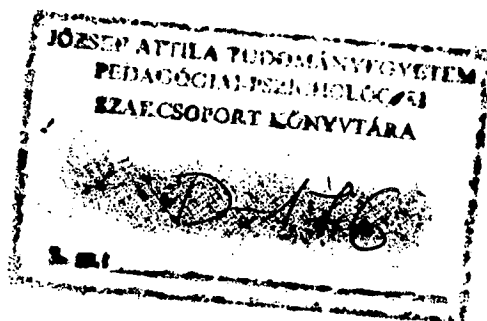

D O K T O R I É R T E K E Z É S

A GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK ALKOTÓ, UJÍTÓ

MUNKÁJÁNAK FELTÉTELEI ÉS KÖZKINCCSÉ TÉTELÉNEK

EGYES KÉRDÉSEI

DAJKA MIKLÓS

S Z E G E D, 1978.

B E V E Z E T É S

A gyakorló pedagógusokkal szembeni követelménytámasztás során egyre gyakrabban fogalmazódik meg különböző fórumokon az alkotó képesség, az alkotó munka, s az alkotó munka közkinccsé tételének fontossága.

Célszerű ezért vizsgálni, mennyiben vannak meg a feltételei az alkotó munka tömeges kibontakoztatásának. Megvalósítható-e napjainkban az alkotó munka tömeges közkinccsé tétele? Melyek azok a lehetőségek, amelyek az elvárásoknak megfelelően bontakoztatnák ki az alkotó kísérletező munkát az iskolában, és milyen következtetések vonhatók le a közkinccsé tétel hatékonyabb kibontakoztatása érdekében?

Hipotézis

Gyakorlati tapasztalataim alapján feltételezhető, hogy a gyakorló pedagógusok alkotó, kísérletező tevékenységének és munkájuk közkinccsé tételének jelenleg nincsenek meg a kellő feltételei.

Feltételezett okok:

- A pedagógus munka eddigi rendszere, a pedagógusok pedagógiai kulturáltságának hiányosságai akadályozói az alkotó tevékenység tömeges kibontakoztatásának.

- A pedagógiai alkotó munkának és közkinccsé tételének nincsenek meg a feltételei az iskolák jelentős részében.
- A pedagógiai kultúráltság hiányosságai következtében sok olyan alkotó munkának vélt anyag lát napvilágot, ami nem segíti a pedagógiai gyakorlatot, sem pedig az elméletet.
- Jelenleg a pedagógiai irányítás nincs felkészülve a tömeges pedagógiai alkotó munka tapasztalatainak feldolgozására.
- Kialakulatlanok a közkinccsé tétel formái és módszerei.

Vizsgálandó témakörök:

A pedagógusok alkotó, kísérletező tevékenységének hasznosítása több módon lehetséges.

Ezek közül az alábbi kérdésekkel kívánok foglalkozni:

A GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK ALKOTÓ TEVÉKENYSÉGÉNEK NÉHÁNY

KÉRDÉSE

- Az alkotó tevékenység társadalmi, politikai fontossága és ellentmondásai

E témakörön belül az irodalomban felmerülő elvi

kérdések ellentmondásait kívánom elemezni, rávilágítva arra, hogy mennyire ellentétes megnyilatkozások látnak napvilágot a témakörrel kapcsolatban, milyen nagy a szakadék az elvi elvárások és a gyakorlati tapasztalatok között. Utalni fogok arra, hogy igen kevés e témakörön belül a mélyebb elemző munka. Éppen ezért látszik szükségesnek a kérdéskörön belüli vizsgálódás.

- Az alkotó, kísérletező tevékenység kibontakoztatásának egyes kérdései az iskolában

E kérdéskörön belül a pedagógiai kultúráltság néhány fontosnak vélt kérdésével kívánok foglalkozni. Fontos ez azért is, mivel az alkotó munkának és közkinccsétételének egyik alapja a pedagógiai kultúráltság színvonala. E témakörön belül a Szolnok megyei adatokra és tapasztalatokra szoritkozom. A statisztikai elemzésen túl nevelők, igazgatók, szakfelügyelők véleményére is támaszkodom. Szeretnék arra is rávilágítani, hogy a felügyeleti tevékenységben mennyire kap helyet az alkotó munka és a közkinccsététel.

AZ ALKOTÓ MUNKA KÖZKINCCSÉ TÉTELE

- Az alkotó, kísérletező pedagógusok írásos tevékenységének tükröződése a megyei kiadványokban

E kérdéskör vizsgálatánál nem támaszkodhattam a pedagógiai irodalom megállapításaira, ezért írásos felmérést végeztünk a 19 megyei pedagógus továbbképző intézetnél, valamint a Fővárosi Pedagógiai Intézetnél. Történetiségében, számszerűségében, valamint a kiadványok tartalmi elemzésével próbáltuk feltárni a rendkívül ellentmondásosnak mutató terület egyes kérdéseit. Tudomásom szerint az elsők közé tartozó olyan próbálkozás ez, amely a pedagógusok írásos tevékenységének számszerűségét, a kiadványok sokszínűségének összegezését, a tartalmi munka ellenmondásait kívánja feltárni.

E terület elemzését azért állítom a dolgozat középpontjába, mert úgy érzem, a jövőben a megyei pedagógus továbbképző intézeteknek fokozott szerepük lesz a gyakorló pedagógusok alkotó, kísérletező tevékenységének tömeges kibontakoztatásában. A jövőben megyei szinten lehet a legtöbbet tenni a közkinccsé tétel tömeges kibontakoztatása érdekében.

E kérdéskörön belül az írásos alkotó munka közzétételét elemezve próbálok következtetéseket levonni.

- A pedagógusok ujitásai

E témán belül az alkotó, kísérletező pedagógusok munkájának főleg eszközjellegű eredményeire próbálok rávilágítani. A számszerű adatok elemzése alapján igyekszem következtetéseket levonni. Néhány példa és adat bemutatásával szeretnék arra utalni, mennyire elhanyagolt területe a pedagógiának az ujitó mozgalommal való beható foglalkozás. Kimutatható, hogy a pedagógus ujitások többsége sem adminisztrálva, sem hasznosítva nincs.

- A Magyar Pedagógiai Társaság, mint az alkotó pedagógusok aktivizálásának eszköze

Elsősorban a megyei tagozatok helyzetének bemutatása a célom. A megyei tagozatok tevékenységében igen sok lehetőség adódna arra, hogy a gyakorló pedagógusok tapasztalataikat alóadásos formában, vitákon, munkacsoportokban, stb. közreadják. Megyei beszámolók, gyakorlati tapasztalatok alapján kívánok rámutatni arra, hogy a megyei tagozatok tevékenysége ma még nem éri el a kívánt szintet, és csak igen kismértékben tud eleget tenni az alkotó munka tömeges kibontakoztatásának, elterjesztésének.

K Ö V E T K E Z T E T É S E K

Az egyes témák elemzése során olyan következtetések levonása a célom, amelyek eredményesen járulhatnak hozzá a pedagógusokkal szemben támasztott hatékonyság kibontakoztatásához.

A dolgozatban vázolt témák vonatkozásában összegző anyag ezideig kevés született, ezért a dolgozat tartalma magán viseli az utkeresés jellegét.

A pedagógusok pedagógiai kulturáltságának vizsgálata című téma bizonyos értelemben pesszimizmust tükröz. A dolgozat egésze viszont bizonyítani kívánja a pedagógusok nagyfoku erőfeszítéseit, s az irányítás hiányosságait.

Ezuton is szeretnék köszönetet mondani dr. Ágoston György professzor urnak, aki szakmai tanácsaival segítette a dolgozat elkészítését, dr. Lénárd Ferenc professzornak, aki a megyei kiadványok tapasztalatainak átadásával, személyes iránymutatással nyújtott értékes segítséget. Köszönetemet szeretném kifejezni továbbá a megyei továbbképző intézetek vezetőinek, a Pedagógiai Társaság vezetőinek, valamint a Pedagógusok Szakszervezete ujitási felelősének Zombori Lászlónak, szakfelügyelőknek, igazgatóknak és nevelőknek, mindazoknak, akik segítették a dolgozat megírását.

1. A GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK ALKOTÓ TEVÉKENYSÉGÉNEK

NÉHÁNY KÉRDÉSE

1.1. Az alkotó tevékenység társadalmi, politikai fontossága

1.1.1 Művelődéspolitikai elvárások

Hazánkban a fejlett szocializmus felépítése, a tudományos-technikai forradalom széleskörű kibontakoztatása folyton növekvő igényt támaszt az iskolával, a pedagógusokkal szemben. Világszerte keresik a formát, a képzési módot, a továbbképzés szervezeti kereteit, hogy a pedagógusokat a feladatok betöltésére minél alkalmasabbá tegyék.

Különösen jelentős az a folyamat, amely 1970. óta jellemzi művelődéspolitikánkat. Néhány kiemelt határháza e folyamatnak:

- Az 1970-ben megtartott V. Nevelésügyi Kongresszus;
- Az MSZMP KB 1970. évi Ifjúságpolitikai határozata, s az ezt követő 1971. évi Ifjúsági Törvény;
- Az 1972. évi MSZMP KB Közneveléspolitikai határozata;
- Az MSZMP XI. Kongresszusa;
- Az MSZMP KB 1974. évi Közművelődési határozata, és az ezeket követő állami és társadalmi intézkedések, amelyek hosszú távra

megszabták a közoktatás feladatait, és az elvárásokat a pedagógusokkal szemben.

Az MSZMP KB 1972.évi Közoktatáspolitikai határozata többek között kimondja: "Az iskolának egész tevékenységével önálló, aktív, kezdeményező, alkotó személyiségeket kell nevelnie."/1/

Hasonlóan fogalmaz az MSZMP XI. Kongresszusának határozata is: "Az iskola egész munkásságával szolgálja jobban az aktív, a közösségi életet élő, a világnézet és erkölcs befogadására fogékony személyiségek nevelését."/2/

A két határozat egyértelműen leszögezi a közoktatás alapvető célját, feladatát, amely az önálló, aktív, kezdeményező, alkotó személyiség nevelésében realizálódik.

Az alkotó pedagógiai tevékenységnek legfőbb célja tehát a fentiek megvalósítása.

1.1.2 A pedagógusokkal szemben támasztott követelmények

Az általános művelődéspolitikai célokban egyértelműen megfogalmazódik e követelményrendszer is. A pedagógusmunka jelentőségét Aczél György az alábbiakban összegzi: "... A siker végső soron azon múlik, mit tesznek azok, akiknek mindennapi munkája az oktatás, a nevelés, akik nap mint nap találkoznak tanítványaikkal, a tanulóifjúsággal."/3/

A pedagógus közösségek eredményes vagy kevésbé eredményes munkáján dől el, hogy milyen fiatalok kerülnek ki kezeik közül, milyen tudás és milyen neveltségi szint birtokában, s tudásukat hogyan tudják majd alkotó módon kamatoztatni.

A pedagógus szerepe, jelentősége, munkájának eredménye vagy eredménytelensége napjainkban egyre inkább a nevelés és oktatás központi kérdésévé válik. A pedagógusmunka jelentőségének kiemelése mellett megfogalmazódtak azok a személyiségjegyek is, amelyek az alkotó pedagógust jellemzik. Ezeket dr. Kelen László a Pedagógiai pszichológia alapkérdései c. munkájában az alábbiakban összegzi: "A pedagógus a társadalom megbízottja az ifju nemzedékre akkor hat igazán, ha korának, társadalmának igényeit, haladó eszméit képviseli. Jellemzője az eszmeiség, az erős meggyőződés és a szilárd világnézet. A pedagógus szerepéből következik, hogy fejlettebb és tökéletesebb legyen mint a tanulók. A pedagógusnak megfelelő közlőképességgel kell rendelkeznie, ez jelenti az akarat és érzelmek kisugárzását, kifejezését is. Fontos a tanulók iránti megértés és szeretet. A pedagógusnak rendelkeznie kell speciális képességekkel is: pedagógiai megfigyelő képesség, pedagógiai képzelet, igényesség, pedagógiai tapintat, megosztott figyelem, szervezőképesség, alkotóképesség..." /4/

Hosszasan lehetne sorolni azokat az elvárásokat, amelyek a pedagógusokkal szemben megnyilvánulnak. Sajnos, mindezeknek pedagógusaink csak részben tudnak eleget tenni.

2.1.3 A pedagógus alkotómunka ellentmondásai

A pedagógusok alkalmassága, felkészültsége, az alkotó pedagógiai tevékenység tömegmértékű kibontakoztatása napjainkban még igen sok ellentmondással küzd.

Az V. Nevelésügyi Kongresszus a nevelői munka pozitívumainak felsorolása mellett az elvárásokról feltételes módon fogalmaz: "Fontos lenne, hogy a pedagógusok társadalmi helyzetében és funkciójában bekövetkezett változásokról minél több konkrét ismerettel rendelkezzenek a tanítók és tanárok közösségei ... Így hitelesebb, tisztább képük lenne önmagukról, jobban el tudnák önmagukat helyezni a társadalomban, a gyorsuló időben. Ez nagyban javítaná közérzetüket, erősítené hivatásuk iránti elkötelezettségüket." /5/

Az V. Nevelésügyi Kongresszus óta országos szinten sokat tettek a pedagógusok ismereteinek bővítése érdekében, de közel sem megnyugtató a helyzet.

A fenti idézet megállapításának azért van nagy jelentősége, mert ha a rész és egész dialektikája alapján az egyén nem tudja konkrétan elhelyezni önmagát a társadalomban, akkor tengely nélküli bolygókerékké válhat, ami eleve nem teszi lehetővé a társadalmi célkitűzések megvalósítását. A pedagógusokra háruló sok változásban nem kevés azoknak a száma, akik ahelyett, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkeznének, és ennek birtokában elhelyeznék magukat a társadalomban, folyton csak "helyezkednek", ami csak részeredményekhez vezethet.

A Kongresszus III. sz. Témabizottsága rávilágít arra, hogy a megváltozott helyzet alapján folyamatosan növelni kell a pedagógusokkal szemben támasztott követelményeket: "A pedagógusnak, az iskolának mindig naprakész állapotban kell lennie a tanulóifjúság kérdéseivel, különböző forrásokból szerzett információkkal kapcsolatban."/6/

Az egyik legnagyobb ellentmondás jelenleg a pedagógus munkát illetően a sablonos követelménytámasztás és az alkotó munka között érzékelhető. A kérdéssel kapcsolatban Suchodolski: A jövőnek nevelünk c. művében így ír: "A tanító és a nevelő nem a pedagógiai tudományok által

megállapított technikai szabályok végrehajtója.

Olyan munkálkodó, aki ismerve azok lényeges elveit, konkrét esetben alkalmazza azokat saját helyzetismerete alapján, saját felelősségére ... Ebből a szempontból ki kell fejleszteni azt a meg-

győződést, hogy a pedagógiai tudományok ismerete nem azért szükséges, mert konkrét, máról holnapra al-

kalmazható irányelveket tartalmaznak, hanem azért,

mert elmélyítik a tartós pedagógiai műveltséget, és

ennek következtében megkönnyítik munkájában a konk-

rét nehézségek önálló elemzését, s azok leküzdését." /7/

Suchodolski kiemeli a pedagógus munka alkotó jellegét. Ebből egyértelműen arra lehetne következtetni,

hogy a pedagógus munkában természetes elem az alkotás.

Sajnos, azonban az iskola évszázados hagyományokra alapozott szerkezete, túlzott beszabályozása, a formákra, sablonokra alapozott ellenőrzés kiölte a pedagógusokból az alkotó kedvet, és bizonyos kényelmessé-

get is szült a sablon és a rutin. Mindez napjainkban is gátló tényezőként hat a pedagógiára. Az új iránti

érzékenység alapvető feltétele lenne a korszerű nevelőmunkának, az alkotó tevékenységnek. A rutin, a sablonosság ellen élesen kikel Suchodolski "Ne a múlt pél-

dáiban és tapasztalataiban bizzon, hanem éles fogé-

konysággal, lelkiismeretesen figyelje az ujat, szel-
lemi rugalmassággal nézze a keletkező problémákat
és feladatokat ... A nevelő tevékenységében fel kell
hagyni a sablonnal, a rutinnal, az idegen számlára
való munkával."/8/

Suchodolski A jövőnek nevelünk c. könyvében mindvé-
gig az alkotó pedagógiai tevékenység fontosságát és
ellentmondásosságát hangsúlyozza. "Ennélfogva már
ma a legmagasabbra kell értékelnünk a nevelői tevé-
kenységben az alkotó kezdeményezést"/9/ - írja köny-
vének összefoglalójában.

A tradicionális örökség és a pedagógiai alkotótevé-
kenység tömegméretű kibontakoztatása napjainkban el-
lentmondásban van egymással. A problémák jelentős ré-
sze a pedagógiai kulturáltság hiányosságaira, az i-
rányítás hiányosságaira vezethető vissza. Ezért cél-
szerű említést tenni a pedagógushivatás, a pedagógus-
képzés, önképzés, továbbképzés ellentmondásairól.

A pedagógus hivatás

Közismert, hogy a pedagógus munkát hivatásnak tekint-
jük. A jó pedagógusnak, az alkotóképes nevelőnek szám-
talan egyéni tulajdonsággal kell rendelkeznie ahhoz,
hogy megfeleljen hivatásának.

E tulajdonságok egy része egyéni adottságokból adódik, /mint pl. a rátermettség/ azonban nagyrészt fejleszthetők. Fejlesztésén sikerrel fáradoznak a pedagógusképző intézmények és az iskolaigazgatók.

Nagymértékben segíthetné a minőségi pedagógus kiválasztást a pályaaalkalmassági vizsga kiterjesztése a felvételi vizsgák idején, amely napjainkban még csak az óvónőknél és a tanító jelölteknél rendszeresített.

A pályaaalkalmassági vizsga fontosságát hangsúlyozza Kerékgyártó Imre is cikkében: "A pedagógus pályára készülő felvételénél nélkülözhetetlen a pályaaalkalmassági vizsga. Személyiségük ellen vétünk, ha arra kényszerítjük a hallgatókat, hogy 5-10 évi gyakorlat után döbbenjenek rá, olyan pályát választottak, amelyen sohasem lesznek képesek eredményeket elérni.

Számukra ezzel a kudarcállapotot teremtettük meg."/10/
A pályaaalkalmassági vizsga hiányának részben következménye az a tény, hogy a pedagógusképző intézményekből kikerülő nevelők egy része a jó bizonyítvány birtokában sem tud kellően helyt állni a gyakorlatban.

Nehezíti az is a helyzetet, hogy a képesítés nélküli nevelők egy része kényszerből kerül a pályára /más felnőttoktatási intézménybe nem vették fel/, tehát

hivatástudatuk alacsony szintű.

A pedagógushivatás és a valóság ellentmondását tompítja az a tény, hogy a pedagógusképző intézmények és az iskolák igazgatóinak egy része próbálkozik a "jó pedagógus" személyiségjegyeinek kimunkálásával. Munkájuk eredményeként a nevelők jelentős része fejlődik, egyre alkalmasabb lesz hivatása betöltésére.

A pedagógusképzés

A szocialista társadalom fejlődése megköveteli a pedagógusoktól a szolidaritás pedagógiai műveltséget. A főiskolai és egyetemi tanárképzés napjainkban is sok bírálatot kap. A tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy a főiskolák és egyetemek "szakembert képeznek, pedagógust csak részben". Ismeretek hiányában nem bonyolódok e kérdésbe, inkább az MSZMP KB. 1972. évi Közoktatáspolitikai határozatának egyik megállapítását idézem, amely a pedagógusképzésről szól: "A pedagógusképzésben főleg a középiskolai tanárképzésben nem sikerült megfelelően egyeztetni a szaktárgyi és pedagógiai követelményeket."/11/

A Köznevelés hasábjain egy friss diplomás így foglalja össze tapasztalatait a pedagógusképzésről: "Az egyetem különféle tanszékei már elsőéves korunkban

számos fiatallal megkedveltetik az adott ágazatot, ... de a pedagógia csak az ötödik félévben száll harcba ... Tanárképzésről beszélünk, elvben tanárokat képezünk, de a tanárjelöltek érdemi rendszerességgel csupán az ötödik évben kapcsolódnak be: az egyetemtől meglehetősen elkülönülő gyakorlóiskolák munkájába ... Súlyos teher minden tanárjelölt számára az elmélet és gyakorlat különállása."/12/

A fiatal tanárok pedagógiai ismeretei csak a gyakorlat során válnak élő problémává. Ekkor döbbennek rá a hiányosságokra, de csak egy részük képes a hiányok gyors pótlására. Ellentmondásos tehát a pedagógusképzés is. A problémák fő oka úgy érzem, hogy az egyetemi oktatás jelenlegi rendszerében és szellemében keresendő.

Önképzés

Az egyéni ismeretszerzés leghatásosabb formája az önképzés, olvashatjuk bárhol, ahol e szó felmerül. Megvannak-e azonban az alapvető feltételei az önművelésnek? Biztosítottak-e a leglényegesebb könyvek és folyóiratok? A kérdésre a Köznevelés egyik cikke ad választ: "Az iskolai könyvtárak állományát elemezve sajnálattal és nyugtalanul állapíthatjuk meg, hogy e-

zek a gyűjtemények mind az alapvető ideológiai, pedagógiai, pszichológiai, szak módszertani, mind a napi tevékenységben nélkülözhetetlen szaktudományi munkákat hiányosan, ötletszerűen gyűjtik. Hiányos a folyóirat ellátottság." /13/ A megfelelő irodalom, szakirodalom hiánya tehát akadályozója az önképzésnek, önművelésnek.

Egyre több szó esik arról, hogy az önképzés akkor hatásos, ha irányított és ellenőrzött, - de rendkívül kevés a tapasztalat arra vonatkozólag, hogy irányítanák, ellenőriznék. Az előzőekben említettek miatt feltételezhető, hogy az önképzés hatékonysága tömegmérésekben csak szólam.

Továbbképzés

E téma fontossága állandóan napirenden van.

Az MSZMP KB. 1972. évi Közneveléspolitikai határozata így fogalmaz: "Hosszu ideje megoldatlan a pedagógusok továbbképzése és rendszeres oktatáspolitikai tájékoztatása. Az új tartalmi elemek és módszerek - a feltételek hiányosságain kívül - azért is terjednek nehezen, mert bevezetésükre nem készítjük fel megfelelően a pedagógusokat." /14/

A pedagógus továbbképzés jelenlegi rendszerét a 10/1969.

MM. sz. utasítás szabályozza. Ennek alapján kiépült a decentralizált továbbképzés megyei rendszere, intézményhálózata. Bekapcsolódtak a továbbképzés gyakorlatába a pedagógusképző intézmények. Ennek ellenére évről-évre késik az egységes továbbképzési rendszer jogi szabályozása. Megoldatlan a kötelezőség és önkéntesség kérdése, a továbbképzésben való részvétel biztosítása.

Mindezek következtében a továbbképzés ma még nem tudja az elvárásoknak megfelelően megoldani feladatát.

A pedagógiai kulturáltság hiányossága, az alap és továbbképzés hiányosságai, ellentmondásai meghatározó tényezőként szerepelnek a pedagógiai alkotó tevékenység kibontakoztatásában.

A gyakorlat és az elmélet kapcsolata

A pedagógiai kulturáltság vizsgálata elvezet a gyakorlat és az elmélet egymásra utaltságának kérdéseire. E kérdésről Szarka József így ír: "Ha az elméletre nem úgy nézünk, mint a valóságtól elszakadt szellemi konstrukciók elvontságára, hanem mint a gyakorlati tapasztalatok rendezett általánosítására, akkor az elmélet irányító, szabályozó funkciója nyilvánvalóvá lesz. Ehhez persze az kell, hogy az elmélet valóban a gyakorlati

tapasztalatok általánosítása legyen."/15/

Közismert tény, hogy elmélet nélkül a gyakorlat vakká válik, tehát az elmélet szerepe nem hanyagolható el.

Figyelmet érdemel egy jelentős ellentmondás, amely a pedagógus alkotó tevékenység és a túlterhelés között fennáll. Legtömörebben Szarka József fogalmazta meg ennek lényegét: "Az évtized végén bevezetésre kerülő pedagógiai dokumentumok koncepcionálisan szándékukban, de tételes mondanivalójukban is sokkal nagyobb mozgásteret kívánnak biztosítani a pedagógusoknak, mint ahogy ez eddig történt... hogy mindebből ne következék - eredményét tekintve - a pedagógus választástól függő egyenlőtlenség, ehhez összefogó keret, vezérforrás kell, s ez a pedagógus szakmai műveltségén alapuló ítélőképesség, alkotó jelleg lehet csak." /16/

Ez az idézet is utal arra, hogy szakmai műveltség nélkül kevésbé lehet elképzelni alkotó tevékenységet.

Szarka József cikkében megfogalmazódik az ellentmondás másik oldala is: "Gyakorlati tapasztalatként lehet megállapítani, hogy a pedagógus annak arányában, ahogy túlterhelés vagy egyéb tényezők következtében "bele- ragad" az egymást taposó rutin feladatokba, kisebb-kisebb esélye lesz arra, hogy gondolkozzék, hogy tervezzen, elemezzen, hogy pedagógiai célokat és a valóságot egybevesse. Az elméleti műveletek szegénysége

ily módon a gyakorlat kárára van."/17/

A vázolt ellentmondás komoly gondokat vet fel a ma pedagógiájának hatékonyságát illetően.

Társadalmi fejlődésünk megköveteli, hogy a pedagógiai tevékenység elméleti és gyakorlati színvonala emelkedjék. A gyakorlati színvonal emelése hatékonyan csak úgy lehetséges, ha a pedagógusok gyakorlati tapasztalatait hozzáférhetővé, közkinccsé tesszük. Közkinccsé tenni viszont csak az alkotó tevékenységből származó tapasztalatokat célszerű. Az alkotó munka tapasztalatainak közkinccsé tétele az elmélet és gyakorlat számára egyaránt fontos.

A tapasztalatokból a gyakorló pedagógusok sok hasznos ötletet átvehetnek, s továbbfejleszthetik azt. Másrészt az elmélet is bizonyos orientációt vagy igazolást kaphat egyes tételei továbbfejlesztéséhez.

Az új tantervek bevezetése

Ha az alkotó, kísérletező munka társadalmi fontosságát valljuk, akkor feltétlenül hangsúlyozni kell az elkövetkező években bevezetésre kerülő új tantervek szerepét.

Az új tantervek alapgondolata a nevelői és tanulói alkotó tevékenység biztosítása. E kérdésről Ballér Endre így ír: "A tantervnek építenie kell a nevelők és a tanulók alkotó önállóságára. Nem törekedhet többé a pedagógiai tevékenység minden részletre kiterjedő központi programozásra, hanem jelentős teret kell biztosítani a nevelői, tanulói döntéseknek."/18/

Alkotó önállósággal ma még kevés pedagógus rendelkezik. Ezért a jövőben az alkotó munkát fokozottabban kell népszerűsíteni.

A művelődés feladatrendszerében egyértelműen megfogalmazódik a mindenoldaluan fejlett, alkotóképes személyiség nevelésének elsőrendűsége. Alkotóképes személyiséget pedig csak az alkotó pedagógusok képesek nevelni.

A pedagógiai alkotó munkának ma még azonban nagyon sok ellentmondása, feltáratlan, megoldatlan területe van. Ezek közül a dolgozatban az alkotó, kísérletező pedagógusok munkájának közkinccsé tételével kívánok foglalkozni. E fejezetben belül az alkotó munka ellentmondásait elemzem, mert a közkinccsé tétel alapja az alkotó munka.

Mivel a dolgozatban jelentős szerepet biztosítottam a gyakorlati munka közzé tételének, ezért nem tartottam szükségesnek, hogy e szakaszon belül ezekkel a

kérdésekkel részletesen foglalkozzam.

Az alkotóképesség megfelelő szintjének, az alkotó munkának a vizsgálatakor nagy jelentősége van a szakismeretnek, a pedagógiai kulturáltságnak, és egyéb olyan feltételeknek, amelyek hozzásegíthetik a gyakorló pedagógust e képességek és tevékenységek hatékony kibontakoztatásához. Azért a következő fejezetben e sokrétű folyamat egyes kérdéseit elemzem.

1.2 AZ ALKOTÓ TEVÉKENYSÉG KIBONTAKOZTATÁSÁNAK

EGYES KÉRDÉSAI AZ ISKOLÁBAN

A mai pedagógiai irodalom, a társadalom által megfogalmazott pedagógiai cél és feladatrendszer, s a bevezetésre kerülő új tantervek egyértelműen megfogalmazzák, hogy a jövő pedagógiai tevékenysége elképzelhetetlen a pedagógiai alkotó tevékenység tömeges kibontakoztatása nélkül.

A pedagógiai munka célja: az iskolában folyó oktató, nevelőmunka hatékonyságának növelése.

Az elméleti ismeretek a gyakorlati munka során érlelődnek és válnak tapasztalattá. A gyakorlati munka tapasztalatainak elterjesztése segítheti

a kartársak munkáját, és hozzájárulhat az elméleti ismeretek további bővítéséhez.

A gyakorló pedagógus alkotó, kísérletező munkája közkinccsé tételének egyik fontos láncszeme az iskola. Az iskolában dől el, megvannak-e a pedagógiai alkotómunka feltételei és eredményei.

Alapvetően befolyásoló tényező a pedagógusok összetétele, a pedagógusok pedagógiai kulturáltságának helyzete, valamint az a tény, hogy az iskolavezetés és a szakfelügyelet mennyire segíti ezt a tevékenységet.

E kérdéskör vizsgálatánál számszerű adatokra, nevelők, iskolaiigazgatók, szakfelügyelők véleményére kívánok támaszkodni.

/Az elemzés Szolnok megyére vonatkozik./

1.2.1

A pedagógusok pedagógiai kulturáltságának néhány

kérdése

Nevelői létszám:

1976/77. évben

Általános iskola:	2.939 fő
Óvoda:	983 fő
Középiskola:	662 fő
Szakmunkásképző: 435+194=	529 fő/194 fő

Összes létszám: 5.213 fő

/1.sz. melléklet/

Az 1. sz. melléklet alapján a nevelői létszámszükséglet növekedése a jellemző.

A képesítés nélküli nevelők létszámának alakulása

/Az adatok az 1976/77. évre vonatkoznak/

A képesítés nélküli óvónők száma:	191 fő
Ideiglenesen alk. képesítés nélküli: óvónők száma:	81 fő /szűlszab. stb./
Összesen:	261 fő

A fentiek alapján, alapul véve a 983 fős óvónő létszámot, az óvodai nevelők 27,67 %-a képesítés nélkül dolgozik.

Általános iskola

Képesítés nélküli nevelők száma:	208 fő
Helyettesítésre alkalmazott képesítés nélküli:	53 fő
Összesen:	261 fő

Elgondolkoztató, hogy több mint egy évtizede a képesítés nélküliek felszámolásáról beszélünk, s ennek ellenére arányuk emelkedő. Az 1972/73-as év 5,4 %-os megyei átlaga jelenleg 8,7 %-ra emelkedett.

Szakközépiskolában képesítés nélkül

tanító nevelők száma: 105 fő

Szaktanárképző intézetekben képesi-

tés nélkül tanító nevelők száma: 153 fő

/A szakközépiskolákban a nevelők 15,8 %-a, a szakmunkásképző intézetekben a nevelők 28,9 %-a nem rendelkezik pedagógiai képesítéssel./

Szolnok megyében tehát alapul véve az össz- /5.213 fős/ pedagógus létszámot, 791 fő nem rendelkezik semmiféle pedagógiai végzettséggel.

A pedagógiai kulturáltság vizsgálatából a nevelők mintegy 15,1 %-a objektív okok miatt kiesik.

Az 1. sz. melléklet bizonyítja az óvodákban és az általános iskolákban a képesítés nélküli nevelők számának növekedését. /Ugyanez jellemző a szakmunkásképző intézetekre és a szakközépiskolákra is, a szakoktatók vonatkozásában./ Ha figyelembe vesszük a gyermeklétszám rohamos növekedését, megállapíthatjuk, hogy egyáltalán nem megnyugtató a helyzet.

Megjegyzés:

Gond továbbá, hogy a pedagógiai képesítéssel nem rendelkezők nem egyenletesen oszlanak el az iskolák között. Az iskolák mintegy 50 %-ában nincs képesítés nélküli, tehát a magas képesítés nélküli arányszám így az iskolák felénél megduplázódik, ami az adott iskolák tartalmi munkájára súlyosan hat.

Továbbtanuló nevelők helyzete

Az 1976/77. tanévben a pedagógusképző intézetekben levelező hallgatóként a megyéből továbbtanult:

általános iskolából:	197 fő
óvodából:	110 fő
szakmunkás iskolából:	32 fő

Évenként tehát a továbbtanulók száma 339 fő. Ez a szám átlagosnak is mondható. A statisztikai adatoknál a már felvett nevelőket nem számítják a képesítés nélküliek közé. Ugyanakkor nem számítható pedagógiaileg képzettnek sem. Ez megyei viszonylatban mintegy 6,5 %-kal növeli a pedagógiaileg képzetlenek számát. Ha ilyen értelemben elemzünk, akkor megállapítható, hogy a megye nevelőinek 21,6 %-a vagy egyáltalán nem, vagy csak részben tekinthető pedagógiaileg képzettnek.

E rideg számadatokon túl célszerűen kérdést tovább vizsgálni. Ennek érdekében felmérőlapok segítségével kérdeztünk meg pedagógusokat, iskolaigazgatókat és szakfelügyelőket, hogy mi a véleményük a pedagógusok pedagógiai kulturáltságáról.

A kérdésekre adott válaszokból bizonyos következtetések levonhatók.

1.2.2 A felmérések, tapasztalatok alapján nyert

adatok elemzése

A pedagógusok véleménye a pedagógiai kultúráltságról

A témával kapcsolatban 5 iskolában került sor felmérésre, mintegy 75 fő bevonásával.

/Az összesítő adatokat a 2. sz. melléklet tartalmazza/

- Az iskolai végzettség jellemzői:

A tanítóképzőt 25 fő közül 19 fő nappali tagozaton végezte. /E számadatból is érződik, hogy igen sokat jelent, ha megyén belül tanítóképző működik. /Jászberény/

A főiskolát végzettek esetében már más a kép. A 40 fő főiskolát végzett közül 21 fő nappalin, 19 fő levelezőn végzett. Ez az arány valószínű általánosságban is jellemző.

Az alkotóképeség szempontjából érdekes adatként állapítható meg: 1 fő végzett tanítóképzőt, majd főiskolát, 4 fő végezte el a megkérdezettek közül a tanítóképzőt, főiskolát, egyetemet, s ugyanezek a nevelők rendelkeznek a MLE különböző tagozataival is.

A tapasztalatok alapján e kartársakra jellemző a különféle pályázatokon való részvétel és egyéb publikációs tevékenység.

Lényeges az eredményes nevelő-oktató munka szempontjából az is, hogy az intézményekben működő pedagógusok mikor fejezték be tanulmányaikat. Ezért megkérdeztük, ki mikor szerezte a pedagógiai képe-
sítést.

A megkérdezettek közül /75 fő/ 20 évnél régebben végzett 21 fő, a megkérdezettek 28,3 %-a. 10-20 évvel ezelőtt végzett a megkérdezettek közül 32 fő, 42 %. Az elmúlt 10 év során 24 fő, 32 %.

E kimutatás adja az azonnali feladatot, a régebben végzettek ismereteinek felujítását, bővítését. Ennek ellenére a megkérdezettek közül 27 fő semmiféle képzésben nem kíván részt venni. Ezek közül 17 fő 20 évnél régebben végzett.

Ezek a számok arra utalnak, hogy a továbbképzésbe a legkevesbé az idősebb, többnyire rutin munkát végző nevelők vonhatók be, akik számára pedig hasznos lenne elméleti és gyakorlati ismereteik felujítása, ki-bővítése.

A megkérdezettek közül egyetemen és főiskolán akar

továbbtanulni 19 fő /kiegészítő szak/, akik valamennyien az elmúlt évek során fejezték be tanulmányaikat.

Az életkori adottságok oldaláról vizsgálva ezt a kérdést, érthető, hogy a fiatalok akarnak továbbtanulni. Azonban az új követelmények, a korszerű módszerek bevezetése, az alkotó tevékenység tömeges kibontakoztatása különösen az elavult ismeretekkel rendelkező idősebbekre róna nagyobb továbbtanulási feladatot.

A pedagógiai képzettség helyzetének alátámasztására Kérékgyártó Imre az alábbiakat írja: "A pedagógusok 10 %-a a felszabadulás előtt szerezte a diplomáját ... A nevelők 41,8 %-a pszichológiát sem az egyetemen sem a főiskolán nem tanult, 20,8 %-a frissen szerezte diplomáját, tehát már korszerű eredményekkel találkozott. A nevelők mintegy 30 %-a felnőtt korban szerzett képesítést." /22/

A kérdésben vázolt ellentmondások arra engednek következtetni, hogy az elvárásoknak megfelelő, alkotóképes pedagógusok számának köre ma még elég szűk rétegre korlátozódik.

- A pedagógusok továbbképzési igényszintje

A megkérdezettek közül 26 fő szeretne pedagógiai jellegű továbbképzésben résztvenni. Ez a szám összehasonlítva a többi adattal, arra enged következtetni, hogy a nevelők részéről meg van az igény a pedagógiai kultúráltság növelésére. Meg kell jegyezni, hogy mindezideig nem volt a Megyei Pedagógus Továbbképző Intézetben közvetlen pedagógiai továbbképző tanfolyam, csak a szaktárgyi komplex tanfolyamok tematikái foglalkoznak - esetenként - a szaktárgy sajátosságainak megfelelő pedagógiai kérdésekkel.

Sajnálatos, hogy igen magas azoknak a száma /27 fő/ akik nem kívánnak semmiféle továbbképzésben résztvenni.

- A pedagógiai információ helyzete

Megnyugtató, hogy a kérdezettek közül 60 fő elégségesnek tartja a pedagógiai folyóiratokkal való ellátottságot, bár a kapott adatok ellentmondásban vannak a gyakorlatban tapasztaltakkal, s az önképzés című témában leirtakkal.

Már a szakirodalommal való ellátottság --a válaszok

alapján is - más képet mutat. A megkérdezettek-majdnem fele /31 fő/ rossznak tartja az ellátottságot. Főleg az a kifogás, hogy nem kerül el az alapvető szakirodalom minden esetben az iskolákba. Ez egyrészt az iskolai könyvtárak szervezatlenségére, másrészt anyagiakra, a kevés példányszámra vezethető vissza.

Arra a kérdésre, hogy jut-e idő a szakirodalom olvasására, 49 fő válaszolta, hogy alkalomszerűen. Az időhiányból és a rossz ellátásból az alkalomszerűség egyértelműen adódik.

- Kedvelik-e a pedagógusok a tömeges jellegű továbbképzési formákat?

A tapasztalatok tömeges átadása céljából a megye összpédagógusára kiterjedő őszi-tavaszi továbbképzési napokat szerveztünk, tanítási szünettel. A válaszokból egyértelműen arra következtethetünk, hogy a gyakorlati bemutatókkal egybekötött tömeges továbbképzési napok, a munkaközösségi foglalkozások sok segítséget adnak a pedagógiai alkotó munka tapasztalatainak elterjesztéséhez. A tömeges továbbképzési napokat jónak tartja 63 fő. A munkaközösségi foglalkozásokat 55 fő tartja eredményesnek a tapasztalatok átadása céljából.

- Mi okoz nehézséget oktató-nevelő munkájában?

Az adott helyzetnek megfelelő gyakorlati megvalósítás:	34 válasz
A módszertan alkalmazása	19 válasz
A kérdésre nem válaszolt	24 fő

A kérdés elemzése során érdemes elgondolkodni az alábbiakon:

A pedagógusok az alkotó jellegű gyakorlat megvalósításához szükséges metodikai kultúráltságot tartják hiányosnak, de ugyanakkor nem ismerik fel, hogy az alkotó jellegű gyakorlat megvalósításának az alapja az elméleti tudás. Az adott helyzethez alkalmazott gyakorlati megvalósítás adja az alkotó jellegű munka alapját, és a válaszok szerint /34 fő/ ezek okozzák a legtöbb gondot munkájukban.

Az adott helyzethez alkalmazott gyakorlati megvalósítás nagyfoku hiányossága összefügg a pedagógiai elmélet és gyakorlat egységének hiányával és a pedagógusok egyéni adottságaival.

Az általános iskolai igazgatók véleménye a pedagógusok pedagógiai kultúráltságáról és a pedagógiai irányításról

A kérdések összeállításánál az alábbiakra töre-

kedtünk: egyrészt, hogy véleményt kapjunk a pedagógusok pedagógiai kulturáltságáról, másrészt, hogy tájékozódjunk, az iskolavezetők mennyiben tudnak eleget tenni a pedagógiai irányító munkának. A közreadott felmérőlapokat kitöltötte 66 általános iskolai igazgató.

/A felmérés összesítő adatait a 3. sz. melléklet tartalmazza./

- Milyennek tartja a nappali tagozatról kikerült pedagógusok pedagógiai felkészültségét?

Az igazgatók mintegy fele /34 fő/ jónak, másik fele közepesnek tartja a fiatal nevelők felkészültségét. Rossznak mindössze 1 fő ítéli meg. Ezek az adatok az általános szintet tükrözik, ami valójában az egyének különböző képességeire utal.

- Milyen az elmélet és a gyakorlat összhangja nevelő-oktató munkájukban?

38 % szerint jó az összhang, 47 % szerint jellemző az elmélet és gyakorlat külön válása. Nem választott 15 %.

Ugy érzem elgondolkoztató az az adat, amely sze-

rint a kikerülő fiatal pedagógusok magas százalékánál jellemző a nevelő-oktató munka során az elmélet és a gyakorlat elkülönülése. Pedig a képző intézményekből kikerült fiataloknál éppen az elmélet és a gyakorlat egysége adná az alapot a magasszintű követelmények megvalósításához.

- Mi a vélemény a levelező tagozaton végzetek pedagógiai képzettségéről?

Óvónők

közepesnek tartja	27 fő
jónak	21 fő
nem válaszolt	18 fő

Tanítók

közepesnek tartja	26 fő
jónak	25 fő
nem válaszolt	15 fő

Tanárok

közepesnek tartja	38 fő
jónak	17 fő
nem válaszolt	11 fő

Az adatok alapján egyenlően oszlanak meg a vélemények, így ez különösebb következtetésre nem ad alapot.

- Mi a véleménye a képesítés nélküli nevelők munkájáról?

A válaszokból egyértelműen kicseng a hézagpótló

szerep. A megkérdezettek közül 41 fő megfelelőnek tartja munkájukat. 6 fő közepesnek, 5 fő kevésbé alkalmasnak, mindössze 1 fő értékelik kiváló minősítéssel a képesítés nélküli nevelő munkáját. 13 fő nem válaszolt.

Itt szeretnék kitérni arra a lényeges kérdésre,
hogyan miért hagyja el sok nevelő a pályát?

Éveken keresztül képesítés nélküli nevelőknek többségében olyan érettségizettek kerültek, akik előzőleg nem pedagógus pályára készültek /orvosi, jogi, művészeti, stb.../. Ezek csak hézagpótlónak tartották a pedagógiai munkát. Egy jelentős részük nem hivatástudatból lesz pedagógus, így nagy részük nem is akar a pedagógus pályán maradni.

A statisztikai adatokból arra lehet következtetni, hogy a nevelőknek mintegy 25 %-a kerül ilyen módon a pedagógus pályára. Nem lehet csodálkozni, ha nagyarányú a más pályák elszívó hatása.

Természetesen számtalan más tényező is közrejátszik. A fent említett ok csak egy a sok közül, de ez a jelenség nem kedvez a pedagógiai alkotó munkának.

- Az iskolavezetés munkájában mennyiben valósítható meg a pedagógiai irányítás?

A gyakorlati alkotó munka kibontakoztatásának, a tapasztalatok közreadásának egyik legfontosabb eleme az iskolai pedagógiai irányítás. A pedagógiai irodalom igen sok példát hoz fel arra, hogy az iskolavezetőknek kevés idejük van a konkrét pedagógiai irányításra. A kérdésre adott válaszok ugyancsak ezt erősítik.

- Jól tudja megvalósítani a pedagógiai irányítást /66 fő közül/:	6 fő
- Megfelelően:	39 fő
- Kismértékben:	21 fő

Bárhogy is nézzük, az iskolai irányításban alapvető lenne a pedagógiai irányítás maradéktalan teljesítése. Ennek ellenére az igazgatók egyharmad része úgy válaszol, hogy kismértékben, és a megfelelően fogalmazó 39 fő válasza is arra utal, hogy nincs megelégedve a pedagógiai irányítómunka színvonalával. Összességében 66 fő közül 60 fő nem tudja úgy ellátni a pedagógiai irányító munkát, ahogy kellene.

E számok háttérében az igazgatók sokrétű tevékenysége huzódik meg, amely valójában akadályozója az

alapvető funkció ellátásának.

A probléma gyökere - többek között - kettős ok-ra vezethető vissza:

- Az igazgatók többsége aktív közéleti tevékenységet folytat.

A közéleti igazgatónak az adminisztráció mellett nincs ideje a folyamatos önképzésre, s a pedagógiai munka érdemi irányítására.

- Az igazgatók másik része nem vagy csak kismértékben folytat közéleti tevékenységet.

A nemközéleti igazgatók jelentős része közepes vagy annál is alacsonyabb szintű pedagógiai kulturáltsággal rendelkezik. Nem tudja kellően irányítani a nevelőtestület munkáját.

Sajnos ma még viszonylag kevés azoknak az igazgatóknak a száma, akik megtalálják a helyes összhangot a közéletiség, az adminisztráció és a pedagógiai munka között.

A pedagógiai irányítás esetlegességéből egyértelműen lehet arra következtetni, hogy mennyire minimális az az idő, amit az igazgatók az alkotó munka segítségére tudnak általában fordítani.

- Milyennek tartja iskolájában a munkaközösségek
tevékenységét?

Közismert, hogy jelenleg az iskolai munkaközösség az az elsődleges fórum, ahol a gyakorló pedagógusok tapasztalata, alkotó munkája közvetlenül közkinccsé válhat.

Az iskolai munkaközösségek évek óta sok nehézséggel küzdenek, s tartalmi munkájuk minősége is rendkívül eltérő. Erre utal Dr. Bodó László írása is:

"Szakmai-módszertani munkaközösségekben a pedagógusok mintegy 85 %-a vesz részt, de ennek ellenére tartalmi munkájuk színvonala erősen hullámzó."/23/

Hasonló következtetés vonható le az igazgatók válaszaiból is. A megkérdezettek közül 39 igazgató közepesnek tartja az iskolájában működő munkaközösségek tevékenységét. Ez semmi esetre sem megnyugtató.

A szakmai irányítás a ma iskolájában a munkaközösség vezetőkre, a munkaközösségekre hárulna. Ma még azonban kevés igazgató tud megfelelően élni e lehetőséggel, főként a fent jelezettek miatt.

- Milyen mértékben nyújt segítséget a munkaközösségvezető az iskolavezetésnek?

Az előző kérdésre adott közepes válaszadás egyértelműen utal arra, hogy közepes szintű munkaközösségek közepes segítséget adnak az igazgatónak /válasz 44 fő: közepes a segítségadás/.

A pedagógiai irányítás és a pedagógusok egyértelműen vallják a munkaközösségek szükségességét, de a munkaközösségek hatékony tevékenységéhez sem a szakfelügyelet, sem az iskolavezetés nem tud kellő segítséget adni. Nehezíti az összejöveteleket és azok hatékonyságát a feszített tempó - ami az iskola munkájára jellemző -, ritkán van arra lehetőség, hogy az azonos szaktárgyat tanítók egy vagy több iskolából azonos időpontban tanácskozhassanak.

- A szakfelügyelet szerepe az iskolai nevelő-oktató munka hatékonyságában

Napjainkban sokat vitatott kérdés a szakfelügyelő munkájának hatékonysága. Ellentétes információk hallhatók a szakfelügyelők tevékenységéről. Kifogásolják a formalitást, az ellenőrző munka túlhang-

sulyozását, stb. Ezért vált szükségessé az igazgatók véleményét kikérni e kérdésben.

A felmérésre adott válaszokból arra lehet következtetni, hogy az iskolavezetők elégedettek a szakfelügyelők tevékenységével. 60 igazgató válasza: a felügyelő munkájára a segítő, irányító, ellenőrző tevékenység a jellemző, de domináló tényező a segítés.

Mindössze 6 igazgató írta azt, hogy az ellenőrzés, a hibakeresés jellemző a felügyeleti munkára.

Többen felvetik, hogy gyakrabban igényelnék a szakfelügyelet jelenlétét és segítő tevékenységét.

A jelenlegi rendszer alapján a szakfelügyelők 4-5 évenkénti iskolai általános felügyeleti munkában vesznek részt. Ez nagy energiabefektetést igényel részükről, viszont a hatékonyság szűk körre terjed ki. A túlfeszített összegző látogatáson túl év elején a szakfelügyelet a képesítés nélkülieket segíti. Így szinte teljesen kimarad az iskolai alkotó munka /munkaközösségek, stb./ folyamatos segítése, s a hatékony módszerek elterjesztése is.

Az általános iskolai vezető szakfelügyelők véleménye a szaktanárok pedagógiai módszertani kulturáltságáról

A nevelők, igazgatók után célszerűnek látszott a szak-

felügyelőket is megkérdezni néhány témában.
/A felmérőlap összesítőjét a 4. sz. melléklet tartalmazza./

A kérdések elemzése

- Mi a véleménye a szaktanárok pedagógiai módszertani kulturáltságáról?

Egyértelműen közepesnek ítélik /9 válasz/ a kérdésre adott válaszok alapján a pedagógiai kulturáltságot.

- Miben látják a pedagógiai kulturáltság hiányosságait?

Néhány jellemző válasz:

- Főiskolai képzés hiánya, kevés és gyenge továbbképzés.
- Nem ismerik eléggé, nem tudják kellően alkalmazni a szakirodalmat.
- Önképzés hiánya, túlterheltség, nemtörődömség, továbbképzés hiánya, stb.

Az írásbeli válaszok további alátámasztást nyújtanak az előzőekben elemzett kérdésekhez.

- Hogyan értékelik a szaktanárok alkotó jellegű tevékenységét?

Jónak értékeli 1 fő, hiányosnak 2 fő, közepesnek 6 fő.

Hol jelentkezik hiányosság:

- a fogalmak értelmezésénél
- a gyakorlati végrehajtásnál
- a megvalósítás módja hiányos

A kérdésekre adott válaszokból bizonyos összefüggések következtethetők. A fogalmak hiányos ismerete, nem értése bizonyos értelemben kizárja vagy nehezíti a gyakorlati végrehajtást. A válaszok alapján épp az alkotó jellegű munka alapjai látszanak kétségesnek nevelőink jelentős részénél.

- Milyen témakörök feldolgozását látja célszerűnek a szakfelügyelői továbbképzésben?

A kérdés kapcsán arra kerestük a választ, hogy a szakfelügyelők mely területeken érzik saját maguknál a pedagógiai kulturáltság hiányosságát.

Örvendetes, hogy az általában szakcentrikusnak nevezett szakfelügyelők egyértelműen érzik a pedagógiai kulturáltság hiányát. Minden egyes válasz a pedagógus továbbképzés pedagógiai jellegű témáit sürgeti.

Jellemző válaszok:

- pedagógiai témákat
- a pedagógiai kutatás módszertani kérdéseit,
- nevelési lehetőségek felmérési módját,
- nevelési kérdéseket, stb.

Jelenleg sok vád éri a szakfelügyeletet az alkotótevékenység, a nevelésközpontuság hiányosságai miatt. Ezideig a szakfelügyelők tanévi előkészítő tanfolyamain, a továbbképzésnél a szaktárgyi ismeret, a művelődéspolitikai kérdések hangsúlyozása szerepelt. Kimaradt a korszerűségekre való törekvés számos területe, ami tovább nehezítette az évközi munkát.

Hogyan érvényesül az alkotó tevékenység
az általános felügyeleti munkában?

Az alkotó tevékenység kibontakoztatásában, s a nevelés központba állításában jelentős szerep jut az általános felügyeletnek /a városi, járási tanulmányi felügyelőknek/.

A tájékozódás érdekében 11 általános felügyeleti jegyzőkönyvet tanulmányoztam át, amelyek az általános iskoláknál tartott komplex vizsgálatok anyagait tartalmazzák.

Két kérdés kiemelésére került sor:

- A felügyeleti jegyzőkönyvekben milyen mélységben kap helyet a pedagógiai alkotó munka, általában a pedagógiai kulturáltság kérdésköre?
- A felügyelet során hogyan foglalkoznak a továbbképzés kérdéseivel?

Az 1972. évi MSZMP Közoktatáspolitikai határozat óta szinte minden pedagógiai tanácskozáson alapvető hangsúlyt kap az alkotó tevékenység fontossága a pedagógiai munkában, valamint a nevelésközpontosság.

A határozat óta mintegy négy év telt el, így a jegyzőkönyvekben már erősen kellene érződnie a fenti kérdéseknek.

A felügyeleti tevékenység milyen mélységben foglalkozik a pedagógiai alkotó munka, a pedagógiai kulturáltság kérdésével?

A vizsgált 11 jegyzőkönyv szerint:

- Összefüggően vizsgálja a pedagógiai korszerűsögre való törekvést 4 jegyzőkönyv

- Elveszik a részletekben /szinte semmi
következtetéssel/ 1 jegyzőkönyv
- Csupán a nevelésközpontuság és korsze-
rűség jelentőségét hangsulyozza 1 jegyzőkönyv
- Kiemel egyes területeket 2 jegyzőkönyv
- Általános frázisokat sorakoztat 3 jegyzőkönyv

Bármennyire is szubjektívnak mondható egy ilyen vizsgálat, de bizonyos következtetéseket lehet levonni. Megállapítható, hogy rendkívül heterogén az egyes jegyzőkönyvek összetételének színvonala. A jónak ítélt 4 jegyzőkönyv 2 tanulmányi felügyelő munkáját tartalmazza.

A vizsgált jegyzőkönyvek nagy része eredményességében, hiányosságában, következtetéseiben csak a közoktatáspolitikai feladatokat elemzi. Az adott tantestület pedagógiai kultúráltságának színvonaláról, a korszerűsége törekvés iskolán belüli helyzetéről szinte szó sem esik. Az iskolai munka színvonalát a személyi, tárgyi feltételek, a beiskolázás, lemorzsolódás, bukás, hátrányos helyzetűekkel való foglalkozás elemzéséből ítélik meg.

A felügyeleti munka során a tanulmányi
felügyelők hogyan foglalkoznak a pedagógiai i-
rányítás, a továbbképzés feladataival?

Már eddig is többször kiemeltem, hogy a korszerű pedagógiai munka módszereinek elsajátításában az önképzés és továbbképzés irányításában alapvető szerep jut az iskolavezetésnek, a felügyeletnek.

A vizsgálati jegyzőkönyveknek véleményyt kellene mondani az iskolában folyó önképzés és továbbképzés feltételeinek biztosításáról /folyóirat, irodalom, idő, formák, stb./. Meg kellene ítélni, hogy az iskolavezetés hogyan szervezi, irányítja a pedagógiai korszerűsítésre utaló folyamatot, hogyan teremti meg a különböző fórumokat az alkotó jellegű tapasztalatok átadására, átvételére. Hogyan népszerűsítik a kiemelkedő pedagógiai munkát végző nevelőket, stb. Mindezek elemzése alapján kellene megszabni az ilyen irányú feladatokat.

A vizsgált 11 jegyzőkönyv közül 5 anyag csak a munkaközösségeket említi, mint a tapasztalatok átadásának egyik lényeges fórumát. Mindössze 3 jegyzőkönyv foglalkozik a téma súlyának megfelelően a változt kérdéskörrel. /Mindhárom jegyzőkönyv írója!

pedagógiai szakot is végzett./

Jellemző a jegyzőkönyvekre, hogy a pedagógiai korszerűségekre való törekvés során felsorolják az elvárásokat. A válasz, hogy az adott tantestület igyekszik mindent megtenni a feladatok elvégzése érdekében.

A felügyeleti munka néhány hiányossága

- A helyenként rosszul értelmezett decentralizálás,
a helyi önállóság kérdése súlyos gondokkal küzd. A helyi önállóság mögé bujva több esetben a felső szervek adogatják a problémákat lefelé, amelyek eljutnak a tantestületig. Itt kellene kitalálni az egyes feladatok megoldásának módját is. Mindez persze feltételezné az iskolai irányítás általánosságban jellemző magas színvonalát, a pedagógiai kultúráltság kellő szintjét. A tapasztalatok és az elemzés alapján mindennek a feltétele ma még súlyos ellentmondásokkal, hiányosságokkal küzd.

- A területi egység pedagógiai gazdája a tanulmányi felügyelet

A vizsgálatok során számtalan művelődéspolitikai feladatnak kell eleget tenni, és jegyzőkönyvben rögzíteni.

Kevés idő jut a pedagógiai munka tartalmi elemzésére, következtetések levonására, a megállapított hiányosságok felszámoltatására.

Egy-egy területi egység /járás, város/ pedagógiai színvonalára nagymértékben rányomja bélyegét az osztályvezető és tanulmányi felügyelő pedagógiai kulturáltsága, a korszerűsége törekvés színvonala. /Jelenleg Szolnok megye területén lévő 11 osztályvezető közül 2 fő, a 15 tanulmányi felügyelő közül 1 fő rendelkezik pedagógiai szakkal./

- Nagy gondot jelent, hogy a szakfelügyelők, tanulmányi felügyelők kiválasztása nem a legtökéletesebb. Több esetben nem a pedagógiailag legalkalmasabb személyek kerülnek e beosztásba, hanem akit rá lehet venni, hogy elvállalja.

A szakfelügyelők és tanulmányi felügyelők adminisztratív leterhelése, a rosszulterheltség, jelenleg még csak minimális időt ad arra, hogy az amugy is nehezen mérhető pedagógiai korszerűsítés tartalmi irányítására, segítésére és ellenőrzésére fordítsák figyelmüket.

1.2.3 Részösszefoglaló

A vázolt témakörön belül a pedagógiai kulturált-

ság, az iskolai irányítás és felügyelet egyes kérdéseit elemeztem-a teljesség igénye nélkül -, azokat, amelyek segíthetik illetve gátlói lehetnek az alkotó, kísérletező munka tömeges kibontakoztatásának az iskolában.

Nem esett szó a vizsgált területek elért eredményeiről, a pedagógusok sokrétű fáradozásáról, amelyet nap mint nap megvalósítanak munkájuk hatékonysága érdekében.-

Az elemzett néhány kérdés bizonyos alapot ad rész-következtetések levonására.

- Pedagógiai kulturáltság

A korszerűségekre való törekvésnek, a pedagógiai alkotó munka tömeges kibontakoztatásának alapja a pedagógusok pedagógiai kulturáltságának színvonala.

A közölt statisztikai adatok alapján arra lehet következtetni, hogy Szolnok megyében a pedagógiai kulturáltság helyzete olyan hiányosságokkal küzd, amelyek akadályozói a korszerű pedagógiai munkának.

- Alapképzés, önképzés, továbbképzés

A főiskolai, egyetemi tanárképzés; a tradicionális

tantervi arányok miatt ma még kevés arra a lehetőség, hogy a tanárjelöltek magasszintű pedagógiai kulturáltságra tegyenek szert.

Az önképzés feltételeinek, segítésének módszerei, biztosítása, az orientálás, az irányítás, ellenőrzés módszerei, formái ma még kidolgozatlanok, így csak kismértékben segíthetik a célirányos ismeretszerzést, a korszerű tapasztalatok átvételét.

A nagy tömegekre kiterjedő továbbképzés szervezeti keretei, formái, módszerei ma még csak az utkérés stádiumában vannak. Tisztázatlanok az önkéntesség és kötelezőség kérdései, az időbiztosítás, stb. Mindezek következtében félő, hogy nem tudja adni a közeljövőben a kívánalmaknak megfelelő, hatékony segítségadást a pedagógiai önállóság, a korszerűség, az új tantervek követelményeihez.

- Iskolavezetés

Ma még nem tudja ellátni a várható szinten a pedagógiai irányítás feladatát. Így viszont csak esetlegesen lehet eleget tenni a korszerűség követelményeinek. Különösen az iskolai munkaközösségek tevékenysége vár erősítést.

- Szakfelügyelet, tanulmányi felügyelet

A pedagógiai kulturáltság hiányosságai, a tulzott adminisztratív leterhelés, az elavult formák és módszerek nem teszik lehetővé, hogy hatékonyan tudják irányítani, segíteni, ellenőrizni a pedagógiai munkát és annak alkotó jellegét.

Összességében feltételezhető, hogy a pedagógiai kulturáltság hiányaiból és egyéb tényezőkből adódóan ma még viszonylag kevés nevelő képes az elvárásoknak megfelelő, alkotó, kísérletező munkát végezni az iskolában.

Az elvárásoknak megfelelő alkotó és kísérletező munka az iskolában ma még magán hordja az egyedi jelleget, az alkalmosságát.

E fejezeten belül pesszimista képet kapunk a pedagógiai kulturáltság helyzetéről, az iskolában folyó oktató munka kérdéseiről. De mindezért jelentős részben nem a pedagógus, hanem az irányítás a felelős. Azt bizonyítják a következő fejezetek, hogy a pedagógusok jelentős része törekszik az oktató munkára, a tapasztalatok közreadására, de a hiányos pedagógiai ismeretek, az irányítás gondjai meghatározói a továbblépésnek.

A felsorolt hiányosságok ellenére iskoláink összességében igen sok pedagógiai tapasztalat érlelődik.

Felvetődik a kérdés, mi lesz a sorsa az iskolából kikerülő tapasztalatnak, alkotó munkának? A megyei pedagógiai irányítás milyen segítséget tud adni a hasznos kezdeményezésekhez? Hogyan tudja az alkotó munka tapasztalatait közre adni, közkinccsé tenni, hasznosítani?

E kérdésekre kívánunk választ kapni a következő fejezetekben.

2. AZ ALKOTÓ MUNKA KÖZKINCCSÉ TÉTELE

2.1 Az alkotó pedagógusok írásos tevékenységének tükröződése a megyei kiadványokban

Az utóbbi évek során felpezsdült pedagógiai élet szükségszerűen követelte a pedagógus továbbképzés tömeges kibontakoztatását. Követelte azoknak a fórumoknak a kiszélesítését, amelyek lehetőséget biztosítanak az alkotó pedagógusok gyakorlati tapasztalatainak elterjesztéséhez.

A megyei tanácsok művelődésügyi osztályai, változó intenzitással - már a hatvanas évek során is jelentettek meg pedagógiai jellegű kiadványokat. /A Szolnok Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya 1965. óta évenként közreadta a megyei pedagógiai pályázatok díjnyertes pályamunkáit./

1969-ben az MTVB. Művelődésügyi Osztályok mellett továbbképzési kabinetek szerveződtek. Így lehetőség nyílt a pedagógus továbbképzés és a gyakorló pedagógusok írásos tevékenységének szervezett formában való kiszélesítésére. Jelentősen növekedett a megyei pedagógusok publikációs tevékenysége, amely a legtöbb helyen megyei kiadvány formájában

látott napvilágot. A megyei kiadványok rohamos növekedését bizonyítja Lénárd Ferencnek 1973. júniusától a Pedagógiai Szemlében folyamatosan megjelenő cikksorozata, amely átfogó képet igyekszik adni egy-egy megye pedagógusainak írásos tevékenységéről, illetve a megyei pedagógiai kiadványokról.

1974-ben a kor követelményeként létrejöttek az önálló megyei pedagógus továbbképző intézetek. Az intézetek megyénként változó lehetőségekkel és változó fogékonysággal, változó intenzitással fogtak munkához. Az elhelyezési gondok, a szakemberhiány, a létszámok aránytalansága volt jellemző rájuk. /A négy fős intézettől a 60 fős-ig minden változat megtalálható még napjainkban is./ A tartalmi munka irányát főleg az irányító szervek és az intézet dolgozóinak érdeklődési köre határozta meg. Sajnos mindezekig nem jelent meg jogszabály, amely az intézetek feladatkörét szabályozta volna. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy az OPI mint szakmai irányító és koordináló szerv, a kezdeti fellendülés után egyre inkább elvesztette orientáló szerepét. Bizni lehet, hogy az átszervezés alapján javulni fog a helyzet.

Jelenleg nem feladatom elemezni a megyei pedagógus továbbképző intézetek munkáját, csupán arra szeretnék rávilágítani, hogy milyen sokszínű a továbbképző intézetek összetétele, és tartalmi munkája. Szükséges ez azért is, mert ugyanilyen spontaneitás és sokszínűség jellemzi a megyei pedagógusok írásos tevékenységét, az intézetek kiadványozási munkáját.

1975. májusában Zánkán, az

Uttörő Városban került sor a megyei pedagógus továbbképző intézetek kiadványszerkesztői, vezetői és az Országos Pedagógiai Kiadványszerkesztők közös tanácskozására. A tanácskozással egybekötött kiállításra beküldött közel 200 megyei kiadvány nagy lelkesedést váltott ki a résztvevőkből. Azonban a tanácskozáson összegző tapasztalatok hiányában az előadók egy része a magyar pedagógiai kiadványok történetével foglalkozott, más részük a gyakorló pedagógusok rohamosan növekvő írásos tevékenységének okait és jelentőségét méltatta. A megyei hozzászólások, valamint Lénárd Ferenc átfogó tapasztalatai alapján megfogalmazást nyert a megyek pedagógusai publikációs tevékenységének jelentősége. Általánosíthatók voltak bizonyos elvek, funkciók és módszerek.

1977. október elején Siófokon került sor a Megyei Pedagógiai Kiadványszerkesztők II. Tanácskozására. A tanácskozáson két év számvetésére került sor. Megállapítható volt, hogy tovább növekedett a gyakorló pedagógusok írásos tevékenysége. Bizonyítja ez az a tény is, hogy a megrendezett kiállításra 295 írásos anyag érkezett. A résztvevők lelkesedésében nem volt hiány. Azonban a két évvel ezelőtti felvetett problémáknak csak minimális része oldódott meg idő közben. Nagy hiányossággként kell elkönyvelni, hogy az országos pedagógiai kiadványszerkesztők nem jelentek meg, vagy legalábbis a tanácskozáson nem adtak életjelt magukról. /Kivéve a Tanítók lapjának egy fiatal munkatársát és az OOK illetékesét./

Igy nagy vonalakban ugyanazok fogalmazódtak meg, mint az első tanácskozáson. Bár itt már sor került bizonyos tartalmi értékelésre és általánosítható helyzetképre is.

1977. szeptemberében a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléslélektani Szakosztálya is tárgyalta a gyakorló pedagógusok írásos tevékenységének jelentőségét.

A felsorolt tanácskozások tapasztalatai, feljegyzései, a zánkai tanácskozás jegyzőkönyvei, e kérdésen

belül több mint 10 éves gyakorlati tapasztalat adta az alapot, hogy e témakörön belül vizsgálódni lehessen.

Megjegyzés:

Átvizsgálva az országos pedagógiai folyóiratok elmúlt évi számait, Lénárd Ferenc a már említett kiadványismertetőin tulmenően nem található elemző, összefoglaló tanulmány e témában.

A témában való elmélyültebb foglalkozás indokolta, hogy 1977. tavaszán körlevélben forduljunk a megyei pedagógus továbbképző intézetekhez, hogy kérdésekre adott válaszokkal és a megyei kiadványok bibliográfiájával nyujtsanak segítséget egy összefoglaló munka elkészítéséhez. Mintegy 6 meggyét személyesen is felkerestem, hogy tájékozódjam egyes kérdésekről. A megyei pedagógus továbbképző intézetek vezetőinek országos tanácskozásai szintén lehetőséget nyujtottak a tájékozódáshoz.

A felsoroltak alapján a témával kapcsolatban az alábbi kérdésekkel való foglalkozás látszik célszerűnek:

- Az alkotó, kísérletező pedagógusok írásos tevékenységének s a megyei kiadványozásnak elvi kérdései.

- A megyei, fővárosi pedagógiai publikációs tevékenység számszerű adatai.
- A megyei pedagógiai pályázatok problémaköre
- A megyei pedagógiai továbbképzések záródolgozatainak problémaköre
- A megyei pedagógiai kiadványok tartalmi elemzése
- A megyei kiadványok mennyire jutnak el az érdekeltekhez?
- A gyakorló pedagógus munkája hogyan tükröződik az országos pedagógiai folyóiratokban?
- Tapasztalatok az írásos tevékenység tömeges kibontakoztatását illetően
- Következtetések, tennivalók

2.1.1 Elvi kérdések

Motiváció

- Ösztönös igény

"Az embernek kulturtörténetünk kezdete óta nyomon követhetően egyik legszenvedélyesebb vágya, törekvése az önkifejezés valamilyen formája."/24/

A nyelv kialakulása, az írás megjelenése,

majd a könyvnyomtatás lehetővé tette, hogy az emberek tapasztalatai, gondolatai közkinccsé váljanak.

"Az írásbeli kifejezés, a kifejezőképesség gazdagítása, az élő szóbeli kifejezőképesség mellett minél több ember számára történő megszerzése, éspe-
dig a művészi valót minél jobban megközelítő tulajdonba vétele nemcsak a humanista ént teljesíti ki, hanem közvetve vagy közvetlenül válik új világunkban is termelőerővé." /25/

- Az ember humanizmusából adódó segíteni akarás, a jövő nemzedékének nevelése évezredekre visszamenő emberi tenniakarást tükröz. A pedagógus hivatásból egyértelműen lehet arra következtetni, hogy az önkifejezés igénye az ismeret - a tapasztalat - átadás hivatástudatból eredő igény. Bizonyítja ezt Medvegy Antal e kérdéssel foglalkozó fejtegetése is. "A sok, sok kolléga, aki tapasztalatát, tudását át szeretné adni másoknak is, csak a pedagógiai publikáción keresztül teheti. Ez a vágy a pedagógusokban sokkal erősebb, mint bármely már munkaterületen dolgozó emberben. Miért? Mert a pedagógus napi munkájában is közöl, átad, tudását adja át az ifjúságnak. Közben egész szemlélete, alapállása erre

idomul, éhségérzete van, ha azt, amit tud nem tudja átadni a másiknak."/26/

- Egyre több a főiskolákról, egyetemekről kikerülő olyan pedagógusok száma, akiket tanulóévek alatt felkészítettek különféle tudományos körökben az írás művészetére. Ezek gyorsan tudják kamatoztatni ilyen irányu ismereteiket.
- Örvendetes, hogy egyre több iskolavezető ismeri fel a gyakorlati tapasztalatok közreadásának szükségességét, és segíti az arra alkalmas pedagógusokat az írásos tevékenységben.
- A megyei publikációs tevékenység tömegméretűvé válása, a pedagógiai pályázati rendszer kiszélesítése sokrétű lehetőséget biztosít nevelőinek az írásra.
- Nagymértékben jut érvényre a hiúság kérdése is a gyakorló pedagógus írásos munkájánál. /Nagyjelentőségű egy iskola, vagy környezet életében, ha valamelyik gyakorló pedagógusnak megjelenik az írása, vagy különféle pályázatokon helyezést ért el./
- Közrejátszik a pénzszerzési lehetőség is. Ez az egyik legjobban motiváló tényező, ugyanis a pályá-

munkákat jól díjazzák. Egyre nő azoknak a pedagógusoknak a száma, akik egyszerre két-három pályamunkát is készítenek.

Az írásos tevékenység jelentősége

- A társadalom rohamos fejlődése igényli a pedagógia gyorsabb előrelépését is. Fontos lenne, hogy minél több gyakorlat a felszínre kerüljön, az eljárások, a jelenségek ütköztetése kapcsán közös elhatározások szülessenek, és ezek eljussanak a pedagógusok széles réetegeihez.
- Rendkívül fontos a pedagógiai elmélet és a pedagógiai gyakorlat összekapcsolása. E témával kapcsolatban Lénárd Ferenc így fogalmaz: "Az elmélet és a gyakorlat alkotó kapcsolatát teszi lehetővé a pedagógiai elméleti megállapítások és az iskolai gyakorlat útján szerzett tapasztalatok egybevetése. E nélkül a pedagógiai tevékenység hatásfokának növelése megoldhatatlan. Ezért van olyan jelentősége a megyei pedagógiai tapasztalatok közzétételének."/27/

Elképzelhetetlen a pedagógiai elmélet rohamosabb fejlesztése a gyakorlat eredményeinek felszínre kerülése, szintézise nélkül.

- A megyei kiadványokban célszerű összegyűjteni a gyakorló pedagógusok hasznos tapasztalatait.

Egyre több pedagógusnak kell átéreznie, hogy kisebb-nagyobb szemléletváltozással lehet eredményesebben nevelni, képességeket kibontakoztatni. Erre az írásos anyagban közzétett tapasztalatok lehetőséget adnak.

- A gyakorlati tapasztalatok írásos közreadása lehetővé teszi, hogy a pedagógusok helyi tapasztalatait szélesebb körben lehessen kipróbálni. A gyakorló pedagógusok hasznos tapasztalatai országos folyóiratokban, kiadványokban csak ritkán jelennek meg, így a megyén belüli közzététel igen hasznos lehet, különösen a módszerek sokrétűségének növelésében.

- Az országos pedagógiai kiadványok /Köznevelés, Pedagógiai Szemle, Magyar Pedagógia, Tanító, stb./ és a megyei kiadványok között bizonyos munkamegosztásnak kell létrejönnie. "Az országos pedagógiai lapoknak már a többszörösen kipróbált és bevált eljárásokat kellene ismertetni, ilyen kooperáció igen hasznos, előnyös lenne a közoktatás számára." - írja Lénárd Ferenc /u.o./¹

- Jelentős a megyén belüli gyakorló pedagógusok publikáló gárdájának a kialakítása. "A gondolatoknak élő szóban és írásban bemutatása két - egymástól jelentős mértékben eltérő - képesség birtoklását igényli. Ismeretes, hogy a képességek egyes-egyedül a tevékenységek gyakorlásának függvényei. Így érthető, hogy az előszóval történő tanári magyarázat gyakorlása jelentősebb mértékben fejlesztette ki a beszédet, mint az írás."/28/ E témakör felveti a nevelők felkészítésének sokrétű problematikáját.

- Jelentős a megyék közti tájékozódás, információ, koordináció kérdése.

E témáról Lénárd Ferenc így ír: "A megyei pedagógiai kiadványok ismertetésének kettős célja van. Az egyik célja az, hogy az értékes megyei kezdeményezések megyei elszigeteltségét megszüntessük. A tapasztalatcseréknek erre a formájára mindig szükség van. Ugyanilyen fontosnak tartjuk azt is, hogy a lényeges közoktatáspolitikai kérdések megoldásához az egyes megyék ne egymástól teljesen elszakadva járuljanak hozzá, hanem oly módon, hogy a már közzétett tanulmányokat megismerve azokat kipróbálják, és alkotó módon továbbfejlesztik."/29/ E kérdéskör az egyik legtöbb problémát veti fel.

A pedagógusok írásos tevékenységének funkciója

A funkciókat Balázs Mihály zánkai összefoglalója alapján az alábbiak szerint lehet rendszerezni:

- "- Fórumteremtés a megyén belül levő alkotó pedagógusoknak
- Az alkotó pedagógusokat megtanítani a publikálásra
- Az alkotó pedagógusokat bekapcsolni a pedagógiai közélet áramkörébe
- Lényeges a megyei kiadványok olvasottsága. Így a pedagógusok megtudják, hogy ugyanazt a módszert hogyan művelik egy másik iskolában. Ugyanazokra a kérdésekre milyen választ ad egy tőlük távolabb élő kolléga.
- A megyei kiadványok bizonyos értelemben tudományt segítő funkciót is betölthetnek."/30/

Összességében megállapítható, hogy a gyakorló pedagógusok írásos tevékenységének elvi jelentőségét hosszasan lehetne fejtegetni. Ugy érzem, a leírottakból is megállapítható, hogy a gyakorlati tapasztalatok útján kezd kialakulni a megyei publikációs tevékenység jelentősége, cél és feladatrendszere. Egyértelműen leszögezhető társadalmi szüksé-

gessége. Az elvi fejtegetések helyett fontosabb a jelenlegi helyzet elemzése, hogy ennek birtokában hozzájárulhassunk a hatékonyabb jövő kialakításához.

2.1.2 Számszerű adatok

Az 1975-ben Zánkán megrendezett tanácskozáson megállapodás született, hogy a jövőben minden kiadványból küldenek a megyék egymásnak. Sajnos a megvalósításra mindezig nem került sor. /Csupán baráti alapon külték esetenként anyagot./ Ezért megadott kérdések alapján írásban kértük a megyéket, küldjenek tájékoztatót publikációs tevékenységük adatairól. Arra törekedtünk, hogy teljes képet kapjunk a 19 megye, illetve Fővárosi Pedagógiai Továbbképző Intézet publikációs, illetve írásos tevékenységéről.

Kiadványok

A felmérést az 1974-77. közötti évekre terjesztettük ki, mert a pedagógus továbbképző intézetek ebben az időben alakultak meg, tehát feltételezhető, hogy ez a tény a kiadványok növekedését jelentette.

/A részletes adatokat az 5. sz. melléklet tartalmazza./

A megyék, illetve a főváros gondozásában megjelent kiadványok száma:

1974-ben	72
1975-ben	133
1976-ban	120
1977.I.félév	33

Összesen tehát a 3 és fél év alatt a megyék 366 kiadványt adtak közre.

A felsorolt számadatokon belül téma szerinti bontás:

Tanulmánykötet:	50 kiadvány
Módszertani segédanyag:	160 kiadvány
Sorozatban jelent meg:	148 kiadvány
	/évi átlag:27/

10 megye esetében sikerült felmérni a kiadványok oldalszámát, ami már általánosításra is alapot adhat.

Ennek alapján egy kiadványra átlagosan 74 oldal jut.

A 3 és fél év alatt kiadott 366 kiadvány esetében 25104 oldal írásos anyagot jelent.

Megjelenési példányszám változó, átlagosan 300-500 példányszámban jelennek meg az anyagok.

Pályázatok

A főváros kivételével hagyomány már, hogy minden megye évente a gyakorló pedagógusok részére pályázatot ír ki írásos pályamunkák készítésére.

Ezideig senki sem rendelkezett országos képpel a pedagógusok ilyen irányú tevékenységét illetően. Jelenleg a megyei továbbképző intézetek jóvoltából sikerült teljes képet kapnunk e munkáról.

/A részletes adatokat a 6. sz. melléklet tartalmazza./

1974-77-ig összesen 3353 pályamunka készült. Átlagos oldalszáma: 30 oldal, amely összességében 100590 oldalt jelent.

Záródolgozatok

Kevés szó esik a megyében készülő pedagógiai záródolgozatokról, amelyet a kétéves gyakorlati komplex szemináriumok zárójaként készítenek a gyakorló pedagógusok. Ezek főleg azért lehetnek nagy jelentőségűek, mivel 10-20 éves gyakorlati munka után adnak lehetőséget a tapasztalatok összegzésére.

/A részletes adatokat a 6. sz. melléklet tartalmazza./

1974-77-ig 19 megyében 9926 záródolgozat készült.

Átlagos oldalszám: 35 oldal, összesen 347410 oldal.

A felsorolt néhány számadat alapján bizonyítani lehet az alkotó pedagógusok írásos tevékenységének mennyiségét. Egyértelműen választ kaphatunk arra a vitatott kérdésre is, hogy irnak-e a pedagógusok. Választ kaphatunk arra is, hogy az alkotó pedagógusok tapasztalatainak jelentős része kikerül az iskola keretei közül. A számadatok tartalmi elemzése viszont úgy érzem mély ellentmondásokat takar, amelyek feltárása hozzásegíthet, hogy e jelentős területtel az illetékes irányító és tudományos szervek behatóbban foglalkozzanak.

2.1.3 Tartalmi elemzés

2.1.3.1 A pályázatok problémaköre,

Az elemző munkát azért szükséges e témakörrel kezdeni, mert a megyei publikációs tevékenység kibontakozása a pályázatokra vezethető vissza. A pályázati rendszer egyes megyékben már 20 éves múltra tekint vissza.

Célkitűzésként szerepelt: ösztönözni a gyakorló pedagógusokat az önművelésre,

gyakorlati tapasztalataik összegzésére, lehetőséget biztosítani a tapasztalatok közkinccsé tételére.

A pályázat mechanizmusa:

Pályázat kiírása, pályázatok elbírálása rendszerint az OPI munkatársaival. Pályázati díjak átadása, eredményhirdetés. Egyes megyék teljes egészében kiadták a díjnyertes pályázatokat.

Eredményként lehet elkönyvelni:

- Fórumot teremtettek a megyék az alkotó pedagógusok számára tapasztalataik rögzítésére s ezek átadására.
- Hozzájárult a gyakorló pedagógusok írásos tevékenységének ösztönzéséhez.
- Erkölcsi, anyagi elismeréshez juttatta a helyezést elért nevelőket.
- Legjelentősebb eredménye az önképzés fokozása volt.

Hiányosságként kell megállapítani az alábbiakat:

- A pályázati rendszer hagyományos formája rutinszerűvé vált. Kialakult megyénként a rendszeres pályázatot írók aránylag szűk köre. Ezek az

évek során megtanulták a pályázatírás mechanizmusát, és évről-évre elviszik a díjakat.

- A pályázatok jelentős része ollózásból tevődik össze, és nem a gyakorlati tapasztalatokat rögzíti. Az ilyen írás legfeljebb az egyén önműveléséhez járulhat hozzá, de nem segíti a pedagógus közösséget fejlődését.
- Nehéz leszoktatni a pedagógusokat arról, hogy ne az elvárásnak írjanak, hanem saját véleményüket közöljék.
- Nem tudnak különbséget tenni az egyes formák között. Főleg a főiskolán, egyetemen írt szakdolgozat mechanizmusa dominál, ahol alapvető, hogy az adott témakörön belül a hallgató milyen ismeretekkel rendelkezik. Nem akarják elhinni, hogy nem tudományoskodó írásra van szükség, hanem a gyakorlati tapasztalat elterjesztésére.

A pályázókkal kapcsolatos felmérés eredményei

/A részletes adatokat a 7. sz. melléklet tartalmazza./

1977.-évben Szolnok megyében 75 pályamunkát készítettek. A pályázók átlagos száma az elmúlt 10 év viszonylatában 40-50 fő között változott. A 75 pályázó számára

felmérőlapot adtunk ki, hogy egyes kérdésekben tájékozódjunk a pályázók véleményéről. A felmérőlapokat 63 fő küldte vissza kitöltve.

- Arra a kérdésre, hogy részt vett-e országos jellegű pályázatokon, 19 fő igennel válaszolt.
- Jelent-e meg cikke országos jellegű pedagógiai kiadványokban - 11 fő válaszolt igennel.
- Jelent-e meg írásos anyaga megyei kiadványokban - 24 fő válaszolt igennel.

Tekintettel arra, hogy név szerint adták vissza a felmérőlapokat, egyértelműen meg lehetett állapítani, hogy az utóbb említett 24 fő között találhatók az előző két kérdés igennel válaszolói is.

Megállapítható az is, hogy a jelzett 24 főből tevődik ki évek óta azok száma is, akik az I. és II. díjakat elviszik.

- Milyen tényezők motiválják írásos tevékenységre?

Az önművelés igényét jelölte meg 55 fő, másodsorban tapasztalatátadást 47 fő, pénzszerzési lehetőségre mindössze 7 fő válaszolt igennel.

Bár számszerűségében kismértékben tér el az önművelés igényének elsőrendűsége, de valószínű, hogy ál-

talánosításra is alkalmas ez a megállapítás, hiszen a pályázatok kezdeti célja elsősorban az önművelésre alapozott, és nem hangsúlyozta a gyakorlati tapasztalatok elterjesztésének kiemelt jelentőségét. A kiadványok növekedése támasztotta ezt az igényt, de a pályázókban mindez még nem tudatosult. Ezért nem szabad fetisizálni a felhasználatlan pályaművek szám szerinti jelentőségét. / 3 év 3353 pályamunka / Az viszont súlyos problémát jelent, hogy a megyék jelentős részénél a hasznos anyagok sem kerülnek publikálásra a pályaművek közül. /E kérdés tisztázására később még visszatérek./

- Biztosítottak-e a feltételek az írásos tevékenységhez?

- Van-e elég idő olvasásra? 44 fő válaszolt nemmel.
- Áll-e rendelkezésre szakirodalom? 37 fő válaszolt igennel, 26 fő nemmel.
- Jut-e idő az alkotó tevékenységre? 42 fő igennel válaszolt.
- Kap-e segítséget az iskolavezetéstől? 22 fő nemmel, 10 fő igennel válaszolt, a többi nem adott választ.

- A pedagógusok általános véleménye, hogy egyre kevesebb idő jut olvasásra, ami különösen a nőket, az anyákat sújtja. A szakirodalom kérdéskörénél megoszlanak a vélemények. A pályázók jelentős része városi iskolákból kerül ki, ahol a szakirodalom biztosításáról jobban gondoskodnak az iskolavezetők.

- Jut-e idő alkotó tevékenységre?

42 fő válaszolt igennel, bár többen megjegyezték, hogy a szabadidő rovására. Ez ellentmond annak, amire általában hivatkoznak a nevelők, hogy azért nem irnak, mert nincs idejük. Gyakran beszélünk a pedagógusok túlterheltségéről. Az esetek egy részében sajnos ez fennáll, de talán a "helytelen" terheltséget kellene hangoztatni, ami főleg abból adódik, hogy minden régi szokást meg akarunk tartani, de ugyanakkor igyekszünk minden újat is felvenni.

- Az alkotó munkához kap-e segítséget az iskolavezetéstől?

10 fő válaszolt igennel, 31 fő pedig kitért a válaszadás elől. Ez összefügg az iskolavezetés általános problematikájával.

- Mi a véleménye a pályázatok tartalmi torzulásáról?

- Sok az irodalmi beszámoló: igen 12 fő, nem 25 fő, nem válaszolt 26 fő.
- Sok az elvi frázisok hangoztatása: igen 22 fő, nem 14 fő, nem válaszolt 27 fő.
- A pályázatok az elvárások szintjén készülnek: igen 22 fő, nem 3 fő, 38 fő nem válaszolt.

Kevés konkrét tapasztalatot tükröznek: igen 22 fő, nem 13 fő, nem válaszolt 28 fő.

E kérdéskörrel nem sokra jutottunk, mivel a tudatosság és képesség hiánya miatt van sok baj a pályázatok tartalmi mondanivalójával. Így az egyének nagy része nem ismeri fel a problémát, illetve a hibáit.

- Milyen segítséget vár az irányító szervektől?

- Kutatásmódszertani előadásokat: 36 fő válaszolt igennel.
- Írásos bibliográfiát: 43 fő válaszolt igennel.

A válaszokból is egyértelműen következik, hogy a pályázati rendszert jóval irányítottabbá kell tenni, mint amilyen jelenleg.

- Milyen elvárásai vannak az elismeréssel kapcsolatban?

1. hely: iskola felé írásos elismerés	37 fő
2. hely: megyén belüli népszerűsítés	28 fő
3. hely: segítségadás országos publikációban	22 fő
4. hely: pénzbeni jutalmazás	16 fő

Nyilvánvaló, hogy a pályázati rendszer korszerűsítése sokoldalú odafigyelést igényel az irányító szervek részéről. Ma már nem elég a pályadíjak átadása. Ezzel az egy aktussal nem lehet lezárni az év pályázati munkáját.

A felmérés alapján bizonyos alátámasztást kaphatunk arra, hogy azonosak-e a személyek, akik a különböző írásos tevékenységben résztvesznek. A motiválás, a feltételek biztosítása, a tartalmi megítélés kérdéseire adott válaszok bizonyos utalást adnak az önművelés igényére, az időhiányra, a szakirodalom hiányosságaira, valamint a kutatómunkával, pályázatokkal kapcsolatos ismeretek hiányaira.

Egyértelműen leszögezhető, hogy fel kell készíteni a nevelőket az írásos tevékenységre. Keresni kell az elismerés különféle formáit.

Pályázatok és a publikációs tevékenység kapcsolata

Az előzőek alapján megállapítható, hogy a pályázatok útján jelentős mennyiségű /4 év viszonylatában 3353/ pályamunka fekszik a megyei pedagógus továbbképző intézetek könyvespolcain. Feltételezhető, hogy mindegyik dolgozat legalább néhány hasznos gondolatot tartalmaz, amelyeknek a továbbadása segíthetné a gyakorlatot, és orientálólólag hatna az elméletre is. Néhány megyében /mindössze 5 megye/ kb. 10 éve olyan gyakorlat alakult ki, amelynek értelmében a pályázatok közül a díjnyertes pályamunkákat kiadványban közreadják. Ezek mennyisége kötetenként 10-12 pályamunka. Négy év vonatkozásában ez azt jelenti, hogy a 3353 pályaműből 240 pályázattal megismerkedhetnek a nevelők, 3113 anyag pedig felhasználatlan marad.

Minimális igény lenne legalább a dolgozatok témakörönkénti bekötötése, rövid kivonatok készítése és bibliográfiával együtti közreadása, hogy legalább az érdeklődők hozzáférhessenek. Mindez azonban még megoldásra vár, s elkedvetleníti a gyakorló pedagógust. Tapasztalatok alapján szinte semmilyen formája nem alakult ki annak, hogy a megyei pályázatok legjobbjai országos folyóiratokban megjelentek volna.

/Pedagógiai Szemle, Magyar Pedagógiai, stb./ Meg kell jegyezni, hogy a már jelzett siófoki tanácskozáson, ahol e témákat tárgyalták, volt aki példaként tudott felhozni egy esetet, amikor a megyei pályamunka a Pedagógiai Szemlében megjelent. Később bebizonyosodott, hogy két évvel azelőtt a Zánkán megtartott Kiadványszerkesztői Konferencián is ezt az egy példát tudták felhozni.

E téren elsősorban a megyei továbbképző intézetek és az országos pedagógiai folyóiratok szerkesztői közötti kapcsolatok hiányosságait kell hangsúlyozni. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy minden megyében évenként akad legalább egy-két olyan pályamunka, amely országos publikációra is alkalmas volna. Eddigi ismeretek birtokában egy-két megyétől eltekintve nincs kapcsolat az országos szerkesztő bizottságokkal, pedig a megyén belüli alkotó munka és ezek közreadása a pedagógus továbbképző intézetek kezében van. Számtalan esetben előfordult, hogy egy országos szaktekintély a lektorálás során ráírja a dolgozatra, hogy országos publikációra is alkalmas. Utána a nevelő évekig kérdegeti, hogy az anyaga mikor kerül publikálásra, holott az már régen a feledés homályába merült.

A pályázatok kérdéskörét lezárva az alkotó, ujtó munka iránt fogékony nevelők jelentős része pályázat formájában is közzéteszi gondolatait. Mindezek - elvárások szerinti - feldolgozása azonban megoldatlan.

2.1.3.2 A záródolgozatok

1971-től a pedagógus továbbképző kabine-
tek tevékenysége a legtöbb megyében el-
sősorban a 2 éves "komplex gyakorlati sze-
minárium" tanfolyamokon realizálódott. A
kialakult gyakorlat alapján a tanfolya-
mokra olyan szaktanárok jelentkezését fo-
gadták el, akik 10-20 éves gyakorlattal
rendelkeztek. A tanfolyamok célkitűzésében
kettős tendenciát lehet megállapítani. Az
egyik célként az ismeretek felfrissítését,
s a gyenge nevelők felzárkóztatását lehet
alapul venni. Másik célként, hogy a nagy
gyakorlattal, jó adottsággal, képességgel
rendelkező nevelőket beiskolázzni, hogy a
továbbképzés révén alkalmasak legyenek te-
rületi munkaközösségek vezetésére. Legtöbb
megyében a szűkös tanfolyami létszámkeret
miatt e második célkitűzést tartották elsőd-

legesen szem előtt. /Bár meg kell jegyezni, tekintettel arra, hogy a jelentkezés önkéntes, azért legtöbb esetben vegyes csoportok alakultak ki./

A tanfolyamok tematikái elméleti előadásokból, szemináriumokból, gyakorlati bemutatókból, tapasztalatcserékből állnak. Az utolsó félévben szabadon választott , vagy ajánlott témákból a hallgatók záródolgozatot írnak. A záródolgozatok írásánál a célkitűzés az volt, hogy a tanfolyam hallgatói főleg az adott téma gyakorlati tapasztalatait rögzítsék, részben saját ismereteik szintetizálása érdekében, részben pedig a jó tapasztalatok elterjesztése érdekében.

Feltételezés alapján a záródolgozatok legalább olyan hasznosak a gyakorlati tapasztalatok közreadásában, mint a pályázatok, sőt a hallgatók nagyobb tömege és a kevesebb rutin író következtében hasznosabb ismereteket tartalmaznak, mint a pályázatok. Mindeztideig nem volt tiszta kép arról országosan, hogy iratnak-e minden megyében záródolgozatot, és arról sem, hogy mennyi lehet ezeknek az évenkénti mennyisége.

Felmérés alapján megállapítható, hogy a Fővárosi Pedagógiai Intézet kivételével minden megyében é-

venként készülnek záródolgozatok.

/A részletes adatokat a 6. sz. melléklet tartalmazza./

Már említést nyert, hogy a 3 és fél év alatt a 19 megyében 9926 záródolgozatot adtak be a gyakorló pedagógusok. Ha átlagosan a 35 oldalt vesszük alapul ez összesen 347410 oldalt jelent. E számadat önmagában is hangsúlyozza a témával való foglalkozás fontosságát.

Mi a záródolgozatok sorsa? Hogyan szolgálja a gyakorlati tapasztalatok elterjesztését?

A feltételezés egyszerű volna. Ha van évenként több mint háromezer pedagógus az országban, aki heteket dolgozik azon, hogy tapasztalatait írásba foglalja, akkor biztos található a 19 megyében egy-két szakember, aki rendszerezi, bibliográfiát készít a dolgozatokról, esetleg a legjobbak publikálását szorgalmazza, vagy kigyűjti az értékes használható gondolatokat.

Sajnos erre mindeztideig csak egy-két megyében van tapasztalat. /Zala, Tolna megye/ A dolgozatok elbírálása legtöbb esetben megtörténik, és ezzel lezárul

az ügy. Az elhelyezés hiánya miatt még arra sincs lehetőség, hogy könyvtárba kerüljenek, így legtöbb helyen elnyeli őket az enyészet.

E néhány gondolat is rávilágít arra, hogy igen sok még a tennivaló, hogy gyakorló pedagógusaink értékes tapasztalatai, írásai közkinccsé váljanak.

2.1.3.3 A megyei kiadványok

Történeti visszatekintés

A helyi kiadványok története feltáratlan, és bonyolult képet mutat. Jelentősebb intézmények, járások, városok hosszú évtizedek óta különböző formában jelentetnek meg pedagógiai jellegű kiadványokat, évkönyveket, stb. Mennyiségükről pontos adatok nincsenek, az azonban megállapítható, hogy a megyei, járási vagy intézményi szinten induló folyóiratok, kiadványok általában rövid ideig élnek. Címüket megfelelő engedélyek hiányában gyakran változtatják, ezért kötelező példányokat könyvtáraknak nem küldenek. Elszigeteltségüket bizonyítja, hogy központi lapokban egyáltalán nem, vagy csak igen ritkán olvashatunk ezekből tájékoztatót, ismer-

tetőt vagy bírálatot. A helyi folyóiratok, kiadványok jelentős része gyakran bizonytalan. Életképességük legtöbbször egy-egy lelkes vezetőn működik, s nem egy átgondolt közoktatáspolitikai koncepción.

A helyi folyóiratok, kiadványok állandó felbukkanása két problémát vet fel. Erre a legmegfelelőbb választ Jáki László adja: "Egyfelől a központi támogatás hiányában is újra meg újra induló megjelenéséért óriási egyéni erőfeszítéseket bizonyító folyóiratok, egy valóságos igényt, szükségességet bizonyítanak. Másfelől a megindulások és megszünések, a kiadványok létbizonytalansága, elszigeteltsége, az alacsony színvonal, funkciók tisztázatlansága egyuttal felveti a vidéki folyóiratok megjelentetésének, fenntartásának szükségességét is." /31/

/Különböző munkakörökben többször nekifogtam én is helyi jellegű pedagógiai folyóirat, kiadvány készítésébe. Így saját bőrömön tapasztaltam a nehézségeket. Volt úgy, hogy a család egész vasárnap javította, szerkesztette, ragasztotta, szebbé vágta a kiadványokat, stb./

A kiadványok fontosságát és jelentőségét mindig nagyra tartottam. Mondanivalóm alátámasztására idézni kívánok Lénárd Ferenc Szolnok megye pedagógiai kiadványairól írott cikkéből.

"Szolnok megye különleges pedagógiai kiadványa a törökszentmiklósi járás Továbbképzési Munkaközösségének tizenkét kötetben megjelent módszertani tájékoztatója.

Napjainkban egyre inkább fontossá válik annak felismerése, hogy a szóban közölt információk határfoka igen alacsony. Ennek nem az a fő oka, hogy a szóban történő közlést nem tudnánk kellőképpen felfogni, hanem az, hogy a szóban közölt tartalmak a hallgatók számára a közlés időpontjában nem egyforma mértékben fontosak, jelentősek. Lehetséges, hogy fontosságot, jelentőséget egy olyan későbbi időpontban kap, amikor a közölt tartalmakra már nem emlékezünk. Az olvasható szöveg rendkívül nagy előnye, hogy bármikor elővehető, többször is átolvasható. Ennek az igénynek tesznek eleget - dicséretre méltóan - a járási továbbképzési kiadványok. Az 1973. nyarán megjelent első szám bevezetőjében Dajka Miklós írja: "Nem kiadvány, a szakmai folyóiratok utánzása a célunk, csupán a helyileg összegyűlt anyagok rendszerezett közreadás, a tapasztalatok átadása a járás területén".

Külön kiemelem, hogy a pedagógiai munka hatékonyságát célzó tanulmányok mellett ez a továbbképzési kiadványsorozat közművelődési feladatoknak is eleget tesz... A demokratizmust erősítő kezdeményezés az is, hogy a járás pedagógusai hozzájuthatnak az összesítő jelentésekhez... A járás által megvalósított tájékoztatónak ez a formája rendkívül gyors és rugalmas. Ez év tavaszán a járás által szervezett Pedagógiai Napok előadásai a programokkal egy időben elkészülhettek, és a pedagógusok számára hozzáférhetővé váltak. Ennek előnyeit élvezhették például azon az előadáson is, amely a hazafiságra, a proletár internacionalizmusra nevelés felmérésének tapasztalatait ismertette. A felmérőlapok számadatai például csak olvasva adhatnak alaposabb tájékoztatást. Összehasonlítás is csak abban az esetben lehetséges, ha előttünk vannak a táblázatok és mérési adatok. Az olvasott információk lehetőséget nyújtanak a továbbfejlesztésre. Az előadás csak az első tájékoztatás szerepét töltheti be. Külön tájékoztató készült az óvónők beszámolóiról, az alsótagozatos munkaközösségek munkáiról, az iskolákban folyó kísérletekről. Ilyen és ehhez hasonló tapasztalatokra szükség van ahhoz, hogy minden területen elősegítsük közoktatásunk fejlesztését."/32/

A rövid történeti visszatekintés során azért idéztük részletesen Lénárd Ferenc írását, mert alátámasztja, hogy miért van szükség járási, városi szinten az írásos tevékenységre. Igen nagy jelentősége volt annak is, hogy érezték a nevelők, munkájuk nem volt hiábavaló. Presztizst jelentett, hogy kiket és kiknek a munkáját népszerűsítettik. /1972-74. között 27 kiadványt adtunk közre stencilezett, primitív formában, de nagyon gyorsan és nagy mennyiségben./

A gyors és rendszeres írásos információkkal hihetetlen gyorsan sikerült egy-egy pedagógiai részterületen eredményesebb munkát végezni. Pl: Rohamosan fejlődött a szaktantermi hálózat, tömegesen fogtak hozzá nevelőink az alkotó, kísérletező, újtó tevékenységhez, és rövid idő alatt számos pedagógiai mutatóban a megye legjobb járása lettünk. Eredményeinket a rendszeres felkészítésnek, továbbképzésnek, erkölcsi és anyagi elismerésnek, és az írásos információknak köszönhattük.

Az 1960-70-es évek elején több járás és város foglalkozott hasonló írásos információs tevékenységgel. /Pl: a bonyhádi, dabasi járással voltak kapcsolataink kiadványcserében./

A pedagógus továbbképző intézetek megyei hálózata-
tának teljes kiépülésével az ilyen irányu tevé-
kenység teljes mértékben megszűnt, azzal az el-
várással, hogy a megyei intézetek magasabb szinten
tesznek eleget a kiadói tevékenységnek.

Megítélésem szerint a helyi sajátosságoknak meg-
felelő gyors információt bizonyos területeken ma
is adhatnának a járási, városi kiadványok.

A pedagógiai helyi kiadványok és folyóiratok tör-
ténete ha hézagosan is, de bizonyítja, hogy mennyi-
sége, tartalmi színvonala, hatékonysága függvénye
egy szélesebb, mélyebb társadalmi, s ezen belül
közoktatási, neveléstudományi szituációnak.

A helyi kezdeményezések, ezek felkarolása, az ön-
állóság, az olvasók érdeklődése vagy érdektelen-
sége mind-mind olyan tényező, amelyek befolyásolá-
sa tulnő a helyi irányító szervek lehetőségein.

A rövid történeti visszpillantás alapján is le-
szögezhetjük, hogy a helyi hatékony, gazdaságos
megyei pedagógiai kiadvány irodalom továbbfejlesz-
tésének előfeltétele a meglévő kiadványok közötti
átgondolt munkamegosztás, az egymás közötti kapcso-
lat folyamatos biztosítása, a központi irányítás
és a helyi kezdeményezések önállóságának, megfelelő

egyensúlyának kialakítása.

Az alapfogalmak tisztázatlansága

Mit értünk valójában kiadványok alatt? E fogalmat szinte megynként másképpen értelmezik. E többféle értelmezés elsősorban a jogszabályok szigorának enyhítésére vagy figyelmen kívül hagyására szolgál. Kiadványt csak a Kulturális Minisztérium Kiadói Főigazgatóságának engedélyével lehetne kiadni. A pedagógiai folyóiratok, sorozatok közreadásának engedélyezése a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának hatáskörébe tartozik. Itt szigorú előírások vannak. Az engedélyezett, nyomdailag előállított kiadvány átfutási ideje általában egy - másfél év /szerkesztéstől a közreadásig/.

Ahhoz viszont minden irányító, képző vagy továbbképző szervnek joga van, hogy az általa irányított területen saját készítésű módszertani tájékoztatókat, a tartalmi irányításhoz szükséges sokszorosított tanulmányokat vagy egyéb anyagot adjon közre a saját felelősségére..

Az egyszerű módszertani levél és az engedélyezett, nyomdai uton előállított reprezentatív külsejű kiadvány között igen sok változat található. /Pl: a

Fővárosi Pedagógiai Intézet éveken keresztül minden engedély nélkül jelentette meg tömegesen módszertani kiadványait, ugyanakkor hasonló jellegű kiadványt egy másik megye, ahol szigorúan veszik a rendeletet, hónapokig, évekig nem tud kiadatni./

Az első probléma tehát az engedélyeztetés tisztázatlanságának kérdése körül kezdődik. Ez is hozzájárul az egyes megyék közti nagy aránytalanságokhoz, a kiadványok mennyisége terén. Amelyik megyénél egy-két folyóiratnál és három-négy egyedi kiadványnál több jelenik meg évente, az rendszerint engedély nélkül történik.

Kik írnak a megyei kiadványokba?

A pályázatok, záródolgozatok vizsgálatánál már kifejtésre került, hogy onnan az ut az esetek többségében zsákutcába torkollik, tehát a megyei kiadványok anyagát csak esetenként képezik a pályázatok anyagai, a záródolgozatok pedig szinte teljesen kívül maradnak.

Ahol a megyeszékhelyen pedagógiai főiskola, vagy egyetem van, ott elég sokat publikálnak ezen intézmények tanárai a megyei kiadványokban. Ez természetes i, hiszen a szellemi bázist ők biztosítják, és

e téren alapvető, hogy a továbbképző intézetek, egyetemek és főiskolák között ilyen irányu együttműködés kibontakozzék. Nem volna azonban helyes, ha mindez a gyakorló pedagógusok rovására történne, azaz ők nem kapnának kellő helyet a megyei kiadványokban. /Vannak megyék, ahol a helyi kiadványokban szinte csak tudományos szakembereket szólaltatnak meg./ Minden megyében a gyakorló pedagógusok közül is kifejlődik /kifejleszthető/ az a nevelői gárda, akiknek anyaga rendszeresen megjelentethető a megyei kiadványokban.

A következő témában azt vizsgáljuk, hogy a gyakorló pedagógusok melyik rétege ír legtöbbször megyei kiadványokban.

Felmérés tapasztalatai

Az előzőekben vázolt kérdésről 19 megye és a Fővárosi Pedagógiai Intézet vezetőjének véleményét kértük a rangsor felállításához, hogy az iskola szerkezete szerint kik irnak legtöbbször a kiadványokban.

/A számszerű adatokat a VIII. sz. melléklet tartalmazza./

A felmérés alapján a rangsor az alábbi képet mutatja:

- 1./ Általános iskolai tanárok
- 2./ Tanítók

- 3./ Középiskolai tanárok
- 4./ Óvónők
- 5./ Szakfelügyelők
- 6./ Szakmunkásképző tanárok
- 7./ Államigazgatási dolgozók
/műv. osztályok dolgozói/
/A létszámhoz viszonyítva/

A vázolt rangsor ellentmondásokat takar, és nemcsak az írásban kifejtett tevékenységet tükrözi, hanem összehozható más tényezőkkel is.

A rangsor bizonyítja, hogy a középiskolai tanárok már távolabb állnak a pedagógiai gyakorlattól.

Nyilván közrejátszik a pedagógiai képzés másodlagossága a tanárképző egyetemeken, de ettől függetlenül is az a tapasztalatom, hogy egyéniségükben is tartózkodóbbak, kevésbé lelkesednek, és csak a szaktárgy irányában mozgathatók tömegesen.

Szükséges foglalkozni a szakfelügyelők és az államigazgatási dolgozók publikálási kérdéseivel is. Feltehető, hogy szakfelügyelőnek, szakigazgatási dolgozónak a legjobb képességű nevelők kerülnek.

Munkájuk napról-napra összefonódik a gyakorló pedagógusok munkájával, életével. Mégis az tapasztalható, hogy sem a pályázatokon, sem pedig a kiadványokban nem találkozhatunk írásaikkal./Egy-két főtől eltekintve./

Ez rendkívül sajnálatos dolog, hiszen ők tudnák a gyakorlati tapasztalatokat leginkább szintetizálni, és az ő tapasztalataiknak a közreadása nélkülözhetetlen lenne a gyakorló pedagógusok számára.

A fő probléma e szempontból a szakigazgatási szervek irányító tevékenységében keresendő. Tapasztalható, hogy az irányítás legtöbb helyen forma és ügyiratcentrikus, személyi feltételek biztosítása, statisztikai mutatók gyártása, ügyiratokra, jelentésekre való válaszadás lekötik idejük nagy részét. A művelődésügyi osztályok és egyáltalán a közoktatás irányításának tudományos elemzésével igen keveset foglalkoznak, vagy legalább is elemzésüknek kevés eredménye lát napvilágot. Sajátos megyei és megyén belüli egyéni szokások alakulnak ki. E szokások több helyen "roszszulterheltséget" eredményeznek.

A szakfelügyelet irányítása elavult formákat és módszereket takar. A felügyeleti utmutató régi, nem követi a változásokat, az új pedig nehezen készül el. Az állandóan növekvő új formák és módszerek mellett mereven ragaszkodnak /különösen az irányító szervek/ minden régi formához. Az új és a régi együttvitele óhatatlanul túlterhelést eredményez.

Ugy látszik, elveiben, módszereiben egyedül a fővárosi szakfelügyeleti rendszer felel meg a jelenlegi követelményeknek. E kérdés részleteibe nem bocsátkozunk, csupán arra szeretnénk a figyelmet felhívni, hogy akik a fejlődés érdekében e téren a legtöbbet tehetnék, a túlterhelés következtében éppen ezektől nem várható a segítségadás. E témánál meg kell említeni, hogy ha nincs idejük a szakfelügyelőknek, és ha nem is irnak, azért szóbeli segítségadásuk érvényesül. De az alkotó, ujitó, kísérletező tevékenységben tömeges huzóerőként a jelenlegi rendszer alapján nem tudnak funkcionálni.

Gyerekcipőben jár a szakmunkásképző intézetek egész rendszerének problémaköre. Természetes, hogy az előzőekben jelzett ranglistán az írásos tevékenységben a 6. helyre jutottak. Ebben az iskolatípusban az egyes nevelők alkotóképességének kibontakoztatása mellett a fő hangsúlyt az alapképzésre kell fordítani.

Milyen témakörökben irnak legtöbbet a gyakorló pedagógusok?

/A részletes eredményt, a továbbképző intézetek vezetőinek véleményét a 8. sz. melléklet tartalmazza./

A felmérés alapján az alábbi rangsor állapítható meg:

- 1./ Módszertani, didaktikai kérdések
- 2./ Neveléssel kapcsolatos kérdések
- 3./ Pszichológiai kérdések
- 4./ Oktatástechnikai kérdések
- 5./ Művelődéstörténeti kérdések
- 6./ Művelődéspolitikai kérdések
- 7./ Irányítás, vezetés kérdései
- 8./ Szociológiai kérdések

A rangsor reálisnak mutatkozik, hiszen a megyei kiadványok elsődleges célja a módszertani segítségadás. A kiadványok jelentős része tartalmában is ezt tükrözi. A művelődéspolitikában a nevelés központba állítása egyértelműen magával hozza, hogy egyre többen érdeklődnek mélyebben a nevelés kérdéseivel. Örvendetes, hogy a pszichológia régebbi háttérbe szorulása megszűnt. A gyakorlati tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy a pedagógus továbbképzésben a legkedveltebb témák közé a pszichológia került.

Az oktatástechnikától, technológiától még ugyan sokan huzódoznak jelenleg, de a nevelők egy része az e téren meglévő gátlásait leküzdötte. Növekszik azoknak a gyakorló nevelőknek a száma, akik

egy-két év alatt mélyebb ismeretekre, gyakorlatra tettek szert az oktatástechnikában, és ezt igyekeznek hasznosítani, közreadni munkatársaiknak.

A művelődéspolitika, az irányítás, vezetés, a művelődésszociológiai kérdések háttérbe szorulása egyértelműen következik az előzőekben vázolt okok miatt.

A megyei kiadványok elemzése az iskolák szerkeze- te szerint

A kiadványok számszerűségéről készített 5.sz. melléklet alapján is látható, hogy mennyire változó a kép. Míg Komárom megyében az elmúlt 3 évben egy megyei kiadvány sem készült, addig Tolna megyében 35 megyei kiadvány került a nevelők kezébe.

Ha a táblázat alapján 3 teljes évet veszünk alapul, akkor a közreadott kiadványok száma 325 kiadvány. Ezt 20 egységre elosztva egy megyére évenként 5 kiadvány jut. Ennyivel gazdagítja az országos pedagógiai kiadványokat a megyei kiadványozási tevékenység.

A következőkben a megyék által leadott bibliográfiák alapján elemzésre kerül, hogy a megyei kiadványok hogyan tükröződnek a közoktatás szerkezeti egységeiben. Az elemzés során talán levonható egy olyan kö-

vetkeztetés is, hogy a témák gyakorisága egyuttal a pedagógusok igényét, szellemi szükségletét is tükrözi.

- Az óvodai nevelés kérdéseivel aránylag kevés megye foglalkozik. /Fővárosi Pedagógiai Intézet, Nógrád megye, Heves megye/ Természetesen az egyes pályamunkák között vannak óvodai témák is, ezek azonban nem külön óvodai kiadványok.

- Általános iskolák

Egyes megyék külön alsótagozatos kiadványt is készítettek. /Zala megye, Nógrád megye, Tolna megye, Pest megye, Heves megye/ A pedagógiai pályamunkák között sok az alsótagozati pályázat, amelyek közül sok figyelemre méltó is akad. A matematikáról, zenéről, testi nevelésről, anyanyelvi nevelésről egyre többet hallhatunk a kiadványokban. Ennek ellenére úgy érezzük, hogy az alsótagozat kérdéseivel még mindig nem foglalkoznak eleget a pedagógus továbbképző intézetek, ill. a kiadványok.

Az egész általános iskolára vonatkozó nevelési, didaktikai, lélektani problémákkal sok kiadvány foglalkozik. E témában csak néhány különleges kiadványt kívánok megemlíteni. /Békés megye: A

megterhelés pszichológiája, Szolnok megye: A tanyai iskolás gyermekekről, Pest megye: Tantárgyi feladatlapok, Somogy megye: A pályaválasztás kérdései, Baranya megye: Osztályfőnöki munka, Fővárosi Pedagógiai Intézet: Korrekciós munka, Iskolai osztályok szociálpszichológiai elemzése, stb./

- Napközi otthonok

E kérdéskör tárgyalása közkedvelt téma a kiadványokban. Ez főleg abból adódik, hogy a napközi otthon sokféle funkciója bő lehetőséget biztosít az alkotó pedagógus számára képességei kibontakoztatásához. /Tolna megye: Komplex kulturális foglalkozások a napköziotthonban, Pest megye: Matematika a napközi otthonban, Szabolcs-Szatmár megye: Önképzési program napközis nevelőknek, Fejér megye: Napközis nevelők módszertani füzetek, stb./

- Gyógypedagógiai intézetek

A központi intézkedések nyomán az elmúlt években a jelzett intézetekbe jó felkészültségű nevelők kerültek, akiknek tevékenysége a kiadványokban is tükröződik. /Szolnok megye: Reformgondok a gyógypedagógiában, Fejér megye: Gyógypedagógiai

nevelés, stb./

- Módszertani kiadványok az általános iskolákban

. Az általános iskolai tantárgyak közül a kiadványokban a matematikáé a vezető szerep, de emellette növekszik a fizika, a kémia, és földrajz jelentősége is. Egyre gyakrabban találkozunk az orosz nyelv tanításának módszertani kiadványával.

Az irodalom és az anyanyelvi nevelés kérdései is előtérbe kerülnek. /Szolnok megye: Az anyanyelvi nevelés gazdagításáért, Tolna megye: Az olvasásra nevelés, Baranya megye: Irodalomtanítási napok, Somogy megye: Beszéltető bábu/ Találkozunk speciális kiadvánnyal is; /pl: Budapest: Szöveggyűjtemény cigány anyanyelvű tanulók előkészítő tanfolyama számára./ A felsoroltakon kívül igen sok munkalapot, felmérőlapot, tanmenetet, különféle segédanyagokat adnak ki a megyei pedagógus továbbképző intézetek.

Az általános iskolai kiadványoknál kell megemlíteni az uttörőmozgalom kérdéseivel foglalkozó kiadványokat. /Tolna megye: Uttörőmozgalom az iskolában, Pest megye: Utmutató uttörőcsapatok részére, stb./

Az utóbbi években előtérbe került az iskolai könyvtárak kérdésköre is. E fontos témával a megyék jelentős része foglalkozik.

- Középiskolák

A legtöbb középiskolás kiadvány a világnézeti nevelés kérdésével foglalkozik. Említésre méltó e szempontból Heves megye, Somogy megye és Pest megye tevékenysége.

- Tantárgyi, módszertani kiadványok középiskolák számára

Ezek között leginkább a kémia /Heves megye/, biológia /Hajdu megye/, orosz nyelv /Tolna megye/, az osztályfőnöki munka elemzése szerepel.

- A szakmunkásképző intézetek kiadványai

Már említettük, hogy az e területtel való foglalkozás még nagyon gyerekcipőben jár. Ezt tükrözi a megyei kiadványozás is. Mindössze két megyénél található szakmunkásképzéssel foglalkozó anyag. /Pest megye: Témazáró feladatok történelemből, Zala megye: Tantárgyi elemzések matematikából és magyarból./

A szakmunkásképzésnél még nem alakultak ki a továbbképzési formák sem, ezért nyilvánvalóan a szakmunkásképzésben tanító nevelők írásbeli tevékenysége is minimális.

Egyéb kiadványok

A képesítés nélküliek alapképzésének segítése. Egyre több megye ismeri fel annak a ténynek a fontosságát, hogy a képesítés nélküli nevelők létével hosszabb távon is számolni kell, ezért az alapképzés segítségének módját is keresni kell. Ezt az utkeresést tükrözik egyes megyék kiadványai is. /Budapest: Segédkönyv a képesítés nélküli tanítók részére, Pest megye: Képesítés nélkül segitséggel, Baranya megye: A pedagógia alapjai I-II. képesítés nélkülieknek/. Ezek a kiadványok gyorsan elsajátítható alapismereteket, tanácsokat tartalmaznak, amelyek igen hasznosak lehetnek olvasóik számára.

Az elmúlt két évben 4 megye adott közre kiadványt képesítés nélküliek számára, egymástól függetlenül. A gondok szinte minden megyében azonosak. Ilyen jellegű kiadványt a tankönyvkiadó egyszerűbben megjelenethetne, és így országos terjesztésre is alkalmas lenne.

Pályázatok kiadványozása

Egyes megyékben évek óta hagyomány már, hogy a megyei pályázatok díjnyertes anyagait /évenként 10-15 pályázat/ nyomdai úton előállítva közreadják./Hajdu-Bihar megye, Szabolcs megye, Szolnok megye, Heves megye, Tolna megye/.

Tapasztalat: A díjnyertes pályamunkák eredeti terjedelemben való közreadása sok felesleges anyagot tartalmaz. Elveszi a lehetőséget a másik 30-40 pályázótól, akiknek pályázatában biztos akad néhány hasznos gondolat. Hosszu a nyomdai átfutás is, egy-két év. A pályázatok rendszerint aktuális témákra íródnak. A késői megjelentetés több esetben már csak protokolláris célokat szolgálhat. Bár kétségtelen, hogy a megyei pedagógusok legjobbjainak megbecsülését és méltú népszerűsítését jelenti.

A jövő útja az lenne, hogy minden pályázat leghasznosabb gondolata néhány oldalon közreadásra kerüljön, ez viszont körültekintő szerkesztői munkát igényelne.

Az ujitó munkával kapcsolatos kiadványok

A gyakorló pedagógus ujitó tevékenységével, a közkinccsé tétel kérdéseivel a dolgozatban külön rész

foglalkozik, itt csupán a kiadványokra térünk ki.

Minden megye foglalkozik pedagógus ujitó mozgalommal. Kiadványban az ujitó munka eredményeit azonban csak Fejér megye, Tolna megye és Hajdu-Bihar megye jelentette meg eddig. Ebből arra lehet következtetni, hogy a többi megyében csak az ujitás díjazásáig jutnak el, a visszacsatolás, a közkinccsététel elmarad.

Örvendetes, hogy a megjelent ujitási kiadványok igen széles skálán mozognak. A személyiség lapoktól kezdve egészen a szaktárgyi eszközökig találkozhatunk érdekes ötletekkel, gyakorlati hasznot hajtó, széleskörben alkalmazható eljárásokkal.

Sorozatban megjelenő kiadványok

Az 5. sz. melléklet szerint 13 megye jelentet meg sorozatban kiadványt. /1974-ben 20 sorozat 36 példánya, 1975-ben 30 sorozat 56 példánya, 1976-ban 21 sorozat 43 példánya jelent meg./

A sorozat nemcsak folytonosságot jelent, hanem bizonyos rangot is ad a benne megjelenő dolgozatnak.

Kiemeltebb sorozatok:

Heves megye:	Hevesi Művelődés
Szolnok megye:	Megyei Pedagógiai Füzetek
Hajdu-Bihar megye:	Módszertani Segédanyagok
Borsod megye:	Borsodi Művelődés
Veszprém megye:	Megyei Pedagógiai Hiradó
Tolna megye:	Tanuljunk egymástól
Békés megye:	Gyorsuló időben
Somogy megye:	Időszerű kérdések
	Gyakorlati kérdések
	Iskola és levéltár
	Pedagógusok könyvespolca
Baranya megye:	Baranyai Művelődés
Győr-Sopron megye:	Hogyan?

A melléklet számadataiból láthatjuk, hogy a kiadványok mintegy egyharmada sorozatban jelenik meg. Ez érhető is, hiszen a sorozat rendszerezhető irányt szab a témáknak.

A sorozatoknál is felmerül az engedélyezés kérdése. Sorozatban megjelenő kiadványt a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának engedélyével lehetne megjelentetni, ami szigorú szabályokhoz kötődik. Ezért a sorozatok jelentős része a fenti engedély nélkül, módszertani levélként, házi sokszorosítás útján lát napvilágot.

Haszna vitathatatlan, hozzájárul a gyors és nagyobb tömegű információ biztosításához.

Módszertani segédanyagok

1974-ben 26, 1975-ben 61, 1976-ban 59 módszertani segédanyag látott napvilágot megyei kiadvány formájában. A módszertani segédanyagok tartalom szerinti megoszlását az előző részben már elemeztük, itt csupán a speciális kiadványokra térünk ki.

A család és iskola kapcsolatát több kiadvány segíti.

/Fővárosi Pedagógiai Intézet: Szülőknek az óvodai nevelés programjáról, Szolnok megye: Családi nevelés programjának tervezése, Szabolcs megye: Tájékoztató szülőknek, Somogy megye: Családi életre nevelés kísérlete/.

Ezek a kiadványok népszerűek lennének a szülők körében, de a 300-500 megjelenési példányszám főleg csak protokolláris célokra futja.

Oktatástechnológiai kiadványok

A szaktantermi rendszer tömegméretű kialakulásával, az oktatástechnika nagyfokú elterjedésével egyidőben sürgető igényként lépett fel az oktatástechnológiai problémakörének megoldása: Mivel az országos felké-

szülés lassu ütemben történik, ezért a gyakorló pedagógusok és a megyei továbbképzési intézetek rá-
tértek a legégetőbb gondok megoldására.

E témánál a szöveges kiadványok mellett az oktatás-
technológiai anyagokat, információhordozók kiadását
is meg kell említeni.

E területen tapasztalható próbálgatások több helyen
eredményesen pótolják az országos hiányt.

E témakör eredményeiről az 1977. október 9-10-én

Siófokon megrendezett kiállításon győződhattünk meg.

Jellemzők: Legtöbb helyileg készített AV anyag az al-
sótagozat munkáját segíti. /Pl: Budapest: 2-3-4.osz-
tályos anyanyelvi transzparens, Békés megye: 1-4.

osztályos környezetismeret transzparensai./

Kiemelkedő Bács-Kiskun megye: Tanyasi magnós prog-
ram alsósok számára.

Felsőtagozat: Az AV igényekből azokat próbálják a me-
gyék kielégíteni, amelyek viszonylag könnyen megfog-
hatók. /Pl: Budapest: történelem, biológia, földrajz,
fizika tantárgy 6-7. osztályos transzparensai, Békés
megye: matematika, gyakorlati foglalkozás orosz és
biológiai transzparensai, Tolna megye: történelem
transzparens, Somogy megye: - könyv alakban: prog-
ramozott munkalapok 6-7-8. osztályos orosz nyelvi la-

boratóriumi munkához/.

Programozott anyagok

Pest megye programozott kiadványa más egyéb programozott kiadványaival együtt jelzés a programozott anyagok iránti igényre.

Több megye készít különböző anyagokat. Pl.: A középiskolai igényt segíti Baranya megye: Oktatócsomag sorozat, Szolnok megye, Fejér megye, Csongrád megye: foglalkoznak információhordozók terv-ezésével főleg szakmunkásképző intézetek vonatkozásában.

A gimnáziumi és szakközépiskolai tantárgyak közül a Fővárosi Pedagógiai Intézet matematikából és kémiából, Fejér megye matematikából, Tolna megye fizikából, Baranya megye és Hajdu-Bihar megye biológiából, Hajdu megye földrajzból készített és adott közre transzparens sorozatot.

A szülőföld bemutatásában a diasorozatoknak van nagy jelentőségük. /Hajdu-Bihar megye: Hajdu-Bihar képekben, Tolna megye: Szekszárd, Borsod-AB. megye: Bemutatjuk B.A.Z. megyét/

A felsoroltak csupán bepillantást engednek nyújtani a megyei pedagógus továbbképző intézetek oktatástechnológiai tevékenységébe, de így is megállapíthatók az

aránytalanóságok. Vannak megyék, amelyek egyáltalán nem foglalkoznak oktatástechnológiai kérdésekkel. E területen is a szervezetlenség, az irányítatlanság és a koordináció hiánya érzékelhető.

Meg kell jegyezni, hogy e területen felmérhetetlen az a befektetett energia, amelyet a gyakorló pedagógusok fejtenek ki az országos hiányok pótlására.

Speciális kiadványok

- A Budapesti Nevelő 13 éve jelenik meg. Ez az egyik legrégibb és legszinvonalasabb pedagógus folyóirat.
- A Somogy Megyei Továbbképző Intézet Évkönyve a pedagógusképzés 7 éves történetét mutatja be.
- Meg kell említeni az OPI, az OVI, az OOk, az MPA tudományos kutatócsoportjának kiadványát. Ezek a tanulmányok, kiadványok főleg az oktatásügyi irányítás elvi és gyakorlati kérdéseit, az iskolavezetés problémáit, kutatási beszámolókat, értékes külföldi publikációk fordításait tartalmazzák.

Azért kellett több oldalról megközelelni a kiadványok irányultságának elemzését, hogy feltáruljon a megyéken belüli publikációs tevékenység sokrétősége, s az a mérhetetlen energia, amelyet gyakorló pedagó-

gusaink alkotó, ujitó, kísérletező tevékenysége alapján az írásos munkában kifejtnek, a tapasztalatok közkinccsé tételének érdekében.

A kép további elemzése nélkül megtévesztő lenne, ezért az eredményességen túlmenően egyes problémaköröket még célszerű elemezni.

2.1.3.4 A megyei kiadványok felhasználása

A kiadványok eljutnak-e a pedagógusok széles tömegeihez?

Mennyiben térül meg a megyei kiadványokba befektetett energia?

A felmérés alapján /eltekintve egyes módszertani levelektől/ a megyei kiadványok 300-500 példányszámban jelennek meg. Egy-két példa van arra, hogy ezer példányszámban jelenik meg anyag. Az alacsony példányszámnak elsősorban anyagi okai vannak. /Nyomdánál a váltószám a 300, az 500 és az 1000-es példányszám./

A megyei továbbképző intézetek nem kötelesek kiadványt megjelentetni. Így a költségvetésnél legtöbb helyen csak megspórolják a

kiadvány költségeit, amely kiadványonként nyomdai előállítás alapján 50-70 ezer Ft. Esztétikai /hiusági/ okokból legtöbb megyében a nyomdai előállítást megkövetelik. Figyelembe véve a megyék pedagógus létszámát, 6-10 %-ának juthatna a kiadványokból. Ez az arány megfelelőnek látszik. A valóság azonban mást tükröz. A kiadványok jelentős részénél előtérbe kerül a protokolláris jelleg. Szolnok megye vonatkozásában - ekiknek illik kiadványt küldeni - 360 példányt jelent. Ennek alapján minden iskola kap egy-egy példányt. A kiadványok 90 %-a ingyenes, ezért csak esetenként jut el az iskolai könyvtárba, helyi érdekességénél fogva valahol eltűnik. A kiadványok sorsának ellenőrzése nagyfokú adminisztrációt jelentene, amelynek megvalósítása ma még nehezen képzelhető el.

- Ki követeli meg, hogy olvassák-e a pedagógusok a kiadványokat?

Minden megyében van egy törzsgárda, aki alkotója és nyilván olvasója is a kiadványoknak. Az előző elemzés alapján megvilágítást nyert, hogy legkevesebbet az irányító szervek dolgozói és a szakfelügyelők irnak. Minimális az igazgatók írásos tevékenysége is. Ha nem irnak, megkérdőjelezhető, hogy olvassák-e /van-e idejük/ ezeket az anyagokat?

Már pedig, ha jelentős részük nem is, és valószínű nem is olvas, kevésbé tételezhető fel, hogy másoktól meg tudja követelni az olvasást. E furcsának tűnő okfejtésen tulmenően természetesen vannak célszerű kezdeményezések is. Nyilvánvaló, ha a szakfelügyelet ir vagy irat egy módszertani anyagot, akkor figyelemmel is kísérik az anyag sorsát, és megkövetelik a nevelőktől az olvasását, hasznosítását. Erre azonban ma még kevés a példa, annál is inkább, mivel a szakfelügyelet irányítása az MTVB Művelődésügyi Osztály hatáskörében van, így legtöbb helyen a felügyeleti munka dominál a továbbképzés rovására.

Egyre több a példa arra, hogy a továbbképző intézet olyan kiadványt jelentet meg, amely kötelező olvasmányként szolgál a továbbképzésben résztvevőknél.

A megyei kiadványok olvasottságának kérdése, annak vizsgálata külön tanulmányt érdemelne. Közismert viszont a pedagógiai irodalomban az az állandóan visszatérő probléma, hogy a nevelők hasznosítják-e mindazt, amit a pedagógiai sajtó, a pedagógiai kiadványok nyújtanak? A megállapítás az, hogy nem kielégítő a pedagógusok pedagógiai olvasottsága. Az íráson, a kiadáson tulmenően legalább ilyen problémás

a kiadványok propagandájának fokozása, az olvasás hatásfokának emelése, ehhez a megfelelő módszerek kidolgozása és alkalmazása, stb. E kérdés megnyugtató lezárása hosszú időt igényel még. Egy bizonyos következtetés azonban lezűrhető. Ha nincs elég példányszám, ha nem jut kiadvány az olvasóhoz, és ha nincs aki megkövetelje az olvasást, akkor a kiadványokba befektetett energia minimális mértékben térülhet meg.

* Témák szerint megfelelő-e a megyei kiadványozás?

Már többször említést nyert, hogy a gyakorló pedagógusok írásos tevékenységénél ma még egyértelműen az öntevékeny mozgalmi jelleg érvényesül, a céltudatos orientáció helyett. Ebből egyértelműen adódik, hogy a megyei pedagógus továbbképző intézetek az esetek többségében csak abból az anyagból merithetnek, ami rendelkezésükre áll, amelyek a helyi viszonyítás alapján a legjobbak.

A tartalmi elemzés során bizonyítottuk, hogy az iskolai szervezeteknek és a nevelési területeknek megfelelően szinte minden témakörből találunk kiadványt. Mindez óriási érték lenne, ha koordináció és anyagi lehetőségek alapján az egész or-

szágban eljuthatnának ezek a munkák az érdeklődőkhöz. De az a tény, hogy 4 megye megjelentet külön-külön képesítés nélküliek számára azonos tartalmu kiadványt, s a másik 15 megye továbbra is nélkülözi e fontos anyagot, az végképp nem pénzkérdést jelent, hanem csak megfelelő irányítást, koordinálást követelne. Nyilvánvaló, hogy nem megyei profilizációra van szükség, ami esetleg lemerevitené a mozgalmi jelleget. Csupán lehetőséget kellene biztosítani, hogy aki akarja, valamilyen formában hozzájuthasson a megyei kiadványokhoz.

Másik kérdés, hogy nyílt pályázatok kiírásával az egyes megyékben a legégetőbb témakörökre kellene koncentrálni, az erőket, a spontaneitás fenntartása mellett. Fontos kérdés, hogy megvan-e a megfelelő kapcsolat a hivatásos pedagógiai kiadókkal.

2.1.3.5 A megyei kiadványozás és az országos kiadók közti kapcsolat

A Tankönyvkiadó szóbeli tájékoztatása alapján évente átlagosan mintegy 200 körüli pedagógiai könyvet adnak ki. Ezek közül kb. 150 tankönyv, és 50 körül van

a pedagógus továbbképzést segítő könyv. A megjelenési példányszám 3-5 ezer között van.

Ha figyelembe vesszük, hogy 1974-ben a megyék 72, 1975-ben 133, 1976-ban 120 kiadványt adtak közre, akkor könnyen kiszámítható, hogy a megyék kétszer-háromszor annyi kiadványt adnak közre, mint a Tankönyvkiadó. Ez a szám arányaiban talán megfelelő is lenne, hiszen az értékes, az egész ország pedagógusai számára szükséges anyag jelenjen meg a Tankönyvkiadónál, a helyi sajátosságnak megfelelő, kevésbé értékes anyag pedig a megyei kiadványokban.

Sajnos, a baj ott kezdődik, hogy egy-két megyétől eltekintve a Tankönyvkiadónak nincs kapcsolata a megyei kiadványszerkesztőkkel. Így a legértékesebb anyagok sem kerülnek országos publikálásra.

OPKM-mel való kapcsolat

E szerv hivatott arra, hogy mindenféle pedagógiai információt, kiadványt gyűjtsön, és azokat bibliográfia vagy egyéb kivonat formájában közreadja. Így alapvető lenne, hogy minden megyei kiadványból egy példányt megküldjenek az OPKM-nek. Sajnos mind-

ez különféle okok miatt nem történik meg. Gondként jelentkezik: az OPKM nem tulajdonit kellő jelentőséget a megyei kiadványozásnak, hiszen ha fontosnak tartaná, keresné a kapcsolatot a megyékkel személyesen is.

Mivel a kiadványok jelentős része nem rendelkezik engedélyezési okirattal, így óvatosan kell bánni a megyén kívüli propagálással.

Az alacsony példányszám szintén nem kedvez a kötelezőnek tartandó 10 példányos megküldésnek az OPKM részére.

Mindezek következtében az OPKM csak minimális megyei kiadvánnyal rendelkezik.

Az országos pedagógiai folyóiratokkal való kapcsolat

Az 1975. májusában Zánkán megtartott megyei kiadványszerkesztők tanácskozásán megfelelő szinten képviseltette magát a Köznevelés, a Tankönyvkiadó, Könyv és Nevelés, Pedagógiai Szemle, a Tanító szerkesztőbizottsága.

Az 1977. októberében Siófókon megrendezett Megyei Kiadványszerkesztők Konferenciáján a fentiek közül mindössze a Tanítók lapjának egy fiatal munkatársa jelent meg. Ebből arra lehet következtetni, hogy a

megyei kiadványszerkesztők és a központi kiadványozók között a kapcsolat minimális.

A siófoki tanácskozáson mindössze egy példát tudtak említeni, hogy egy megyei pályázat anyaga megjelent a Pedagógiai Szemlében /elhangzott az a megjegyzés is, hogy ugyanezt az egy példányt emlegették 1975-ben, a zánkai tanácskozáson is./

Az érthető, hogy más elvek, szempontok érvényesülnek az országos folyóiratok szerkesztésénél, és más jellegűek a gyakorló pedagógusok írásai, amelyek a megyékhez kerülnek. Egy bizonyos, hogy meg kellene találni a megfelelő fórumot, ahol széles körben tájékoztatni lehetne legalább évenként egyszer a megyei kiadványszerkesztőket, a központi folyóiratok, kiadványok követelményrendszeréről, célkitűzéseiről. Ezek birtokában a gyakorló pedagógusok felé is továbbítani lehetne az elvárásokat. Így sajnos azt a tényt kell megállapítani, hogy megyei szinten az esetek többségében megszakad a folyamat, amelynek alapján az alkotó pedagógus tapasztalatainak legjobbjá országosan is közkinccsé válthatna. A gyakorló pedagógusok publikációs tevékenységének tükröződése a Köznevelésben és a Pedagógiai Szemlében

A megyei és az országos kiadványszerkesztők közötti kapcsolat hiánya nem jelenti azt, hogy egyáltalán nem kerül publikálásra a gyakorló pedagógusok írásos tevékenysége. A közkinccsé válás alapja az egyén közvetlen kapcsolata szerkesztőségekkel. E közvetlen kapcsolat alapján olvashatunk cikkeket, tanulmányokat az országos folyóiratokban gyakorló pedagógusok tollából.

A témával kapcsolatban vizsgáltam, hogy a Pedagógiai Szemle és a Köznevelés című folyóiratokban hogyan érvényesül a gyakorló pedagógus alkotó munkájának közkinccsé tétele. /A részletes adatokat a 9. sz. melléklet tartalmazza./

Megállapítások:

Köznevelésben;

1974-ben megjelent 562 cikkből gyakorló pedagógus írt 254 cikket.

1975-ben megjelent 662 cikkből gyakorló pedagógus írt 277 cikket.

1976-ban megjelent 478 cikkből gyakorló pedagógus írt 204 cikket.

Ez a számadat azt jelenti, hogy mintegy 40-50 %-ig

a cikkeket gyakorló pedagógusok írják. Ha hozzá-
számítjuk a beküldött cikkel címjegyzékét és ösz-
szevetjük a Köznevelés lehetőségeivel, megállapít-
ható, hogy a folyóirat szinte maximálisan eleget
tesz a gyakorló pedagógusok alkotó munkájának köz-
kinccsé tételében.

Ebben az esetben a fő probléma ott kezdődik, hogy
a Köznevelés szerkesztősége is csak abból tud vá-
logatni, amilyen cikkeket beküldenek számára. Sok
esetben egyes témáról silányabb cikk vagy tapaszt-
alat jelenik meg a Köznevelésben, mint ami az e-
gyes megyék megyék rendelkezésére áll.

A tisztánlátás kedvéért szükséges elemezni a gya-
korló pedagógusok beosztás szerinti megoszlását,
a megjelent cikkek irói nyomán.

A Köznevelésben legtöbbet a tanárok irnak.

1974-ben 150 cikk

1975-ben 187 cikk

1976-ban 117 cikk

jelent meg általános iskolai, ill. középiskolai ta-
nárak tollából.

Jelentős az igazgatók írásos tevékenysége is.

1974-ben 80 cikk

1975-ben 51 cikk

1976-ban 43 cikk

jelent meg igazgató írása nyomán.

Legkevesebb cikk jelent meg a szakfelügyelet, az irányítási dolgozók és a továbbképzési intézetek dolgozóinak tollából.

Szakfelügyelők:

1974-ben 6 cikk

1975-ben 12 cikk

1976-ban 3 cikk

Tanácsi dolgozók:

1974-ben 8 cikk

1975-ben 15 cikk

1976-ban 10 cikk

Továbbképző intézeti dolgozók:

1974-ben 4 cikk

1975-ben 7 cikk

1976-ban 6 cikk

Még ez a számadat is tovább differenciálódik, ha figyelembe vesszük, hogy ugyanazok az emberek több cikket is megjelentettek évente.

E számok szintén elgondolkodtatók, és bizonyos értelemben lehet is következtetni, hogy miért nincs kapcsolat a folyóiratszerkesztők és a megyei irányítók között. A kapcsolat páros viszonyt jelent. Ha az intézeti dolgozók és a tanácsi irányítók többet publikálnának, már is megvolna az érdek a kapcsolatteremtésre, amelynek a gyakorló pedagógusok hasznát látnák.

Sajnálatos, hogy a gyakorlati tapasztalatok közkinccsé tételéből itt éppen azok az emberek maradnak ki, akik beosztásuknál fogva legtöbb tapasztalattal rendelkeznek.

A Pedagógiai szemlében:

1974-ben megjelent 185 cikkből gyakorló pedagógus írt 32 cikket. 1975-ben megjelent 230 cikkből gyakorló pedagógus írt 32 cikket.

1976-ban megjelent 220 cikkből gyakorló pedagógus írt 29 cikket.

A fentiekből egyértelműen lehet arra következtetni, hogy e téren a számadatok aránytalanul eltolódnak a tudományos szakemberek javára. Nyilvánvaló, hogy ebben a folyóiratban a tudományos szakcikkeknek kell az elsőbbséget biztosítani,

azonban a 6-7-szeres eltolódás indokolatlan.

Annál is inkább, mert a megyékben a nagy tapasztalattal rendelkező alkotó pedagógusok pályázatait, záródolgozatait éppen a Pedagógiai Szemlében lennének alkalmasak a megjelentetésre.

Átvizsgálva a Pedagógiai Szemle fent jelzett számait, jónéhány olyan szerző található, aki majdnem minden számban ír. Természetesen nem e szakemberek publikációs tevékenységét irigyeljük, hanem azt, hogy mellettük kiszorulnak a sok gyakorlati tapasztalatot tartalmazó gyakorló pedagógusok írásai.

A Pedagógiai Szemlében is az irányító szervek publikációs tevékenysége a legminimálisabb.

Igazgatók:

1974-ben	18 cikk
1975-ben	10 cikk
1976-ban	12 cikk

Szakfelügyelők:

1974-ben	1 cikk
1975-ben	4 cikk
1976-ban	3 cikk

Tanácsi dolgozók:

1974-ben	1 cikk
1975-ben	3 cikk
1976-ban	2 cikk

Továbbképző intézeti dolgozók:

1974-ben	- cikk
1975-ben	2 cikk
1976-ban	1 cikk

E számadatok az előzőekben irtakat tovább erősítik.

Az alkotó, ujitó pedagógus gyakorlati tapasztalatainak írásba foglalása hogyan segítheti az elméleti kutatók munkáját?

E bonyolult kérdéskörön belül csak összegzésképpen célszerű néhány területre kitérni.

Már elemzésre került, hogy az 1974-től megírt pályázatok - 3353 pályázat - jelentős része feldolgozatlanul, rendszertelenül a továbbképző intézetek polcain hever.

Az 1974-től megírt záródolgozatok - 9926 záródolgozat - szinte egészében feldolgozatlanul, rendszertelenül hányódnak az intézetekben.

Az 1974-ben kiadott megyei kiadványok - 366 kiadvány - országos könyvtárakban csak minimális részben találhatók. A megyei továbbképző intézetekben csak a megyei kiadványok és néhány társ megye kiadványa lelhető fel.

Összesítő bibliográfia a megyei kiadványokról mind-
ezideig nem készült. /Egyedül a Pedagógiai Szemlé-
ben Lénárd Ferenc kiadvány ismertetői hasznositha-
tók./Köznevelés, Pedagógiai Szemle/

Egy bizonyos, hogy a gyakorló, alkotó pedagógusok
ezreinek írásos tevékenysége megy közkinccsé tétel
nélkül veszendőbe, amely mérhetetlen károkat rejt
magában a pedagógiai számára.

21.1.3.6 Motivációs lehetőség az írásos tevékeny- ség tömegesítésére

A Szolnok megyei tömeges továbbképzési
napok tapasztalatai az alkotó, újító, ki-
sérletező pedagógusok munkájának közkinccsé
tételében

1975. tavaszán a Megyei Továbbképző Inté-
zetben azt a feladatot kaptuk, hogy Szol-
nok város 900 éves évfordulójának tiszte-

letére olyan tömeges továbbképzési, illetve pedagógiai napokat tervezzünk és szervezzünk meg, amely lehetőleg a megye egész pedagógus társadalmát mozgásba hozza az önképzés, a továbbképzés érdekében.

E továbbképzési napok tapasztalatait azért szükséges leírni, hogy további bizonyítást nyerjen a pedagógusok nagyfoku aktivizálásának lehetősége, az alkotó munka közkinccsé tételében.

Az önképzés, továbbképzésre kitűzött témakörök

- Politika és nevelés
- Közösségi nevelés és iskolai demokratizmus
- Szocialista hazaszeretetre és proletár internacionalizmusra nevelés
- Az iskola mint kulturpolitikai bázis
- Család és iskola
- Korszerű pedagógiai módszerek, eljárások, kísérletek nevelési vonatkozásai
- A dolgozók iskolájának feladatai a munkás-műveltség emelésében

Az önképzés és továbbképzés szerkezeti felépítése

I. lépcső: Egyéni felkészülés

az iskolavezetés irányításával.

A nevelőknek témát kellett választani olyan orientációval, hogy lehetőleg iskolánként minden témakörre jusson nevelő.

II. lépcső: Körzeti, területi tovább-
képzési nap; témánkénti szekcióülésekkel

A tanácskozás előtt minden nevelőnek le kellett adnia írásban hozzászólását. A leadott témákat a szekcióvezető úgy csoportosította, hogy a megadott nevelési terület gyakorlati tapasztalatai minél több oldaluan megvilágítást nyerjenek /igy mindenkinek készülni kellett/. Felhívtuk a figyelmet, hogy aki a Megyei Pedagógiai Napon fel akar szólalni, az röviden /2-3 oldal/ írja le mondanivalójának lényegét, hogy ezek közül ki lehessen választani a legjobbakat.

III. lépcső: Megyei Pedagógiai Napok

/Két napos rendezvény, plenáris ülés, szekció ülések a fenti témákban, szekcióvezetők beszámolóí/.

A szekció ülések levezetői - az adott témában - országos hírű szakemberek közül kerültek ki, a referátumokat a II. lépcsőben legjobb eredményt felmutató nevelők tartották.

IV. lépcső: Iskolai szintű munkaközös-
ségi foglalkozás, továbbképzési nap

Itt a nevelők feldolgozták a Megyei Pedagógiai Napok tapasztalatait.

A négy lépcsős továbbképzés segítségével meg volt a lehetősége, hogy az alkotóképes nevelők széles körének tapasztalatai megyei szinten összegezhetők legyenek és visszacsatolást nyerjenek az iskola felé.

A program közreadása, illetve az irányítók felkészítése után a nevelők nagyfoku aktivitása volt a jellemző. Bizonyítja ezt az a számadat is, hogy a II. lépcsőnél 23 bázishelyen 138 szekció ülésre került sor, és 5 ezer fős megyei pedagógus közül mintegy 3 ezer fő készített gyakorlati tapasztalatokból összefoglalást. /Területi szekció üléseken az iskolaszerkezettől függetlenül vettek részt a nevelők./

Az elsődleges szűrést az írásos anyagokból a hozzászólások alapján a szekcióvezetők végezték. A legjobb anyagokat a járási-városi művelődésügyi osztályoknak küldték, akik másodlagos szűrést végeztek az írásos anyagok továbbterjesztése előtt.

Az volt a kérés, hogy megyei szintre mintegy 120-130 írásos referátumot terjesszenek fel. Ezzel szemben

393 referátumot kaptunk, hogy mindezt feltétlenül javasolják hozzászólásra.

A Megyei Pedagógiai Napokon két szekcióban 145 gyakorló pedagógus kapott szót.

Az előadások, referátumok jelentős részét sokszorosítottuk, hogy konkrét anyag álljon rendelkezésre /a IV. lépcsőnél/ a visszacsatolás megvitatásánál.

A Megyei Pedagógiai Napok anyagát később teljes terjedelemben, 3 kötetben nyomdai úton is megjelentettük, amely bizonyos mértékben tükrözte Szolnok megye akkori pedagógiai arculatát.

Tapasztalatok:

- A pedagógusok kellő felkészítés és követelménytámasztás alapján nagymértékben aktivizálhatók az önképzés és továbbképzés terén.
- A nagymennyiségű írásos anyag azt bizonyította, hogy a pedagógusokban meg van a hajlandóság, hogy tapasztalataikat közreadják.

A referátumok tartalmi elemzése /beszámoló alapján/

- A beérkezett referátumok jelentős része igényes, pedagógiai felkészültségről vall.

- Az önképzés és az egyéni ismeretszerzés igénye valamennyi anyag esetében fellelhető.
- Az elméleti irodalom felhasználása minden referátumnál tükröződött
- A referátumok egy része az adott téma teljes feldolgozására törekedett, ami az egyéni önképzésnél igen sokat segített.

Probléma:

- A referátumok egy jelentős része nem a gyakorlati tapasztalatokra alapozott, hanem elméleti ollózásokkal volt telítve.
- A referátumok egy jelentős részénél túlsúlyba kerültek a bevezető részek, nem jutott hely és idő a gyakorlati tapasztalatok leírására, illetve elmondására.
- Még az adott téma közismert, jó gyakorlati szakembereinek egy jó része is beleesett az általánosság, a túlzott elvi és elméletieskedés hibájába.
- Használhatatlanok voltak a sok munkát igénylő, de viszonyítás és elemzés, valamint következtetés nélküli felmérések is.

Összességében a több mint féléves rendezvénysorozattal bizonyítható volt, hogy jó szervezettséggel, kellő

követelmény támasztással, motiválással, idő biztosítással sokszorosára lehet növelni a pedagógiai önképzést, továbbképzést és széleskörű lehetőséget lehet teremteni az alkotóképes pedagógusok munkájának közkinccsé tételéhez.

2.1.3.7 Részösszefoglaló

E témakörön belül egyértelműen bizonyítható, hogy a pedagógusok jelentős részében megvan az alkotó, ujitó, kísérletező kedv, nagy részük törekszik a tapasztalatokat átadni, ezt közkinccsé tenni. Bizonyítja mindezt a pályázatok, záródolgozatok, a megyei publikáció tömegmérete is.

Sajnos az is bizonyítható, hogy a pedagógusok nincsenek felkészítve az alkotó tevékenység, az írásos közreadás sokrétű mechanizmusára, s a képességbeli hiányosságok is számottevőek.

A pedagógusok alkotó, ujitó, kísérletező tevékenységének írásos közkinccsé tétele a profil, a tartalom és a tematika további fejlesztését igényli.

Külön gondot jelent a kiadványok szerkesztésével, kiadásával kapcsolatos kérdéskör.

Felvetődik a kapcsolatok rendszerének, a koordinációnak a hiánya, a gyakorlati tapasztalat és az elméleti tevékenység közti szakadék.

Megállapítható, hogy az alkotó, ujitó, kísérletező pedagógusok munkájának közkinccsé tétele nincs arányban a befektetett energiával, messze alatta van a kívánalmaknak.

Az irányításnak, a szakfelügyeletnek igen sok még a tennivalója a helyes arányok kialakítása érdekében.

2.2 A pedagógusok ujitásai

Elválaszthatatlan egymástól az alkotó pedagógusok munkájának közkinccsé tétele,,s a pedagógus ujitómozgalom fejlődésének elemzése.

A következőkben a témához kapcsolódóan a pedagógus ujitómozgalom jelentőségével, történeti visszatekintésével, számszerű adatainak kérdéseivel, tartalmi elemzéssel, s következtetések levonásával szükséges foglalkozni.

2.2. 1 Az ujitómozgalom jelentősége

Az MSZMP KB. 1972. évi Közneveléspolitikai határozata az oktatás korszerűsítése legfontosabb tényezőjeként az alkotó pedagógust jelölte meg. A határozat az alkotó pedagógiai szabadság biztosításával hatalmas perspektívát nyitott a pedagógus ujitómozgalom előtt is.

A pedagógiai ujitómozgalom is az oktatás korszerűsítését szolgálja azzal, hogy szervezett keretek között elősegíti pedagógusaink alkotó tevékenységének kibontakoztatását.

- Az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának elmélyítése

Az ujitómozgalom jelentős segítséget nyújthat az elmélet és a gyakorlat kapcsolatában.

A témáról Dr. Kelemen László az alábbiakat írja:

"Az élenjáró gyakorlat tehát ezen belül az ujitó tevékenység hid a neveléstudomány és a mindennapi pedagógiai gyakorlat között. Egyrészt példát mutat arra, hogyan kell a tudomány elvont eredményeit élő pedagógiai valósággá tenni, másrészt éppen a valóság igényeiből kiiindulva új megoldásokat keres, és problémáival, ötleteivel gazdagítja az elméletet."/33/

E fogalmazásból egyértelműen levonható az a következtetés, hogy a gyakorló, alkotó, ujitó pedagógus munkája nélkül a pedagógiai elmélet könnyen szobatudós elméletieskedéssé válhat. Ezért az elmélet és a gyakorlat egymásrautaltságában kiemelkedő szerep jut az ujitói tevékenységnek. Tovább bizonyítja ezt Dr. Kelemen László előadása; "Mind az elmélet, mind a gyakorlat sokat köszönhet az élenjáró, alkotó munkát végző pedagógusoknak. A neveléstudomány értékes tapasztalati bázisát ezeknek a gyakorló pedagógusoknak a tevékenysége alkotja. A legkiválóbb pedagógusok gyakorlatában a nevelés és oktatás objektív törvényei markánsan és szembeszökően mutatkoznak meg."/34/

- Segítségadás a gyakorló pedagógusoknak

Az ujitómozgalom nélkülözhetetlen segítséget nyújt a gyakorló pedagógusok számára. "Az ujitók uttörői és élenjáró munkásai a szakmának. Az elmélet legfrissebb eredményeire ők reagálnak először. Vállalják az elméleti tételek gyakorlati megvalósításával járó rendkívüli nehézségeket, próbálkozásokat. Alkotó munka ez a javából, még akkor is, ha az elméleti indítást másoktól kapják. Hát még ha ujat is adnak hozzá, és saját elgondolásaikkal gazdagítják az elmélet elvont igazságait." /35/

- Az alkotóképesség kibontakoztatása

Az ujitómozgalomnak jelentős szerep jut az alkotóképesség kibontakoztatásában. Az ujitó munkában is csak az a pedagógus tud hatékonyan részt venni, aki megfelelő szintű pedagógiai kultúráltsággal rendelkezik, aki behatóan ismeri az adott terület ismeretanyagának jelentős részét, aki sokrétű gyakorlati tapasztalattal rendelkezik, aki ismeri az ujitó tevékenység mechanizmusát, stb. Mindez tömegméretekben csak folyamatosan valósítható meg. E kérdésről Ungvári János így szól: "Az ujitómozgalom egyben programja is az alkotóképesség fejlesztésének. Felmérhetetlen jelentősége van az ujitók formálá-

sában, probléma - érzékenységre, azok megfogalmazására és megoldására nevel. A túlhaladott helyébe újat, jobbat téve, az alkotókészséget fejleszti."/36/

Az idézet alapján egyértelműen megállapítható,, hogy az ujitással szorosan összefügg az pedagógusok önművelésének, továbbképzésének jelentősége is.

- Pénzügyi megtakarítás

Az ujitómozgalom jelentős megtakarítást eredményez pénzügyi vonatkozásban is. Mindettől függetlenül az ujitások jelentős része pénzben nem fejezhető ki, hiszen bármilyen viszonyítás torz képet adna. Értéke, erkölcsi hasznossága azonban vitathatatlan. Meg kell jegyezni azonban, hogy az ujitás értéke mindig az alkalmazásban realizálódik.

- A szaktantermi mozgalom fejlesztése

Az ujitómozgalomnak kiemelt szerep jut a szaktantermi hálózat fejlesztésében, a szertárgyarapító munkában.

Az utóbbi évek során egyre inkább beszélünk szaktantermi mozgalomról, ahol az eszközök elkészíté-

sében, a módszerek kidolgozásában és alkalmazásában kiemelkedő szerep jut az alkotó pedagógusoknak.

Hosszasan lehetne sorolni a művelődéspolitikai és a tudományos szakemberek idézeteit, amelyben a pedagógus ujitó tevékenység jelentőségéről szólnak, ez azonban ugyanazoknak a gondolatoknak az ismétlése lenne. E kérdéskör befejezéseként ismét Dr. Kelemen László gondolatát célszerű idézni: "A kísérletező, ujitó pedagógusok - így a jövő pedagógus eszményét testesítik meg -, Amíg azonban ez jelenleg csak kevesekben, a legkiválóbbakban realizálódik, a jövőben ugyanez minden bizonnyal közoktatási tömegigénnyé válik."/37/

Az ujitómozgalom tömegigénnyé válásához, az ujitó tevékenység előbbreviteléhez szükséges a múlt tapasztalatainak, s a jelenlegi helyzetnek az elemzése.

Feltevésem, hogy az ujitómozgalom jelentőségének megfelelő helyet kap a művelődéspolitikában, de a közoktatás irányításának hiányosságai miatt mérhetetlen energiák vesznek el a gyakorló pedagógusok ujitó tevékenységének tömeges kibontakoztatásában, az elért eredmények közkinccsé tételében.

2.2.2 Történeti visszatekintés a számszerű adatok tükrében

Az ujitómozgalom születése azonos az iskolák államosításával. Szolnok megyében 1952-től van nyilvántartva a beadott, illetve az elfogadott ujitás.

Már a kezdeti időszakban észlelhető jelentős fejlődés. Az iskolák taneszköz hiányának pótlására a lelkes pedagógusok sok eszközt készítettek. Ezek között számtalan új megoldással találkozhatunk.

Az ujitási napló főleg eszközök beadott ujitásáról tanuskodik. Pl: cserélhető szemléltető tartó, számoló hasábok, szemléltető képanyag elfekvő anyagokból, táblára függeszthető egyenes állvány, stb./38/

Módszertani, szervezési kérdésekkel az adminisztrációs munka módosításának problémáival már a kezdeti időszakban is foglalkoztak a kartársak az ujitási napló bejegyzései szerint. Pl: Felgyelmi problémák elintézéséhez javaslat, iskolai házirend, számtani sorozat játékos megoldása, stb. A pedagógusok ezen időszakban ösztönösen, szinte irányítás nélkül fejtették ki ujitói tevékenységüket.

Központi intézkedések

A közoktatás fejlődésével fokozatosan születtek központi intézkedések az ujitómozgalommal kapcsolatban. Az intézkedések ellentmondásosak, s bizonyos hiányosságokat takarnak.

- 57/1967. MT. rendelet szabályozta az ujitómozgalom országos tennivalóit.

A kormányrendelet végrehajtásával kapcsolatos művelődésügyi miniszteri utasítás 118/1973. /MK.9./ sz. alatt a kormányrendelet után több mint 5 évre jelent meg. /Ekkor már készülõben volt az újabb minisztertanácsi jogszabály az ujitómozgalom továbbfejlesztésére./

- 38/1974. /X.30./ MT. sz. alatt jelent meg a minisztertanácsi rendelet az ujitómozgalom továbbfejlesztésére. A Pedagógus Szakszervezet Elnöksége 1975. április 24-én tartott ülésén, ahol foglalkoztak a pedagógus ujitómozgalom helyzetével és további feladataival, javaslat született: "Javasoljuk, hogy az Oktatási Minisztérium az ujitásokról szóló 38/1974. /X.30./ MT. sz. rendelet ágazaton belüli sajátosságainak érvényesítésére adjon ki végrehajtási utasítást, amelyre támaszkodva a megyék, az intézmények a következő tanév elején /1975/76. tanév/ mintegy 5 évre szóló ujitási szabályzataikat elkészíthetik."/39/

- Az oktatási miniszter 1/1977. /II.9./ OM. sz. rendelete az ujitásról szóló 38/1974. /X.30./ MT. sz. rendelet végrehajtásáról az oktatásügy területén c. jogszabálya a minisztertanácsi utasítás után majdnem 3 évre jelent meg.
- Szolnok megyében 1975-ben került sor a Megyei Ujitási Szabályzat átdolgozására, de már kiadásra nem került, mert vártuk az újabb miniszteri utasítást.

Az MTVB. Művelődésügyi Osztálya 1977. december 21-i dátummal adta ki az ujitási szabályzatot a szolnok megyei alsó- és középfoku oktatási intézmények számára. Ez a szabályzat 1978. januárjában juthatott az intézményvezetők kezébe. Így az ujitással kapcsolatos feladatokat az intézményvezetők, a városi tanácsok művelődésügyi osztályai, a szakfelügyelet munkaterveiben csak az 1978/79-es tanévben realizálhatja. Ennek alapján az oktatásügy területén az 1974. évben megjelent minisztertanácsi utasítás megvalósításának elkezdéséhez közel 4 évre volt szükség.

A felsorolt intézkedések rendezték ugyan az ujitó munka kérdéseit, de késedelmességük miatt hátráltatták a pedagógus ujitó tevékenység tömegméretű kibontakoztatását.

Az irányítás egyes kérdései

E témakör vizsgálati tapasztalatait célszerű egy idézettel kezdeni. "Az új ut keresése azonban fokozatosan azt eredményezte, hogy szinte elhalt az ujitómozgalom központi irányítása a minisztériumban. Többszöri átszervezés után mindeddig nem található olyan részleg vagy személy, akivel a rendezésre váró kérdéseket meg lehetne tárgyalni, annak ellenére, hogy az 1973-as miniszteri utasításban az áll, "a művelődésügyi ujitási mozgalom elvi irányítása a minisztérium Pénzügyi és Ellenőrzési Főosztályának feladata."/40/

A pedagógus szakszervezet illetékes munkatársának /Zombori Lászlónak/ tájékoztatása alapján mindezt ideig /1977. november/ nincs az Oktatási Minisztériumban felelős személy az ujitó munka irányítására.

A fellelhető jogszabályok szerint a pedagógus ujitómozgalom megyei irányítása az MTVB. művelődésügyi osztályainak feladata. A pedagógus továbbképző intézetek létrejöttével legtöbb helyen, pl. Szolnok megyében is a pedagógus továbbképző intézet kezébe kerül spontán módon az ujitómozgalom irányítása. Mindezt ideig nincs tudomáson arról, hogy országosan tisztázták volna a továbbképző intézetek szerepét az

ujítómozgalom irányításában. E gondok alapján a pedagógus továbbképző intézetek ujitómozgalommal való foglalkozását az öntevékenység jellemzi. Erre utal az alábbi idézet is: "A körülményekhez alkalmazkodó ujitási szabályzatok születtek ... Borsod, Fejér, Győr-Sopron, Hajdu, Komárom és Veszprém megyében ... Sajnos nem rendezték megfelelően az ujitási ügyeket a megyei szakigazgatási szervek Békés, Somogy, Szabolcs, Tolna, Vas és Zala megyében. Nem megnyugtató a budapesti helyzet sem. Ellenőrzéseink és a fellebbezések során kitűnt, hogy az Oktatási Minisztérium közvetlen irányításával működő intézetek jelentős részében nincs ujitási szabályzat, így egyáltalán nem, vagy csak vontatottan megy az ujitási ügyintézés." /41/

A felsoroltakból a számszerű adatok is kimutathatók. Tehát 6 megyében legalább elfogadható ujitási szabályzat van, 7 megyében nincs érezhető eredménye az ujitómozgalomnak, és 6 megye a középmezőnyben található.

A fenti kép nem megnyugtató, de a következőkben bemutatott számszerű adatok még a kiemelt megyék aktív, eredményes munkáját is kétségbe vonják.

A pedagógus ujitómozgalom számszerű adatai

Bevezetőül célszerű szembeállítani két számsort, illetve idézetet.

Az MSZMP KB. XI. Kongresszusának előzetes jelentése megállapítja: "Az ujitómozgalomban 1973-ben több mint százezer dolgozó vett részt. A több mint 90 ezer ujitási javaslatból 44100-at hasznosítottak. Ezek népgazdasági eredménye megközelíti a 4 milliárd Ft-ot. Az ujitások és találmányok hasznosítása évente 2-3 %-kal járul hozzá a nemzeti jövedelemhez."

Hazánkban 1970-ben 129, 1974-ben 113 foglalkoztatottra jut egy ujitás. Ezzel szemben; "Az oktatásügyi dolgozóknál 1970-ben 1568, 1974-ben 659 dolgozóra jutott egy ujitás."/42/

Összehasonlítva a pedagógus ujitás számadatait az állami üzemekben foglalkoztatottak ujitási számadataival megállapítható, hogy a pedagógus ujitómozgalommal komoly gondjaink vannak. Ez sajnos bizonyítható is.

A 10. sz. melléklet országos és Szolnok megyei vonatkozásban mutatja be a beadott és elfogadott ujitások számszerűségét, 1948-tól 1974-ig, illetve Szolnok megye vonatkozásában napjainkig.

Ennek alapján országosan 4569 pedagógiai ujitást adtak be és elfogadtak 1839 ujitást. A beadott ujitásnak 40,24 %-át fogadták el. Ha a beadott ujitások számát viszonyítjuk a pedagógusok átlagos számához, amely 100000 fő körül mozog, akkor az elmúlt 30 év

alatt a pedagógusok 4,5 %-a vett részt az ujitómozgalomban, az elfogadott ujitások száma 1,8 %. Ez a szám azonban nagyon viszonylagos, mivel 30 évre vonatkozik.

Még elszomorítóbb, ha egy év vonatkozásában viszonyítunk. Az 1972. évi Közneveléspolitikai határozat nyomán országosan felpettségült a pedagógiai élet. Így az 1973-as év alkalmas a viszonyításra, hogy a felpettségülés hogyan volt hatással az ujitómozgalomra. 1973-ban beadtak 262 ujitást, elfogadtak 178-at. A beadott ujitások száma 0,26 %, az elfogadott ujitások száma 0,17 % az összpédagógushoz viszonyítva.

Az 1973-ban beadott 262 ujitás - viszonyítva a 100000 fős pedagógus létszámhoz 0,26 %. Az elfogadott 178 pedagógiai ujitás az összlakosságra vonatkozó országos 90000-es elfogadott ujitáshoz viszonyítva 0,2 %.

A Szolnok megyei adatok főleg két ok miatt kerültek kigyűjtésre. Egyik: tapasztalható-e valamilyen egyenletes fejlődés a megye ujitómozgalmában. Másik: az ujitásokból mennyi az eszköz és mennyi a módszer jellegű. A számszerűségben semmiféle fejlődésre nem lehet következtetni. A beadott és elfogadott ujitá-

sok száma az évtizedek során két esetben ért el a tizes számjegyet. /1967-ben beadtak 15 ujitást, elfogadtak 11 ujitást. 1976-ban beadtak 53 ujitást, elfogadtak 52 ujitást. Itt meg kell jegyezni, hogy megyei ujitási kiállítást és országos tanácskozást rendeztünk./ A többi évek számai a 10-es szám alatt maradnak, ami az 5000-es megyei pedagógus létszámhoz viszonyítva nem értékelhető.

A táblázatból megállapítható, hogy 1948-tól 1978-ig beadott 223 ujitás közül 184 eszközjellegű, és mindössze 39 a módszerjellegű. Az is megállapítható, hogy az elutasított ujitások 2/3-ad része módszerjellegű ujitásból adódik.

/A 11.sz. táblázat alsó és középfoku oktatási intézmények megyékre bontott számadatait mutatja 1972, 1973, 1974. év vonatkozásában./

A táblázat önmagában is mutatja a pedagógus ujitómozgalom számszerűségének siralmasságát. Ettől függetlenül szükséges néhány adatot megjegyezni.

Az 1973-ban elfogadott 118 ujitásból a megyei éves átlag 5,8 %. Ha az átlagból kiemeljük a két kiemelkedő megye számát /Bács és Hajdu megye/, akkor a 18 egységre, amelyekben a főváros is szerepel egy megyére mindössze 3,2 ujitás jut.

Országos vonatkozásban 1972-ben egy fő ujitóra 619 Ft-ot, 1973-ban 887 Ft-ot, 1974-ben 904 Ft-ot fizettek ki.

Szolnok megyében 1948-tól 1978-ig az elfogadott 160 ujitásra 61100 Ft-ot fizettek ki. Az egy főre eső összeg 381 Ft, ami igen minimális. Még 1976-ban is az egy főre eső összeg 400 Ft.

E számadatokból megállapítható, hogy az esetek többségében szinte csak az eszmei díjat fizetik, vagy még azt sem. Így nem túl vonzó a sok fáradtságot igénylő ujitó munkával való foglalkozás.

A 11. sz. táblázatból megállapítható, hogy a számadatok alapján Bács, Békés, Hajdu és Veszprém megyénél tapasztalható kiegyensúlyozás és fejlődés.

Elutasított ujitások száma

1972-ben elfogadtak 151 ujitást, elutasítottak 45 ujitást. Ez a beadott ujitások számának 22,9 %-a. Az 1973-ban elfogadott ujitások száma 118, elutasított ujitások száma 52. Ez a beadott ujitásoknak 30,1 %-a.

Az 1974-ben elfogadott ujitások száma 198, elutasított ujitások száma 107, ez a beadott ujitások 31,3 %-a.

E magas elutasítási arány kettős problémát vet fel. Vagy az elbírálásnál, vagy a beadványt benyújtóknál vannak problémák. Megítélésem szerint módszertani utmutatók hiányában sem az irányítók, sem pedig az ujitók nem rendelkeznek kellő felkészültséggel e nagy jelentőségű munkára.

1975-től nem áll országos adat rendelkezésre, ennek ellenére a már vázolt központi intézkedések hiányosságai miatt nem befolyásolja a számszerűség általánosíthatóságát ez a tény.

A számadatok tényeket, az ujitómozgalom adminisztrációs tevékenységének számszerű adatait tartalmaz--zák, de nem a valóságot! Az állítás bizonyítására néhány példát szükséges felhozni.

1977. áprilisában Kazincbarcikán került sor a II. Országos Szaktantermi Tanácskozásra. Az országban 1976. végéig az általános és középfoku oktatási intézményeknél 11706 szaktantermet tartottak nyilván. E témánál feltétlen meg kell említeni, hogy az elmúlt évek fejlődése nyomán folyton változott a szaktanterem fogalma/ tanteremnyerés, hangulatkeltés, demonstráció, önálló tanulói munkáltatás, fogalma jellemzi a fejlődést/, így a számok csak irányjellegűek lehetnek. Egyértelműen megállapítható viszont az, hogy a szaktantermi hálózat fejlődése is mozgalmi jel-

leget öltött. A gyakorló pedagógusok önfeláldozó, alkotó tevékenysége nélkül az államilag létrehozott szaktantermek száma csak igen minimális lenne. A pedagógusok ötletei alapján létrejött szaktantermekben szinte mindenütt olyan eszközöket, olyan módszereket alkalmaznak, amelyeknek egyszerű megoldásait helyileg kellett kitalálni. Így a szaktantermek számát nyugodtan beszorozhatjuk legalább tízzel, ez 117060, ami ennyi ujitást jelenthet. De ha figyelembe vesszük a pécsi, az egri, a vaszari, a gödöllői, a püspökladányi, a kazincbarcikai országos hírű szaktantermi iskolákat, akkor az itt alkalmazott ujitások, korszerűsítések messze meghaladják a jelenleg nyilvántartott országos ujitások számát.

Szebenyi Péter 1977. áprilisában Kazincbarcikán tartott előadásában hangsúlyozta, hogy rohamos fejlődés tapasztalható a történelmi szaktantermek terén is. 1966-ban 10, 1971-ben 147, 1972-ben 279, 1976-ban 1000 a történelmi szaktantermek száma.

Az audovizuális közlemények 1977. II. számában Szaktanterem Kétpón címmel egy magyar-történelem szakos nevelő ujitó, alkotó tevékenységének eredményeit mutattam be. Szaktantermében jelenleg 42 olyan eszköz vagy eszközrendszer van, amelyek mindegyike megfelelne ujitásnak.

Érdemes megjegyezni itt egy példát. Amikor az illető az első oktatógépet szerkesztette, illetve készítette, javasoltuk, hogy adja be ujitásnak. Néhány nap múlva kapta meg a hivatalos választ az MTVB. Művelődésügyi Osztályától, hogy ujitását nyilvántartásba vették, postafordultával küldje el 4 példányban a készített oktatógép műszaki rajzát. Ez a válasz annyira megdöbbenetett az illetőt, hogy azóta még csak említeni sem lehet előtte az ujitás fogalmát.

E kis kitérő azért látszott szükségesnek, hogy az ujitómozgalom irányításának, helytelenül értelmezett ujitó tevékenységnek a hiányosságaiból adódó minimális számszerű eredményeket szembeállítsam a valóság jelentős eredményeinek minimális részével.

Megítélésem szerint nincs még egy olyan társadalmi réteg, ahol a dolgozóknak oly nagymértékben kellene eszközöket, módszereket feltalálni, elkészíteni és alkalmazni, mint a pedagógusoknak.

Társadalompolitikai szempontból a pedagógus ujitómozgalom ellentmondásossága, számadatai nem a valóságot tükrözik. A számadatokból tévesen olyan következtetéseket lehet levonni, hogy a pedagógusok alkotó, ujitó tevékenysége messze elmarad az egyéb foglalkoztatottak ezirányu tevékenységétől, holott a valóságban nem ez a tényállás. Egy ilyen jellegű

megállapítás rendkívül káros lehet a pedagógusok megítélése szempontjából.

Az ujitások közkinccsé tételének adatai

Az előzőekben bemutatott a beadott és elfogadott ujitások számszerű adatait. A következőkben tehát az ujitások közkinccsé tételének számszerűségéről, kellene írni, hiszen az ujitómozgalom egyik alapvető célja az ujitások közkinccsé tétele.

A gyakorló pedagógusok ujitásainak országos felhasználásáról számszerű adatok nincsenek. Szolnok megyéből / a 10. sz. melléklet alapján/ 1963-tól 11 ujitást terjesztettünk fel az OPI-ba. Ezek további sorsáról nincs ismeretünk.

Az országos hasznosításon túlmenően másik szint a megyén belüli felhasználás, illetve hasznosítás. Fejér, Hajdu, Komárom megye évek óta kiadványban adja közre az elfogadott ujitásokat. A felhasználásnak viszont itt sincs számszerű adata.

Szolnok megyében az 1976. és az előző években elfogadott ujitásoknak semmiféle központi hasznosítása nem történt meg. Az ujitás nyilvántartásba vételével, a megállapított ujitási díjak kifizetésével az ügy lezárult. Félő, hogy a többi megyénél is hasonló a helyzet.

2.2.3 Az ujitómozgalom egyes tartalmi kérdései

Az ujitómozgalom célja, hogy az alkotó, ujitó pedagógusok száma növekedjék, munkáik közkinccsé váljanak.

Mindehhez szükségesek az alábbiak:

- hatóképes szervezet álljon rendelkezésre,
- minden terület rendelkezzen megfelelő létszámu, alkotni, ujitani tudó pedagógussal,
- elfogadható ujitások szülessenek,
- az elfogadott ujitások közkinccsé váljanak.

Szervezeti kérdések

Az előző fejezetben felvázoltuk az országos és megyei irányítás ujitómozgalommal kapcsolatos gondjait. A következőkben a szabályozás belső problematikájával szükséges foglalkozni.

A 38/1974. /X.30./ MT. sz. rendelet, amely az ujitómozgalom továbbfejlesztésével foglalkozik keretjelleget, hiszen minden vállalatra, üzemre, intézményre egységesen alkalmazható.

Az oktatási miniszter 1/1977. /II.9./ OM. sz. rendelete, végrehajtási utasítása szintén keretjelleget. Ezért szükséges, hogy a megyei mű-

velődésügyi osztályok ujítási szabályzatot készítsenek. Ebben konkretizálni kell a helyi sajátosságoknak megfelelően az ujitással kapcsolatos tennivalókat.

Áttanulmányozva Komárom, Fejér, Hajdu és Szolnok megye ujitási szabályzatát, mind a 4 szabályzat szinte szó szerint egyforma. Ebből arra lehet következtetni, hogy a jogszabály lemásolásával, mechanikusan készülnek a megyei szabályzatok.

Különösen az ujítás fogalmának értelmezése körül jelentkeznek problémák. Régi gyakorlat, hogy főleg csak az eszközjellegű ujitást tartották elfogadhatónak.

Éppen ezért az új ujitási szabályzatoknak részletesen kellene rögzíteni az oktatási, nevelési, módszertani, a tanítás-tanulás munkaszervezésével kapcsolatos ujitások fogalomkörét, de az eszköz, tárgyjellegű meghatározásokon túlmenően részletesen ki kellene térni a munkaszervezési ujitások fogalmaira, amely a munkahelyek és eszközök célszerű kihasználására, valamint az irányítással, vezetéssel, oktatással összefüggő adminisztráció javítására irányulnak.

A pedagógiai ujitás fogalmának szélesebbkörű értelmezése fokozná az ujitási kedvet a gyakorló peda-

gógusok között.

A pedagógusok felkészültsége s az ujitómunka

A pedagógusokkal szembeni elvárás szinte évről évre növekszik. Dr. Voksán József az 1975. évi Országos Ujitási Kiállítás megnyitásakor így fogalmazott: "Az állami oktatás helyzetéről szóló párthatározat nem általában, nem kívülről, és nem felülről kíván változtatni oktató-nevelő munkánk színvonalán, hatékonyságán, egész szemléletén, hanem több mint 100 ezres pedagógus társadalom teremtmény közreműködésével. Ez a reformszándék valamennyi pedagógustól mind nagyobb al-
kotó, ujitó kedvet, sok ötletet, kezdeményezést,
aktivitást vár." /44/

Az elvárások és az előzőekben közölt számadatok között óriási az ellentmondás. A rendelkezésre álló adatok alapján a pedagógusok 0,2 %-a vesz részt az ujitómunkában. Ez a szám semmi esetre sem a tömegmozgalmi kibontakozást tanúsítja.

Megjegyzés: A pedagógiai gyakorlat egyértelműen bizonyítja, hogy a valóság nem a számadatra enged következtetni. De mégis az új tapasztalat, az új eszköz, az új módszer közkinccsé válásának hiánya miatt az esetek többségében állandósul az újra feltalálás láncolata.

Legtöbb gond a feltételek megteremtésével kapcsolatosan tapasztalható.

A pedagógusok tömegeinél - a már jelzett okok miatt - a pedagógiai kulturáltság nincs a kívánt szinten. Az általános pedagógiai műveltség pedig alapja az alkotóképességnek, az ujitó munkának.

Az ujitó munka kérdéseivel a tanárképző főiskolákon és egyetemeken keveset foglalkoznak.

Az előzőekben vázolt jogszabály és intézkedési hiányosságok következtében a nevelőkhöz csak késve, vagy egyáltalán nem jutnak el az információk az ujitás tennivalóiról.

Szolnok megye vonatkozásában irányítási szinten még nem került elemzésre a pedagógus ujitómozgalom. Így sem az igazgatói, sem a szakfelügyelői értekezletek tematikájában az elmúlt 10 év alatt nem esett szó róla. A pedagógusok továbbképzésében szintén nem került hasonló téma ismertetésre, megvitatásra. Mindennek következtében egyáltalán nem tételezhető fel irányítottság az ujitómunka terén. Bizonyítja ezt az előzőekben ismertetett számadatsor is.

A jelzett hiányos ismeretek birtokában megyénként csak néhány pedagógus privilégiuma az ujitás. Pl: az 1975. évi országos ujitási kiállításon kiadott anyagban a

bemutatott "98 ujitás közül 33 Csekő Árpád budapesti nevelő munkáját dicséri"./45/

A tapasztalatok birtokában arra lehet következtetni, hogy jóval kevesebb az ujitó, mint az ujitások száma.

Az elmondottakból is egyértelmű, hogy az első lépés az ujitómozgalom tömeges kibontakoztatása előtt a pedagógusok felkészítése. E téren hangsúlyozni kell a szakfelügyelet és az igazgatók felkészítésének fontosságát. Ha nincs aki felismerje, segítse a gyakorló nevelőt alkotó, ujitó munkájában, akkor rendkívül sok érték vész a feladás homályába.

Mire kell felkészíteni a pedagógusokat?

- Alapvető, hogy a szakfelügyelők, igazgatók, munkaközösségvezetők, nevelők ismerjék az ujitó munka célját, feladatát, szabályzatait, tennivalóit, a segítés, az ellenőrzés módjait.
- Legtöbb hiányosság a pedagógus ujitó munka értelmezése terén tapasztalható. Erre azelőzőekben kitértünk ugyan, de fontossága következtében részletesebb elemzést kíván.

Az esetek többségében a pedagógus ujitói tevékenységet leszűkítik eszközjellegre. Érthető, hiszen ennek elbirálása kézzelfoghatóbb és egyszerűbb.

Az előbbrejutás érdekében nélkülözhetetlen a pedagógus ujitó munka tágabb értelmezése.

Az 1/1977. /II.9./ OM. sz. ujitással kapcsolatos végrehajtási utasítás 2. §-ának 1-es pontja kimondja: "a rendelet alkalmazásával az oktatási ujitások területén ... munkaszervezéssel kapcsolatos az olyan javaslat, mely oktatási, nevelési, módszertani jellegű, - üzemszervezési az a javaslat, mely a munkahelyek és eszközök célszerű kihasználására, a munka és egészségvédelem javítására, illetőleg amely az oktatással összefüggő adminisztráció javítására irányul, - jelentős alkotói teljesítmény a nagyobb jelentőségű és széleskörűen alkalmazható ujitás. Azt, hogy a megoldás viszonylag új, az elbíráló szerv illetékeségi területének figyelembevételével kell megállapítani." /46/

A keretjellegű meghatározás széleskörű lehetőséget biztosít az ujitómunka tágabb értelmezésére. A tágabb értelmezés szükségességét bizonyítja Bokros László megállapítása is: "Az iskolák vezetői, pedagógusai az ujitó, korszerűsítő tevékenységet tágabban értelmezik. E tágabb értelmezés magában foglalja a pedagógusok részéről megnyilvánuló szervezett és egyéni aktív alkotó tevékenységet, amely arra irányul, hogy mindennapi oktató-nevelő munkánk során emeljék a tanítás, tanulás hatékonyságát." /47/

Mindaddig, amíg ennyire kevés pedagógiai ujitás kerül bemutatásra, addig az ujitói kedv fellendítése érdekében tág határokat kellene szabni az ujitás értelmezésében. Fokozatos megszorításra akkor kellene sort keríteni, amikor meggyénként annyira fellendül az ujitó munka, hogy gondot jelent az adminisztrálás és az elterjesztés.

- Dr. Kelemen László az ujitó, kísérletező és tapasztalatcsere mozgalom szerepe az oktatás fejlesztésében c. előadásában a pedagógus ujitás alapjaként a tapasztalatok gyűjtését, elemzését, általánosítását, ennek fontosságát emeli ki:

"A tapasztalat minden megismerésnek, és így végső fokon az elméletnek is kezdete, elemi formája. A pedagógia elmélete is a tapasztalatból nőtt ki." A tapasztalat jellemzőit Dr. Kelemen László három pontba foglalta:

- 1./ Eredményesség: Azt a pedagógiai tapasztalatot érdemes kiemelni és általánosítani, amelyik a gyakorlatban hatékony és jó eredményeket hoz.
- 2./ Gazdaságosság: Az igazán hatékony pedagógiai eljárás viszonylag kevesebb energiával jó eredményt ér el.
- 3./ Ujszerűség: Az élenjáró pedagógiai gyakorlat bi-

zonyos mértékig magában hordja az uj csiráját.is.
Aki utat tör, aki kezdeményez, az a legjobb megoldást keresi. Az ilyen ember viszont ritkán nyugszik bele a meglévőbe, mindig ujat akar."/48/

Az ujitómozgalom fellendítése megkivánná, hogy az írásos pályázati rendszerhez hasonlóan a megyék évről-évre témákat, témaköröket határozzanak meg, ismertessék a feltételeket, az elismerés, valamint a közkinccsé tétel módjait. Mindez ma még nem így történik.

A fennálló jogszabályok szerint az ujitómunka folyamatos tevékenységet kíván. Ujitást bármikor be lehet adni, két hónapon belül az illetékes szervnek el kell bírálni, és ha szükséges, ujitási díjat kell kifizetnie. E folyamatosság csökkenti az elismerés szokásos módjait, presztizsét. A pályázatokat meghirdetik. A pályázatban való részvétel ma már a legtöbb iskolában rangot jelent. A pályázatok eredményeit ünnepélyesen kihirdetik, ujságokban megjelenik, esetleg kiadványban közreadják. Az ujitó ma még inkább különcknek számít, a tantestület előtt. A megyétől csendben megkapja beadott ujitására a választ. Amennyiben elfogadták, akkor legtöbb esetben 400-600 Ft-os eszmei díjat, és az egész ügy a feledés homályába merül. /Tapasztalható az elfogadás körüli huza-

vona - nem megfelelő a beadvány, hiányos a leírás,
rajz - a jelenlegi szakfelügyeleti rendszer szerint
a szakfelügyelőknek terhet jelent az elbírálás, stb./

Az elismerés területén a pedagógus legnagyobb fájdalma az, ha alkotómunkája, ujitása elfogadást nyer ugyan, de érzi, hogy beadott ujitása terhet jelent a felsőbb szerveknek, és érzi azt is, hogy senki sem foglalkozik az ujitás közkinccsé tételével.

A pedagógusok körében az ujitómozgalomnak megfelelő rangot kellene biztosítani. A lehetséges fórumokon méltatni jelentőségét, vizsgálni az elért eredményeket, értékelni, elismerni, közkinccsé tenni az ujitók munkáját.

A közkinccsé tétel területén említettük, hogy ezzel kapcsolatos számadat nem áll rendelkezésre. Az Audiovizuális Közlemények, a szaktárgyi folyóiratok, pedagógiai szaklapok rendszeresen adnak közre ujitásnak számító leírásokat. Számszerűségében talán megközelítik azt a számot, amelyet ujitásként elfogadtak országosan. Sajnos a két adatnak nincs összefüggése. Nem lehet a folyóiratokban nyomon követni, hogy a közölt anyagot ujitásként elfogadták-e. "Az 1975. évi Országos Ujitási Kiállításon bemutatott 98 eszközből 28 jelent meg szaktárgyi folyóiratokban." /49/

Az ujitások rangját nagymértékben emelné, ha a folyóiratokban közreadott ilyen jellegű anyagok tartalmaznák, hogy elfogadott ujitásról van-e szó, vagy egyéb jellegű munkáról. A már említett 4 megye esetében rendszeres az ujitások közreadása.

Biztosított az a fórum, amely a megyei ujitások közkinccsé tételének alapját képezi. Ezen túlmenően egyes ujitások pályázatként is beadásra kerülnek, így egy részük bekerül a megyei kiadványok valamelyikébe. De már nem úgy mint ujitás, tehát ez tovább csökkenti az ujitás presztizsét.

Bizonyos következtetések a leirtakból levonhatók. A teljes rendszertelenség következtében az ujitások közkinccsé tétele csak az esetlegesség mértékét üti el. A közkinccsé tétel differenciálását segítené elő az ujitások elterjesztési szintjének differenciálása.

Az ujitási szintek elhatárolása

Az ujitói munka centrális irányításának erősítése mellett indokolt lenne az elfogadott ujitások szintjeinek elhatárolása.

- Iskolai szint: Pl. az igazgatóhoz beadott ujitás iskolán belüli hasznosításra alkalmas.

- Járási-városi szint: Pl. a beadott ujitás a terület egységen belüli elterjesztésre alkalmas.

Megjegyzés: A korszerű tapasztalatok, ötletek, ujitási javaslatok e szinteken válhatnak leginkább tömegméretűvé.

- Megyei szint: Az MTVB. Művelődésügyi Osztályának megvannak azok a fórumai /szakfelügyelet, stb./ amelyek kellő felkészítés alapján a legjobb ujitásokat begyűjthetik. Kiírt pályázatok alapján orientálhatják az ujitómozgalmat. Az előzőektől függetlenül tovább is megmaradna a lehetőség, hogy bárki közvetlenül is beadja a megyéhez ujitási javaslatát.
- Országos szint: Szervezettebb formában itt bőven megvannak azok a fórumok, amelyek az országos érdeklődésre számot tartó ujitásokat közkinccsé tehetnék a folyóiratokban, függetlenül attól, hogy országos gyártásra alkalmazható-e az adott eszköz, vagy a módszer beépíthető-e a tankönyvekbe, stb.

Egyéb kérdések

Érdekeltté tenni az ujitót az elfogadott ujitás közkinccsé tételében. E kérdésnek különösen iskolán, körzeten belül, járási-városi vagy megyei szinten volna igen nagy jelentősége.

Az ujitás hasznosságát az eszközelkészítés hogyan-jait, a módszer alkalmazásának módjait az ismeri legjobban, aki mindezt készítette vagy kidolgozta.

A pedagógusban hivatásánál fogva megvan a vágy, hogy alkotó, ujitó munkáját kollégái körében is hasznosítsa. Az elismerés ösztönzőinek átdolgozásával ezt a folyamatot erősíteni lehetne.

Pedagógus ujitási utmutató

Az országos mujitómozgalommal kapcsolatosan időnként jelennek meg ujitási utmutatók, de ezek az ipari üzemek ujitási tevékenységét taglalják. Épp ezért a pedagógus munka sajátosságait figyelembe vevő utmutatóra lenne szükség. Az utmutató tartalmazhatná az ujitó munka mechanizmusának ismertetésén túlmenően az ujitómozgalom célját, jelentőségét, elemezhetné a pedagógiai ujitómozgalom eddigi eredményeit, hiányosságait, s következtetéske vonhatna le az ujitómozgalom jövőjét illetően.

- Az eddigi tapasztalatok alapján - módszertani tanácsokat adhatna az ujitók felelősségteljes munkájához. Az utmutató tankönyvül szolgálhatna a pedagógus továbbképzésben, a nevelők felkészítésében.

A pedagógus ujitómozgalomról nem lenne teljes a kép, ha az eredmények, hiányosságok és ellentmondások mel-

lett nem méltatnánk a Pedagógus Szakszervezet áldozatkész munkáját. Az ujitómozgalom kézbentartásával, kiállítások, tanácskozások, tapasztalatcserék rendezésével, kiadványok közreadásával, ujitási bizottságok működtetésével, az ujitási felelősök továbbképzésével, a mozgalom helyzetének rendszeres vizsgálatával megteszi mindazt, amit egy társadalmi szerv megtehet e munka területén.

Az ujitómozgalomnak még bizonyosan sok feltáratlan területe van, amelynek elemzése az ujitómunka hatékonyságát tovább növelhetné. Ugy érzem azonban, hogy a fontosabb témakörök vizsgálata hozzásegíthet bennünket a gyakorló pedagógus alkotó, ujitó munkájának tömeges kibontakoztatásához és hasznosításához.

A gyakorló pedagógus alkotó tevékenysége, ujitó munkája jelentősen tükröződhet a Magyar Pedagógiai Társaság, különösen a megyei tagozati tevékenységben. Éppen ezért szükséges a Társaság tagozati tevékenységének egyes kérdéseivel foglalkozni a továbbiakban.

2.3 A Magyar Pedagógiai Társaság, mint az alkotó,
ujító pedagógusok aktivizálásának eszköze

Az alkotó, ujitó pedagógusok munkájának közkinccsétételében jelentős szerep jut a Magyar Pedagógiai Társaságnak. Bizonyítja ezt a Működési Szabályzat 2. §-a is. A Társaság célja: "A pedagógia és elméleti művelőinek egyesülése, célja és feladata, hogy a szocialista nevelés ügyét, a neveléstudomány fejlődését társadalmi uton előrevigye, a tudomány fejlődé . . . eredményeit közkinccsé tegye, növelje az iskola és a társadalom nevelő tevékenységének tudatosságát, hatékonyságát." /50/

A 3. § többek között kimondja: "Tömöríti
- azokat a gyakorló pedagógusokat, akik az oktatás és nevelés gyakorlatát elméletileg is megalapozott, példamutató munkájukkal továbbfejleszti." /51/

A Társaság életében jelentős események zajlottak le a közelmúltban. 1976. májusában Küldöttközgyűlés értékelte az elmúlt két év munkáját, és határozta meg a tennivalókat.

1977. augusztusában került sor Debrecenben a Társaság fennállásának 10. évfordulóját ünneplő ki-

bővitett elnökségi ülésre. Mindkét alkalom bő lehetőség nyújtott a mérlegkészítésre. Egyértelműen megállapítást nyert, hogy a Társaság egyre eredményesebben járul hozzá a nevelés ügyének előbbreviteléhez.

E témakörön belül a Társaság munkájának elemzésébe - részleteiben - nem szükséges belebonyolódni, hiszen ezt az illetékesek megtették és írásban is közreadták.

A Magyar Pedagógiai Társaság munkáját egyetlen oldalról szükséges megközelíteni, hogy az iskolákban működő élenjáró pedagógusoknak milyen fórumot biztosít a Társaság, s hogyan járul hozzá az alkotómunka tömeges közkinccsé tételéhez.

/Az elemzéshez rendelkezésre állt az MPT 1976. évi központi beszámolóinak anyaga, a megyei tagozatok beszámolója, valamint Szolnok megyei tapasztalatok./

2.3.1 Szervezeti kérdések

Közismert, hogy a Társaság két fő szerkezeti formában fejti ki tevékenységét:

- központi szakosztályokban
- megyei tagozatok munkájában.

A beszámolók alapján megállapítható, hogy a központi szakosztályok szervezeti irányítása, munkaformáik, tevékenységi köreik megfelelnek a jelenlegi elvárásoknak és célkitűzéseknek.

A megyei tagozatok helyzete megítélésem szerint igen sok ellentmondást takar, és csak kezdeti formában tud eleget tenni a területegységen belül lévő alkotó pedagógusok társadalmi szervezetbe tömörítésének.

Taglétszámok alakulása

Simon Gyula beszámolójában olvashatjuk: "Tagságunk létszáma az elinduláskor 217 fő volt, 1969. júniusáig elérte az 1200-at, 1970-ben az 1400 főt, 1976-ban 1647 főt, jelenleg 2005 főt számlál."/52/

E számsor a rohamos létszámnövekedést bizonyítja: "Szeretnénk emlékeztetni arra, hogy az első elnökségi ülésünkön többen is 2000-es tagságot képzeltek el, a mi körülményeink között eredményesen dolgozó szervezet keretéül."/53/ - mondotta Simon Gyula. A Titkárság többszöri kijelentése arra enged következtetni, hogy befejezéshez közeledik a tagság mennyiségi fejlesztése.

Szükséges e terén egy kis elemzést végezni. A 23 központi szakosztály átlagos létszáma 50 fő. A központi szakosztályokban működő tagtársak száma 1150 fő. Így a meglévő 18 megyei tagozatra 855 fő esik. Ez megfelel egy 47 fős átlagnak. Meg kell itt jegyezni a következőket: "Több mint 200-ra tehető azoknak a kollégáknak a száma ,,... akik tagozati és központi szakosztályban is tevékenykednek"/54/ Ez bizonyos mértékben javít a megyei átlagon. Ha viszont figyelembe vesszük a 10 sz. melléklet adatait, láthatjuk, hogy Borsod megye taglétszáma 100 fő, Hajdu megye taglétszáma pedig 160 fő, a többi megye átlaga pedig továbbra is 50 fő körül mozog. Mindez nem teszi lehetővé a hatékony tagozati életet.

Érdemes még néhány megyei beszámolóból idézni.

Hajdu-Bihar megye: "... a folyamatos vagy időszakonkénti konkretizálódó tevékenységben való részvétel 25-30 %-os." /55/

Győr megye is hasonlóan fogalmaz: "... tagságunk váltakozó létszámmal jelenik meg, általában 40-60 % között ingadozik a résztvevők száma." /56/

Ha figyelembe vesszük Győr megye 55 fős létszámát, ez átlagos megjelenésben 16-20 főt jelent. A Szolnok megyei tapasztalatok is hasonlóak /25-30 %-os megjelenési arány/.

Ok: - Mig a központi szakosztályok a nevelés, vagy iskolaszervezet egy-egy területével foglalkoznak, a tagság azonos érdeklődésű körű. Viszont a megyei tagozatoknak igen széles skálán kell mozogni ahhoz, hogy a helyi igényeknek és elvárásoknak eleget tudjanak tenni.

- Mig a központi szakosztályokban zömében olyan tagság tevékenykedik, aki részben szabadon rendelkezik munkaidejével, addig a területi tagság túlnyomó többsége községekben tanító pedagógus, aki az esetek többségében saját hibáján kívül nem tud résztvenni rendszeresen a tagozat rendezvényein.

Jellemző a megyei tagozatok további tagolódása

Erre utal több megye beszámolója. Győr megye: "A szervezeti működésben közrejátszik az is, hogy ezideig nem sikerült a soproni tagságot kellőképpen mozgósítanunk. Elválaszt bennünket a távolság ... így a továbbiakban egy győri és egy soproni csoport működésével számolunk." /57/

Szolnok megyében is a megye sajátosságai alapján jóváhagyva, vagy anélkül három területi egységre

csoportosult a tagozat: jászberényi csoport, Szolnok városi csoport és maradt egy megyei csoport.

Végül meg kell említeni az alkotó pedagógusok tömegigényét. Szolnok város pedagógusai részéről 32 jelentkezési lap vár elbírálásra 1977. szeptembertől. Szolnok megye vonatkozásában 1966. őszén körlevelet adtunk ki, amelyben önként jelentkezőket kértünk, akik a Pedagógiai Társaság Szolnok megyei Tagozatának 6 munkacsoportja valamelyikében tevékenykedni kívánnak. A jelentkezők száma 177 fő volt. Az MSZMP Szolnok megyei Bizottsága Agitációs és Propaganda Osztály 1976 őszén tárgyalta a PT Szolnok megyei Tagozatának munkáját, ahol a tagság létszámát 250-300 főben javasolták. A felsoroltakból bizonyos következtetés levonható:

- A tagozati tevékenység sokrétűsége óhatatlanul megköveteli a tagság létszámának növelését.
- A tagozatokkal szembeni társadalmi elvárások, az alkotó pedagógusok munkájának tömeges kibontakozása keresi azt a társadalmi bázist, amelynek keretein belül tapasztalatait közkinccsé teheti, ez pedig óhatatlanul a társaság létszámfejlesztését igényli.

A tagság nyilvántartása

A Szolnok megyei Tagozat 1974-75. évi tevékenysége, mint ahogy ezt a beszámoló is tanúsítja, néhány formai tevékenységre szorítkozott.

Az 1976. évi küldöttválasztó tagozati ülésen a Szolnok megyei Tagozat alelnökévé választottak, azzal a céllal, hogy segítsem a tagozat munkájának hatékony kibontakozását. Kezdeti sikertelenség után kezdtem az okokat keresni. A következők derültek ki:

1969-ben történt a tagság kialakítása, ezt a névsort tartalmazta az 1966-os tagnyilvántartás. A bejegyzett 36 fő közül 11 olyan vezetőbeosztású szerepelt, akik munkakörüknél fogva csak tiszteltbeli tagnak számíthattak, 8 fő már nem is volt a megyében, 9 fő központi szakosztályi tag, akik úgy nyilatkoztak, hogy ők Pestre járnak, nincs idejük a tagozat munkájában résztvenni. Így egyértelművé vált, hogy a vezetőségen kívül csak 4 tagra számíthatunk. A központi nyilvántartásban való kutatás alapján még sikerült néhány társasági tagot felderíteni, de azóta sem egyezik az általunk nyilvántartott taglétszám a központi kimutatással.

Hasonlókat tapasztalhatunk más megyék beszámolóiból is.

Békés megye: "Körlevélben megkérdeztük, tagja kíván-e maradni a tagozatnak. A visszajelzések alapján továbbra is bizonytalanok maradtunk a taglétszámot illetően, amely nem egyezett sem a titkárság által küldött névsorral, sem az általunk vezetett nyilvántartással."/58/

1976. évi küldött közgyűlés több hozzájárulója is bírálta a titkárságot a nyilvántartás rendezetlenségéért.

A tagság sorainak rendezése évenkénti feladatot jelent. A jelenlegi rendszer alapján lehetetlen nyomon követni a tagozati létszám alakulását.

A kettős tagság kérdésköre

Már említést nyert, hogy a központi szakosztályban kb 200 olyan tag tevékenykedik, aki egyben mint az adott megye pedagógusa a megyei tagozatnál is nyilvántartott. A felsőfoku oktatási intézmények tanárainál ez a kettős viszony nem hat zavarólag a megyei tagozat munkájára: Érzékelhető, hogy a főiskolával, egyetemmel rendelkező megyék tagozatai aktívabb tevékenységet fejtenek ki. A tudományos szakemberek hatása nyomon követhető.

A gyakorló általános- és középiskolai nevelők esetében azonban már más a helyzet. E kérdésről így fogalmaz a Győr-Sopron megyei beszámoló: "Tagjaink közül nyolcan a központi szakosztálynak is tagjai. Megtisztelő számunkra, hogy többen részt vállalnak közülük a megyei tagozat életében is, de a kettős tagság némely esetben problémát jelent számunkra. Vannak ugyanis olyan nyilvántartott tagjaink, akiket hiába várunk az üléseinkre, rendezvényeinkre. A megyei tagozat vezetősége e kérdés országos rendezését tartaná célszerűnek".^{/59/}

Szolnok megye esetében jelenleg 18 fő vesz részt valamelyik központi szakosztály munkájában. Ezek gyakorlatilag a megye legjobb nevelői közé tartoznak. Munkaköri elfoglaltságuk nem teszi lehetővé, hogy aktívan bekapcsolódjanak a megyei tagozat tevékenységébe. Tapasztalható olyan szemlélet is, hogy a központi szakosztály tagjai lekicsinyítőnek tartják, hogy a megyei tagozat munkájában is résztvegyenek. Ez különösen a régebbi tagokra vonatkozik, akik már tagjai voltak a központi szakosztálynak, amikor a megyei tagozat kezdett hatékony munkát kifejtteni.

Célszerű lenne évenként felülvizsgálni a központi szakosztályok tagjainak aktivitását, részvételét,

igy a beszámolóban jelzett 40-50 %-os részvétel növelhető lenne. Így lehetőség lenne arra, hogy a megyék tagozati vezetői javaslatot tehessenek a legjobb tagozati nevelők kooptálására. Ez nagymértékben növelné a tagozat presztizsét. A szakosztályi tag pedig nem kiváltságnak, hanem elismerésnek tekintené a kettős tagságot.

A szemléletformálás kérdése

Tapasztalható, és a megyei beszámolókból egyértelműen kitűnik, hogy sokan félreértelmezik a pedagógiai társasági tagságot.

Több beszámoló hangoztatja a Pedagógiai Társaság rangjának, presztizsének jelentőségét, amely a pedagógus köztudatban él. Érdeemes idézni a Fejér megyei beszámolóból: "A Magyar Pedagógiai Társaság társadalmi rangját tükrözi, hogy megyénkben szinte kitüntetésnek számít a társaság tagjának lenni.

Minden új felvétel esetén a vezetőség közvetlenül tapasztalhatta azt, hogy a tagság e lehetőség felkínálásakor, vagy önként jelentkezéskor a jelöltek rendkívül nagy elvárással tekintettek a tagság elé, és elismeréssel fogadták az elnökségnek a felvételtől szóló okiratát." /60/

A pedagógus közvéleményben rangot jelent a társasági tagság, mégis a beszámolók jelentős része a hétköz-

napok aktivitásának egy bizonyos közömbösségérőlir.

Pl: alacsony megjelenési % stb.

Az előbbrejutás érdekében a Társaság, tagozat vezetőiségének kellene egy kicsit a köztudatban jobban hangoztatni, és rendszeresen érvényt szerezni a működési szabályzat 6. §-ának: "A tagok joga és egyben kötelessége a társaság munkájában a 2 §-ban meghatározott célok megvalósítása érdekében tevékenyen résztvenni."/161/

A jogok mellett az önként vállalt kötelezettségek, a működési szabályzatban foglaltak betartása sokat segítene a Társaság munkájának további hatékonyságában is.

Az irányítás megítélése

Simon Gyula főtitkár a tagozatok munkáját így összegzi: "Területi tagozataink működési területük miatt több vonatkozásban eltértek központi szervezetünktől. A megyei pedagógiai közéletben elfoglalt helyük, a helyi viszonyok, problémák, sajátosságok szerint alakították sokszínű munkájukat. E téren megnyilvánuló, meglehetősen önálló jellegű tevékenységüket, erős decentralizáltság jellemezte, amely a regionális szervezeti élet fejlődése során alapvetően megmarad, de a további években egyéb új vonásokkal bővült, gazdagodott."/62/

Megítélésem szerint a megyék sokszínűsége, egyedi sajátossága, a decentralizáltság szükségessége még egy társadalmi szervnél sem jelentheti azt, hogy legalább félévenként ne lenne szükség központi orientációra az irányításban. Szerintem a titkárságnak a központi szakosztályok irányítása mellett nagyobb gondot kellene fordítani a tagozatok szervezeti életének elemzésére, a tartalmi munka orientálására. Jelenleg csak a közgyűlési beszámolókból, a Pedagógiai Szemle hireiből lehet hallani a területi munka egyes mozzanatairól.

A tagozati sajátosságokat, a problémákat csak a megyékben dolgozók ismerhetik igazán. Ezért az elnökség és titkárság mellett szükséges lenne egy megyei tagozati /munkabizottság/ társadalmi bázis létrehozására, amely elemezné, kidolgozná az évek óta huzódó tagozati problémákat, és a tagozatok vezetőivel való megvitatás után tennének javaslatot a problémák rendezésére.

A vázolt szervezeti gondok leírása azért volt szükséges, mert mindezek nehezítik a tagozatok vezetőinek munkáját, és nagymértékben gyengítik a tartalmi tevékenységet. Hátráltatják a pedagógiai célok érdekében létrehozott társadalmi bázisok megvalósítását.

2.3.2 A tagozatok tartalmi munkája

A beszámolók alapján megállapítható, hogy a tagozatok a helyi sajátosságoknak megfelelően sokszínű tevékenységet fejtenek ki.

/Számszerű adatokat a 12. sz. melléklet tartalmazza/

A melléklet alapján a tagozatok 21 féle tevékenységi körben mozogva fejtik ki munkájukat.

A kimutatás szerint a tagozatok az elmúlt 8-10 év alatt 947 rendezvényt tartottak. A központi szakosztályok az elmúlt 10 év alatt 995 tevékenységi formában vettek részt.

A beszámoló elemzi a kiadói tevékenységet is:

"Társaságunk eddig 29 önálló kötetet adott ki, de ezt meghaladja azoknak a periodikáknak a száma, amelyeket főként területi tagozataink, társ-kiadókkal együtt jelentettek meg."/63/

A tagozatok az elmúlt két év alatt 18 kiadványt jelentettek meg. Összesen 181 féle tevékenységi formában munkálkodtak. A felsorolt adatok egyértelműen bizonyítják, hogy a szakosztályok és tagozatok milyen széleskörűen biztosítják az alkotó munka közkinccsé tételét.

Azt, hogy mennyire a gyakorló pedagógusok társadalmi bázisa a társaság, bizonyítja az alábbi idézet is: "A rendszeresen közzétett kimutatások szerint tagjaink tulnyomó többsége - 75 %-a - valamely oktatási intézmény gyakorló pedagógusa".^{64/}

A realitás kedvéért szükséges a tartalmi munka problémakörei közül is megemlíteni néhányat.

2.3.2.1 A csoportmunka a tagozaton belül

A Pedagógiai Társaság központi magját a 23 szakosztály képezi. Ez átöleli a pedagógiai tevékenység részterületeinek jelentős részét. Az azonos érdeklődési körű tagoknak biztosít fórumot.

Sokkal nehezebb a helyzet a tagozatoknál. A tagozatoktól is elvárják a széles skálán való mozgást, ugyanakkor lényeges lenne a tagozatoknál is megfelelő fórumokat teremteni az azonos érdeklődési körű, alkotó pedagógusok számára. Felvetődik a kérdés, szükséges-e a tagozaton belül a különféle alkotó csoportok létrehozása?

Ez igen vitatott kérdés. A beszámolók alapján készített kimutatás szerint /10 sz. melléklet/ 8 megyében működtetnek munkacsoportokat.

Ugyanakkor több megyében megszüntették a csoportok működését. Idézet a Békés megyei beszámoló-ból: "1975-től kezdve megszüntettük tagozatunk egyes munkacsoportjait, s a tagozatot egységes munkacsoportként működtetjük". /65/

Megítélésem szerint az alkotó tevékenység, az azonos érdeklődési körűek tömörítése, segítése, a megyék területi tagolódása, a pedagógusok munkájának közkinccsé tétele, a hatékonyabb, sokrétűbb tagozati tevékenység megköveteli a csoportok működtetését.

Szolnok megyében 1966-ban 6 munkacsoportot szerveztünk. A munkacsoportokba 177 olyan személy jelentkezett, aki már eddig is foglalkozott alkotó munkával az adott területen belül.

A munkacsoportok az alábbi témákban szerveződtek:

- Alsótagozatos munkacsoport
- Vezetési, felügyeleti kérdésekkel foglalkozó munkacsoport
- Nevelési munkacsoport
- Didaktikai munkacsoport
- Diákotthoni munkacsoport
- Művelődéstörténeti munkacsoport

A csoportok az eddigi tapasztalatok alapján igen jó lehetőséget teremtenek az azonos érdeklődési körűek számára, kicserélhetik tapasztalataikat, tájékoztatják a vezetőséget munkájukról, kérhetik a segítséget tevékenységükhöz.

Nem járt eredménnyel az a fáradozásunk, hogy az egyes csoportokat azonos téma irányába tereljük. A csoportokat szeretnénk volna bekapcsoltatni a pedagógiai kutatóintézetek munkájába. Ez azonban nem sikerült.

Ok: nem találtunk olyan kutatóbázist, amely konkrét segítséget adott volna. A felkért elméleti szakemberek nagy lelkesedéssel próbáltak segíteni, de nem sikerült olyan programot kialakítaniuk, amelyért a tagság is lelkesedett volna. A másik ok úgy magyarázható, hogy a csoport egy témába való terelése gátolta volna az egyéni, régebben elkezdett munkák továbbvitelét. Hiba volt az is, hogy a célt és a tartalmat összekevertük. A csoportokat fórumteremtés céljából hoztuk létre, és ugyanakkor munkájukat le akartuk szűkíteni egy témára, ami nem találkozott a különböző érdeklődési körökkel.

2.3.2.2 Önálló munka, vagy kapcsolt tevékenység a tagozaton belül

A központi szakosztályok tagjai különböző munkahelyeken dolgoznak, és mégis a Társaság önálló égisze alatt fejtik ki tevékenységüket.

A tagozatok esetében a beszámolók elemzése és a tapasztalatok alapján sokkal bonyolultabb a kép. A 11 sz. melléklet is bizonyítja, hogy megyénként változó formákra álltak rá a tagozatok. Ez önmagában segíti a tevékenység sokszínűségét.

Ha megyénként végzünk elemzést, akkor a néhány jól dolgozó megyei tagozaton kívül nem kapunk megnyugtató képet. /Pl. Zala megye 5 rendezvény, Nógrád megye 2 rendezvény, Vas megye 3 rendezvény, Győr-Sopron megye 4 rendezvény két év alatt/.

A pedagógus alkotó tevékenység összefogásának, a munka társadalmi közkinccsé tételének a megyékben is kialakultak azok a formái, amelyek segíthetik az előbbrejutást. Pl. felolvasó ülés, tapasztalatcsere, tanácskozás, tudományos ülés stb.

Az előadások, továbbképzések, ismeretterjesztő jellegű rendezvények régebben nagy segítséget nyújtottak a pedagógus közvélemény alakításában. A pedagógus továbbképző intézetek létrejötté, a TIT Pedagógiai Szakosztályai a pedagógiai ismeretterjesztést egyre eredményesebben végzik. Ezért áthidalásként egyre inkább a következőket lehet olvasni a beszámolókból. Bács-Kiskun megye: "A pedagógusszakszervezettel és a TIT-tel együttműködve közoktatáspolitikai tanácskozásokat tartottunk."/66/

Békés megyei beszámolóból: "Békés Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztályával, a Szakszervezetek Békés megyei Tanácsával, a Pedagógusok Szakszervezete Békés megyei Bizottságával közös tanácskozást tartottunk a Békés megyei felnőttoktatás helyzetéről és problémáiról."/67/

Egyes beszámolókból igen gyakran olvashatjuk a más területeken is elcsépelet szavakat, "segítettük", "támogattuk", együttműködtünk", stb. Félő, hogy ezek a megfogalmazások sok felszínességet takarnak. Az együttműködésben, az összefogásban igen nagy erők rejlenek, csak

félő, hogy a tagozatok így elveszítik sajátos jellegüket. A kapcsolt rendezvények mellett a tiszta profil kialakítás lenne a célszerű. Ez pedig nem más, mint a pedagógus alkotó tevékenység további kibontakoztatása, az alkotó munka eredményeinek közkinccsé tétele és a pedagógiai hagyományok őrzése.

A tartalmi munka irányultsága

E kérdésről Simon Gyula beszámolójában így fogalmaz: "A társaság éveken át következetesen feladatának tartotta pedagógiai közvélemény, a szemlélet formálását. Ez főképpen abban állt, hogy rendezvényeivel, tagságának szinte propagandisztikus tevékenységével, kiadványaival sajátos információhálózatával, stb. népszerűsítette a neveléstudomány új eredményeit, igyekezett elősegíteni annak elterjedését, meghonosítását a gyakorlatban.... észre kell vennünk, hogy napjainkban már nem a pedagógiai ismeretterjesztés az elsődleges feladat, hanem a pedagógiai alkotó szemlélet és gyakorlat felébresztése, általánossá tétele." /68/

E felismerés új utat, új szemléletet, új korszerű tevékenységi formákat követel, amelyeknek ez- idáig a tagozatok a már vázolt problémák miatt csak helyenként tudtak eleget tenni.

2.3.2.3 Az alkotó munka közkinccsé tételének fórumai a tagozatokon belül

Az eddig leírtak alapján is megállapítható, hogy a felvetett problémák ellenére a Magyar Pedagógiai Társaság megyei tagozatai sokrétű lehetőséget biztosítanak a gyakorló pedagógusok számára az alkotóképesség kibontakoztatásában, az alkotó tevékenység segítésében és az elért eredmények közkinccsé tételében. Célszerű azonban kiemelni a legfontosabb területeket.

- Tapasztalatcsere: A tagozatok különböző összejövetelei lehetőséget nyújtanak arra, hogy a résztvevők spontán vagy szervezeten keresztül adják ki véleményüket, átadják tapasztalataikat. Különösen a jól szervezett tapasztalatcserék járulnak hozzá nagymértékben az eredmények, új módszerek népszerűsítéséhez, tudatosításához.
- Felolvasó ülések: A társasági munka hagyományos formája a felolvasó ülés. Mindez támogatást biztosít az alkotó munkában élenjáró

nevelők népszerűsítésére, tanulmányaik közreadására. A felolvasó ülések akkor igazán eredményesek, ha a felolvasást kérdések, vita követi. Ezt azért szükséges megjegyezni, mert - tapasztalatok alapján - egy-egy összejegyzéssel alkalmával túl sok egyént bíznak meg felolvasással, s így nem jut idő a kérdésekre, a vitára.

- Vitaülések: Hasznosak bizonyos központi téma megvitatására. Alkalmasak arra, hogy a résztvevőknek a témával kapcsolatos sokrétű véleményét, tapasztalatát összegyűjtsék. Fontos lenne, hogy a vitában résztvevők röviden fogalmazva a lényeges kérdésekkel foglalkozzanak. A hozzászólások időbeni behatárolása segítheti az érdemleges viták kibontakoztatását.
- Emlékek: Különösen a pedagógiai hagyományokban gazdag megyékben terjedt el ez a forma. A pedagógia történet nagy alakjáról való megemlékezés bő lehetőséget ad a pedagógiai összefüggések megláttatására, a lelkesítő propagandára.
- Tudományos ülések, pedagógiai napok: E két téma azért került egy cím alá, mert az elemzés alapján az esetek többségében a két cím azonos tar-

- talmat takar. Tagozatok esetében a tudományos ülés szó alatt inkább a pedagógiai nap értendő.

Célszerű ha a tudományos jellegű központi előadást a gyakorló pedagógusok köréből kikerülő minél több referátum, korreferátum követi. Így sokszínűvé lehet tenni az összejövetelt, és fórumot lehet biztosítani az alkotó munkában élenjáró pedagógusoknak.

- Központi szakosztályok kihelyezett ülései:

Egyre inkább elterjedt forma a tagozatok életében különösen akkor hasznosak ezek az ülések, ha helyileg is közérdekű témát tárgyalnak, és tapasztalatcsere jellegű. A szakosztályok tagjai betekintést nyerhetnek a megyében folyó tagozati munkába. A tagozat tagjai munkamódszereket, tapasztalatokat vehetnek át a fejlett szakosztályi tevékenységből. A beszámolók alapján is megállapítható, hogy jelentős eseménynek számít egy-egy tagozat életében, ha valamelyik szakosztályi ülés megyén belül kerül megtartásra.

- Előadások, továbbképzés jellegű rendezvények:

Itt különösen az alkotó tevékenységgel összefüggő kutatásmetodikai kérdések megvitatása indokolt. Szükséges azonban korszerű, elméleti

- ismereteket összefoglaló előadások tartása is, amelyek a tagozat vagy munkacsoport további tevékenysége érdekében szükségesek. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az esetek többségében a gyakorló pedagógusokat fel kell készíteni az alkotó munkára, ismertetni kell az általános jellegű tudnivalókat, stb. Szükséges azonban megjegyezni, hogy nem célszerű, ha a tagozat próbálja átvenni a pedagógus továbbképzés egyes feladatait, hiszen erre jöttek létre a pedagógus továbbképző intézetek. Így e területen is bizonyos funkció változásokra van szükség.
- A pályázati munkában való részvétel: A pályázatban való részvétel eredményesen emelheti a tagozat munkáját. Ha a más szervekkel közösen meghirdetett pályázatban, illetve annak lebonyolításában konkrétan el vannak határolva a tennivalók. /Pl. Szolnok megyében is évek óta oda kerül a pályázatot meghirdetőik közé a Pedagógiai Társaság Szolnok megyei Tagozata, de ezen túlmenően semmi feladat nem hárul rá, mert minden munkát a Pedagógus Továbbképző Intézet végez/. Különösen a nyitott pályázati rendszernél volna

nagy jelentősége a tagozati tagokat ösztönözni, segíteni a pályamunka megírásában, külön díjat kitűzni a tagozatnak, esetleg külön kiemelt témákat meghirdetni, lektorálásban aktívan résztvenni, stb.

- Publikációs tevékenység: Egyes megyei tagozatok igen élénk publikációs tevékenységet fejtenek ki. A beszámolók, tájékoztatók alapján nehéz az eligazodás, de a 10 sz. melléklet szerint mégis megállapítható, hogy az elmúlt két évben a tagozatok 18 önálló, /de egyéb támogatással/ kiadványt adtak közre. A kiadványozásban jellemző az együttműködés, a kapcsolt tevékenység, vagyis a tagozat besegít a pedagógus továbbképző, művelődésügyi osztály kiadványainak munkájába. Idézet a Borsod megyei beszámolóból: "A kutató, kísérletező munka eredményei országos, megyei kiadványokban láttak napvilágot. Ennek száma 4 év alatt - csak a legjelentősebbeket figyelembe véve - közel 100 cikk, tanulmány."/69/

Kiadványozásról a Békés megyei Tagozat így számol be: "A Gyorsuló időben c. kiadványsorozat eddig megjelent 8 számában mintegy 70 tanulmányt közöltünk, s ezeknek több mint fele a megyei pályázatok díjnyertes munkáiból kerül ki."/70/

Nem célszerű a beszámolókból tovább idézeteket felsorakoztatni, mert azokat áttanulmányozva megállapítható, hogy az adatok egyszer már szerepeltek, vagyis amikor a megyék publikációs tevékenysége került elemzésre. Azt, hogy a kiadványokban mennyi a tagozatok szerepe, és mennyi a kiadványt közreadóké, azaz a megyei továbbképző intézeteké, művelődésügyi osztályoké, ezt nem lehet megállapítani. Egy bizonyos, hogy a megyei kiadványokban az alkotó pedagógusok munkái láttak napvilágot, és ezeket igyekszik közzétenni a társaság is. Feltételezhető, hogy a személyek azonosak. A szerkesztésben, összeállításban, lektorálásban, kiadásban nehéz volna felderíteni, hogy mennyi a társulati tevékenység. Feltételezhető, ha a tagozat tagja a pedagógus továbbképző intézet égisze alatt szerkeszt, lektorál, azért díjat is kap, vagy különben is a továbbképző intézet munkatársa, így a munkája több helyen is elkönnyelhető.

A felsorolt gondok ellenére örvendetes, hogy az a néhány megye, ahol a Magyar Pedagógiai Társaság megyei Tagozata megerősödött, és hatékony munkát végez, ott mindenütt kiemelkedő a megyei publikációs tevékenység is.

A tagozatok hatékonyabb kiadványozási munkája pénzügyi feltételeket is követelne, ami azonban a legtöbb megyében ma még megoldatlannak látszik.

A Magyar Pedagógiai Társaság megyei tagozati munkáinak elemzése a teljesség igénye nélkül készült. Azt azonban talán sikerült érzékeltetni, hogy a megyei tagozati tevékenység ma még kezdetleges állapotban van. Általánosságban igen lassu a fejlődés, és közel sem tudja ellátni azt a sokrétű feladatot, amelyet a társadalmi igény követelne a tagozatoktól. Megállapítható az is, hogy a Magyar Pedagógiai Társaság tagozati tevékenységében igen sok lehetőség rejlik a pedagógiai alkotó munka tömeges kibontakoztatásában, az alkotó munka közzétételében. Ehhez azonban szükség lenne a tagozatok munkájának rendszeres, mélyebb elemzésére, az ellentmondások feltárására és az irányítás hatékonyságának növelésére.

3. Összefoglaló, következtetések

A dolgozat alapján megállapítható, hogy a pedagógus ujitó, alkotó munkájának fontossága társadalmi szinten egyre inkább központi kérdéssé válik.

A gyakorló pedagógusok az elmúlt évek során igen sokat tettek annak érdekében, hogy megfeleljenek a folyton növekvő igényeknek és elvárásoknak. A közoktatás elért eredményei vitathatatlanok, hiszen szorosan összefüggnek az ország eredményeivel, rohamos fejlődésével, amelynek mindannyian szemtanúi lehetünk.

Ennek ellenére úgy érzem - a dolgozat elemzése alapján - hogy a gyakorló pedagógusok ujitó, alkotó, kísérletező tevékenységének feltételei, munkájuk közkinccsé tétele az esetlegesség határán mozog. Bizonyítást nyert az is, hogy nem kapja meg az elvárásoknak megfelelő helyet a pedagógiában.

A tapasztalt hiányosságok összegzése, bizonyos következtetések levonása hozzájárulhat a gyakorló pedagógusok ujitó, alkotó munkájának tömeges kibontakoztatásához, a tapasztalatok hatékonyabb közkinccsé tételéhez.

3.1 A közoktatási cél- és feladatrendszer kérdései

A dolgozat során megállapítást nyert, hogy az elmúlt évek során a közoktatáspolitikai a társadalmi igények elvárásainak megfelelően következetes cél- és feladatrendszert határozott meg a közoktatás számára. Ezek határozatokban, intézkedésekben, a pedagógia elméletében és gyakorlatában napvilágot láttak.

Hiányosságként állapítható meg hogy a cél- és feladatrendszer gyakorlati megvalósítása esetenként áthidalhatatlan ellentmondást tükröz:

- A pedagógusok alkalmassága, felkészültsége, pedagógiai kulturáltsága ma még nem teszi lehetővé a pedagógiai alkotómunka tömegmértékű kibontakoztatását.
- Lassú az előrehaladás a pedagógusképzésben a hatékonyabb pedagógiai kulturáltság biztosítása terén.
- A tömegekre kiható hatékony önképzés a feltételek hiánya miatt napjainkban csak "szólam" a hiányosságok orvoslására.
- A pedagógus továbbképzés országos rendezésének hiányosságai, a helyi feltételek nehézségei miatt ma még csak kezdetleges módon tud eleget tenni az elvárásoknak megfelelő követelményeknek.

- A pedagógiai elmélet és gyakorlat kapcsolata nincs a kívánt szinten.
- Nehézségekbe ütközik az új tantervek bevezetésének felkészítése is. A felkészítés csak az új koncepciókra vonatkozhat, tömegméretekben viszont bizonyos alapképzésekre is vissza kellene térni.

A felsorolt hiányosságok és ellentmondások alátámasztására szolgálnak azok az idézetek, amelyeket a dolgozat első fejezete tartalmaz.

Következtetés: A pedagógiai cél- és feladatrendszer központi és helyi kialakításánál az igényekkel és elvárásokkal szemben mindenkor a realitásokat, a feltételeket is figyelembe kell venni. Célt csak az igény és realitás összhangja alapján lehet úgy meghatározni, hogy az maradéktalanul végrehajtható is lehessen.

3.2 Az alkotó tevékenység kibontakoztatása az iskolában

A gyakorló pedagógus ujitó, alkotó tevékenységének színtere az iskola. Az alkotó munkát segítő és hátráltató tényezők közül igen sokat lehet felsorolni. E témakört az egyik legfontosabb nézőpontból,

a pedagógiai kulturáltság oldaláról próbáltam elemezni. A dolgozat e fejezetének vizsgálata és megírása során korántsem azt akartam bizonyítani, hogy a pedagógusok pedagógiai kulturáltsága terén, és a végrehajtott pedagógiai munkában nincsenek kimagasló eredmények. Viszont egyértelműen bizonyítható, hogy az egyes részterületeken tömegmértékben még igen sok a hiányosság és a tennivaló. A pedagógusok pedagógiai kulturáltságának színvonala alapfeltétele a pedagógiai alkotó munka hatékonyságának. A pedagógiai kulturáltság vizsgálata rendkívül bonyolult és differenciált elemzéseket igényelne. Érzem, hogy a dolgozatban leírt vizsgálatoknak sok a szubjektív hatása. Bizom abban, hogy a következtetések a szubjektivitások ellenére is segítséget nyújthatnak a pedagógus továbbképzés hatékonyságának fokozásához.

A pedagógiai alkotó munka megvalósításának egyik alapvető feltétele a személyi összetétel. Szolnok megye vonatkozásában összességében tehát az 5213 pedagógus közül 1130 fő nem vagy csak részben rendelkezik pedagógiai képzettséggel, ez a nevelők mintegy 21,6 %-a. Ez az egyetlen számadat is egyértelműen bizonyítja, hogy a személyi feltételek hiánya nagymértékben akadályozza az alkotó tevékenység töme-

ges kibontakoztatását.

A következtetés egyértelműen adódik: törekedni kell a képesítés nélküliek felszámolására, de figyelembe kell venni azt is, hogy hosszu távon számolni kell létükkel. Ezért a pedagógus továbbképző intézményeknek átmeneti megoldásokat kell találni az alapképzés minimális biztosítására.

A pedagógus képzés bírálatával gyakran lehet találkozni a pedagógiai irodalomban.

Sok ellentétes vélemény is napvilágot lát. Nyilvánvaló, hogy a pedagógus továbbképzés alapján a képző intézmények biztosítják, nem közömbös tehát, különösen a régebben kikerült pedagógusok alapképzettsége. A felmérés alapján a nevelők válaszait összevetve az igazgatók és szakfelügyelők véleményével, egyértelműen megállapítható, hogy különösen a pedagógiai munka gyakorlati megvalósításában, valamint a korszerű oktatástechnika alkalmazásánál mutatkozik legtöbb ismeretbeli hiányosság.

E véleményekből bizonyos következtetéseket lehet levonni. A képző intézményeknek és a továbbképzés tartalmának e területekre fokozottan gondot kell fordítani.

A korszerűsége való törekvés során felmerül az életkorral járó sajátosságok problémaköre is. A felmérések tapasztalatai is bizonyítják, hogy a továbbképzés kevésbé tud hatni az idősebb kartársakra, pedig szükségük lenne az új ismeretek elsajátítására.

Következtetésként lehet levonni, hogy a pedagógus továbbképzésben meg kell találni a kötelezőség és önkéntesség helyes összhangját.

A pedagógiai munka fontosságához viszonyítva a felmérések és tapasztalatok alapján megállapítható, hogy alacsony szintű a nevelők politikai, ideológiai felkészültsége, s ezen ismeretek gyakorlati alkalmazása a nevelő munkában.

A korszerű marxista-leninista szemlélet nélkül elképzelhetetlen a korszerű oktató-nevelő munka.

Következtetés: a képző intézményeknél behatóbban kellene foglalkozni a politikai, ideológiai képzéssel.

A pedagógus továbbképzésnek az MSZMP szerveivel tovább kell fokozni a hatékony ideológiai, politikai formák tömegméretű bevezetését a pedagógusok körében.

Az irányító szervek dolgozóinak pedagógiai kulturáltsága több területen hiányossággal küzd. Különösen az

igazgatók és szakfelügyelők egyes nevelési területen érzik a bizonytalanságot.

Következtetés: a pedagógus továbbképzésnek arra kell törekednie, hogy sajátos eszközeivel a továbbképzések során növelje a pedagógiai kulturáltság fejlesztését szolgáló rendezvények számát.

A pedagógusok véleményei, az irodalom és saját tapasztalataim meggyőznek arról, hogy a közoktatás információs hálózata sok szervezetlenséggel küzd.

Különösen a folyóirat-ellátás és a pedagógiai könyvtárhálózat fejlesztése területén van sok tennivaló.

Következtetés: szervezettebbé kellene tenni, hogy az amugy is szűkös pedagógiai irodalom elkerüljön minden iskolához. Nem helyes az egyes iskolák jóhiszeműségére bízni a legfontosabb pedagógiai irodalom beszerzésének módját. Az iskolai könyvtárhálózat tervszerű fejlesztése az előbbrejutás elengedhetetlen követelménye.

A pedagógus képzés és továbbképzés hiányosságainak pótlására gyakori feladatként megjelölni az önképzést. Az önképzés szükségességéről és fontosságáról sok szó esik, de a megvalósítás lehetőségeiről keveset beszélünk.

Következtetés: a pedagógusok pedagógiai kulturáltságának a társadalmi célok irányában történő fejlesztése megköveteli, hogy az önképzést is orientáljuk, irányítsuk, ellenőrizzük.

A továbbképzésnek tehát fontos feladata, hogy biztosítsa az információs anyagot, bibliográfiát adjon közre, az egyes részterületek önkéntes elsajátításához programot adjon ki, konzultációs lehetőséget biztosítson az önképzésben résztvevő nevelők számára.

A dolgozat írása során mindenütt szó esett a továbbképzés kérdéseiről. Itt csupán egy következtetésre szeretnék kitérni.

Az irodalomból, a vizsgálatokból kitűnik, hogy a képző intézmények nem alapozzák meg minden területen a pedagógiai kulturáltságot.

A felmérés válaszaiból egyértelműen kitűnik, hogy a pedagógusok igényelnék a pedagógiai jellegű továbbképzéseket. Mégis megállapítható, hogy ezideig a Szolnok megyei Pedagógus Továbbképző Intézet keretén belül nem működött olyan tanfolyam, amely speciálisan a nevelési részterületekkel foglalkozott volna.

/Jellemző a szaktárgyi továbbképzés/

Következtetés: a pedagógus továbbképző intézeteknek

fontos feladataként mutatkozik az egyes nevelési területeket felölelő tanfolyamok indítása.

A pedagógiai kulturáltság színvonala a nevelés hatékonyságában realizálódik. Megállapítható, hogy a pedagógusok ismereteiben, meggyőződésében, alkalmazott módszereikben jelentős előrehaladás történt az elmúlt évek folyamán. Egyre inkább jellemző a nevelés területén is a nevelők egy részének aktivitása és példamutatása.

A nevelési tevékenység gátlójaként jelentkezik továbbra is: a frázisosság, a betanult fogalmak szajkózása. Nem valósul meg mindenütt a reális valóság bemutatása és összevetése a pedagógiai célokkal, nem érvényesül kellően a realitásra nevelés.

A pedagógiai kulturáltság hiányában sok esetben nem épül egymásra a nevelési feladat. Sok gondot jelent a nevelési eredménymérés problémaköre. A tevékenykedtetés és gyakoroltatás, a példamutatás sok hiányosságot takar. Az értelmi ráhatás mellett az érzelmi hatás nincs kellő szinten a nevelők munkájában.

A nevelési felmérések tömege, szakszerűtlen alkalmazása és fetisizálása félrevezeti a nevelőket és az iskolavezetést.

Gondot jelent a nevelési elmélet összekapcsolása a gyakorlattal. Sok nevelőnél nagy nehézségbe ütközik az adott helyzethez való pedagógiai alkalmazkodó képesség. Mindezek egyértelműen bizonyítják, hogy a felsorolt hiányosságok szorosan összefüggnek a pedagógiai kultúráltság hiányosságaival, amely nem teszi lehetővé az alkotó munka tömegmértetű kibontakoztatását.

A felsoroltakból a következtetés egyértelműen adódik: hogy az irányításnak, a képző intézményeknek, a továbbképző intézeteknek a jövőben mindent el kell követni a pedagógiai ismeretbeli hiányosságok kiküszöbölésére, az alkotóképesség tömegmértetű elsajátíttatására.

A pedagógiai alkotó munka iskolán belüli színvonala szorosan összefügg az iskolavezetés pedagógiai irányításának színvonalával. Az iskolára háruló feladatok, az iskola társadalmi funkciója, ennek egyre növekvő mérete nagy terheket ró az iskolavezetésre.

Az iskolavezetés elmélete és gyakorlata, az iskolavezetés vezetési felkészítése ma még a kezdetlegesség határán mozog, ennek következtében kevés azoknak az igazgatóknak a száma, akik a pedagógiai irányítás feladatainak eleget tudnának tenni. Ennek következtében az iskolai munkaközösségek, az alkotó pedagógusok nem kapnak kellő segítséget munkájukhoz.

Következtetés: Az irányításnak, az igazgató vezetőképzésnek oda kell hatni, hogy az igazgató valóban a tantestületben folyó pedagógiai munka első számú irányítója legyen.

Napjainkban a szakfelügyeletre igen sokrétű feladat hárul. A szakfelügyelők többsége igyekszik maradéktalanul eleget tenni a feladatoknak. Sajnos, a mennyiségileg folyton növekvő egyéb feladatok oda vezetnek, hogy a szakfelügyelet egyre kevesebb időt tud szentelni az alapvető funkcióra, az iskolai nevelők szakmai, pedagógiai segítségadásának kérdéseire. E nélkül viszont jelentős csorbulást szenved az iskolában folyó alkotó munka tömeges kibontakoztatása.

Következtetés: Felül kell vizsgálni a szakfelügyeleti munka irányultságát, új szakfelügyeleti utmutatóval, az irányítás segítségével biztosítani kell, hogy a szakfelügyelet alapvető funkciójának végzése biztosítható legyen.

A megyei, járási, városi művelődésügyi osztályokra sokrétű feladat hárul a közoktatás feltételeinek biztosítása terén. Sajnos az tapasztalható, hogy a fenntartási és ügyviteli gondok nem teszik lehetővé, hogy az általános felügyelet mélyrehatóan foglalkozzék a

pedagógiai alkotó munka kérdéseivel. A dolgozat elemzése is rámutatott arra, hogy e területen csak felszínes megállapítások születnek.

Következtetés: Mindaddig, amíg az irányító szerveknek, az ott dolgozó pedagógusoknak nem lesz meg a lehetőségük arra, hogy a pedagógiai munka konkrét irányítóivá váljanak, addig a dolgozatban felsorolt ellentmondások megoldása igen lassu folyamat.

Összességében azért tartottam szükségesnek nyomatékosan hangsúlyozni a pedagógiai kultúráltság hiányosságait és a tennivalók fontosságát, mert megítélésem szerint mindez alapját képezi az iskolai alkotó munka tömeges kibontakoztatásának.

3.3 Az alkotó pedagógusok munkájának közkinccsé tétele

A témakör vizsgálata során megfogalmazódott az alkotó pedagógusok írásos tevékenységének jelentősége és fontossága: a társadalom rohamos fejlődése igényli a pedagógiai gyakorlat gyorsabb előrejutását. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a nevelők közreadják tapasztalataikat. A pedagógiai elmélet és a pedagógiai gyakorlat összekapcsolásának fontos tényezője az írásos munka. A megyei kiadványokban össze lehet gyűjteni a gyakorló pedagógusok hasznos

tapasztalatait. A gyakorlati tapasztalatok írásos közreadása lehetővé teszi, hogy a pedagógusok helyi tapasztalatait szélesebb körben lehessen kipróbálni. Az országos pedagógiai kiadványozók és a megyei kiadványszerkesztők munkakapcsolata alapján meg van a lehetőség arra, hogy az értékes tapasztalatok országosan is terjeszthetők legyenek.

Mindezek érdekében jelentős a megyén belüli gyakorló pedagógusok publikációs tevékenységének további fokozása.

A megyei kiadványok jelentőségének és fontosságának megléte mellett a valóságban jelenleg még igen sok az ellentmondás, a megoldásra váró feladat.

3.3.1 A megyei pályázati rendszer képezi a gyakorló pedagógus íróvá nevelésének alapját. A megyékben 3 év alatt készített nagy mennyiségű pályamunka /3353 pályázat! egyértelműen bizonyítja a pedagógusok írásbeli készségét. A pályázatok jelentősége megmutatkozik az önképzésnél, a pedagógusok írásos tevékenységre ösztönzésénél, a fórumteremtésnél, a nevelők erkölcsi, anyagi elismerésénél.

Hiányosságként kell megállapítani:

- A pályázati rendszer hagyományos formája rutinszerűvé vált.

- A pályázatok egy jelentős része nem a hasznos gyakorlati tapasztalatokat rögzíti, hanem formális elemeknek tesz eleget, és elvi ollózásokból tevődik össze.
- A felmérések alapján a nevelők időhiányra, szakirodalom hiányra, a segítségadás hiányaira panaszkodnak.
- A nagy mennyiségű pályázati anyag ellenére igen kevés pályamunka kerül közreadásra.
- Nincs kialakulva a legértékesebb pályázatok országos publikálásának rendszere.

Következtetés:

- Célszerűnek látszik a zárt, jelígés pályázati rendszer helyett a nyílt pályázati rendszer elterjesztése, így nagyobb lehetőség van az irányításra, a segítségadásra.
- A pályázatokból ki kell gyűjteni a legfontosabb tapasztalatokat, a hasznos gondolatokat és ezeket kell közreadni megyei kiadvány formájában.
- A megyei pedagógus továbbképző intézeteknek hatékonyabb kapcsolatot kell kialakítani az országos pedagógiai kiadványozókkal, hogy a legértékesebb pályázatok országos publikálásra kerüljenek.

3.3.2 A megyei pedagógus továbbképző intézetek által iratott záródolgozatok az önképzésen túlmenően azért is **nagy** jelentőségűek, mert lehetőséget biztosítanak, hogy a 10-20 éves tapasztalattal rendelkező pedagógusok rögzíthetik gyakorlati ismereteiket. A 3 év alatt országosan készített 9926 záródolgozat /összesen 347410 oldal/ egyértelműen bizonyítja a tapasztalatok nagymennyiségű írásos rögzítését.

Hiányosság: a záródolgozatokban leírt hasznos tapasztalatok nem kerülnek felhasználásra.

Következtetés: Szükséges lenne, hogy minden megyében a záródolgozatokat rendszerezzék, hozzáférhetővé tegyék, a dolgozatokról bibliográfiát készítsenek. Gondoskodni kellene a legértékesebb tapasztalatok közreadásáról, a jó dolgozatokat írók népszerűsítéséről, erkölcsi anyagi megbecsüléséről.

3.3.3 A megyei kiadványok nagy mennyisége /3 év alatt/ 366 kiadvány/ hü bizonyítéka, hogy a gyakorló pedagógusok alkotó munkájának meg van a közreadási lehetősége.

Általános gondként jelentkezik:

- A kiadványozási alapfogalmak tisztázása. Milyen megyei kiadványok megjelentetése célszerű.
- A szerkesztés problémája.
- A publikálók problémaköre.
- Az engedélyezés problémaköre.
- A nyomdai átfutási idő problematikája.
- A kiadványok protokolláris jellegének előtérbe kerülése.
- Terjesztés, közreadás problémája.
- A felhasználás hatékonysága.
- A megyei pedagógus továbbképző intézetek egymás közti információ cseréjének fontossága.
- A megyei kiadványszerkesztők és az országos pedagógiai kiadványozók kapcsolatának hiánya.

Következtetés:

A központi szerveknek, az Oktatási Minisztériumnak, az Országos Pedagógiai Intézetnek nagyobb figyelmet kell fordítani a megyei pedagógiai kiadványozásra.

Meg kell találni a módját, hogy a gondként felmerülő legfontosabb problémák megoldására választ kapjanak a megyei kiadványozók.

Behatóbban kell elemezni a megyei pedagógia kiadványozás helyzetét, részterületeit, s a következtetések le-

vonása alapján az irányító szerveknek intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy e nagy energiát lekötő kiadványozási tevékenység célszerűbben járuljon hozzá az oktató-nevelő munka hatékonyságának növeléséhez.

3.3.4 A Szolnok megyei Továbbképzési Napok tapasztalatai

rávilágítanak arra, hogy meg van a lehetőség a gyakorló pedagógusok írásos tevékenységének, hasznos tapasztalatainak rögzítésére, kellő szervezettség alapján.

3.4 A pedagógusok ujitásai

Az ujitómozgalom jelentőségét, fontosságát a központi határozatok és intézkedések, valamint a pedagógiai irodalom egyértelműen hangsúlyozza. Az elemzés alapján megállapítható, hogy az elmúlt közel 30 év alatt országosan 4569 ujitást adtak be, és elfogadtak 1839 ujitást. Mindez bizonyítja az ujitómozgalom eredményességét. Hiányosságként kell megállapítani, hogy - figyelembe véve az ország százezres pedagógus létszámát - évente a pedagógusoknak csak 0,26 %-a vesz részt a kimutatás szerinti ujitó munkában.

Tisztázatlan a pedagógiai jellegű ujitások fogalomrendszere.

Nincs tömegméreteiben biztosítva az ujitó munka népszerűsítése.

Nem biztosított kellően a pedagógus ujitómozgalom szabályozása.

Gondokkal küzd az ujitó munka irányítása.

Nincs megoldva az ujitások közkinccsé tételének problémaköre.

Következtetések, feladatok:

- Az ujitó munka jelentőségének népszerűsítése: Szélesebb körben kell tudatosítani a pedagógus ujitómozgalom társadalmi jelentőségét, a pedagógushivatásban elfoglalt helyét, nélkülözhetetlen szerepét az oktató-nevelő munka hatékonyságának fokozásában.
- A pedagógus ujitó mozgalom szabályozása
Az ujitásról szóló MT rendelet, valamint az OM végrehajtási utasításán túlmenően olyan megyei ujitási szabályzatra van szükség, amely a helyi sajátosságoknak megfelelően szélesen értelmezi a pedagógiai ujitó munka fogalmát, rendszerezi a tennivalókat, szabályozza a propaganda kérdéseit, rendezi az ösztönzés módjait. Rögzíti a járási, városi irányító szervek, valamint az intézményvezetők tennivalóit.

Szabályozza az elfogadott ujitások elismerésével, közkinccsé tételével kapcsolatos kérdéseket. Kiemeli azokat a fórumokat, amelyek az ujitó munka hatékonyságát növelhetik. /ujitók klubja, kiállítások, tapasztalatcserék szervezése, tanácskozások, stb./

- Az ujitó munka irányítása

Minden szinten rendezni és hatékonyá kell tenni a pedagógiai ujitó munka tanácsi irányításának kérdéseit. Különösen növelni kell az egységesen értelmezendő szervező, segítő és ellenőrző tevékenységet. A szakfelügyeletet és az intézményvezetőket fel kell készíteni az ujitó munka tennivalóira, a segítségadás módjaira. Mindenütt tudatosítani kell, hogy az ujitó munka irányítása, ellenőrzése állami feladat. Az ujitó munkában megfelelő munkakapcsolatot kell kiépíteni az ujitómozgalom társadalmi bázisával, a Pedagógus Szakszervezet illetékes szerveivel.

Különösen fontos, hogy az intézményvezetők rendszeresen építsék be munkaterveikbe az ujitással kapcsolatos tennivalókat. A felügyeleti szervek pedig ellenőrzéseik során térjenek ki az ujitó munka iskolán belüli helyzetére.

- Felkészíteni a nevelőket az ujitó munkára

A pedagógusok alapképzésében, továbbképzésében meg-

felelő helyet kell biztosítani az ujitással kapcsolatos kérdéseknek.

Az ujitási szabályzat, a kiírt pályázatok, ujitási utmutató álljon a pedagógusok rendelkezésére, hogy szükség esetén segíthesse az ismeretek gyarapítását.

- Az elbírálás, az adminisztráció tennivalói

A szabályok betartása mellett az adminisztráció segítése, ne hátráltassa a pedagógusok ujitási kedvét. Ha rajzra, pontosabb leírásra van szükség, akkor ebben nyujtsanak segítséget az ujitónak, lehetőleg a helyszínen.

Amennyiben az ujitó munka irányítóinak tudomására jut jelentősebb ujitás, amelyet az ujitó esetleg szerénységből nem nyujt be ujitásként, ösztönözzék, segítsék és hassanak oda, hogy az értékes ujitás adminisztrálást is nyerjen.

Az elbírálóknak, szakfelügyelőknek megfelelő időt kell biztosítani, hogy az elbírálás döntése előtt, kellően tanulmányozhassák a beadott ujitás erényeit, hibáit, felhasználási szintereit. Segítsék, ösztönözzék az ujitókat munkájukban. A negatív bírálat ugyan- csak körültekintően nyerjen megfogalmazást, hogy inkább ösztönözzön, mint elvadjtsa a pedagógust az ujitó munkától

Ha szükséges, biztosítsuk az ujitó számára a megfelelő feltételeket, esetleg teremtsük meg az anyagi, tárgyi szükségleteket /műhely, felhasználás, anyagvásárlás/.

- Az elismerés feladatai

Ki kell dolgozni az iskolai, a területi, járási, városi körzet, a megyei elismerés széles skáláját, az ujitók népszerűsítésének formáit.

Szélesebb körben ismertetni az országos jelentőségű ujitások elismerésének módjait /OPI, OOK, tanszergyártó ösztönzőit, stb./

Szükséges, hogy a pedagógiai folyóiratok, helyi lapok, megyei kiadványok többet foglalkozzanak a pedagógiai ujitó mozgalom elvi, módszertani kérdéseivel, az ujitó munka népszerűsítésével.

- A közkinccsé tétel feladatai

Ki kell dolgozni az iskolai, a területi közkinccsé tétel formáit, módjait /hospitálás, munkaközösségi foglalkozás, tapasztalatcsere, továbbképzésen való ismertetés, írásos közzététel, stb./.

Megyénként évente legalább egyszer kiadványban közreadni a megyei terjesztésre alkalmas ujitásokat. A továbbképzések, pedagógiai tanácskozások temati-

káiba be kell építeni a közkinccsé tétel egyes kérdéseit.

Megyei szinten fórumot teremteni az ujitóknak /ujitók klubja, ötlet börze, stb./

Évente legalább egyszer a társadalmi erők bevonásával az ujitók részére tanácskozást kell tartani, ahol meg lehet vitatni az eredményeket, hiányosságokat, a továbbjutás módjait.

Ajánlatos a megyékben kétévenként ujitási kiállításokat rendezni, ezeket bemutatókkal, tapasztalatcserékkel célszerű összevonni. A megyék ismerjék az OPI, OOK, Tanszergyártó, Pedagógus Szakszervezet munkáját az országos érdeklődésre számottartó ujitások közkinccsé tételében.

- Javitani kell a megyei kapcsolatokat a pedagógiai folyóiratszerkesztőkkel, hogy a legjobb, az országos érdeklődésre számottartó ujitások publikálást nyerjenek a folyóiratokban.

- Egységes értelmezés alapján rendezni kell a pedagógiai ujitások statisztikai nyilvántartását.

Összességében megállapítható, hogy a pedagógiai ujitómunka jelenlegi helyzete messze mögötte marad művelődéspolitikai jelentőségének és az elvárásoknak.

A pedagógusok korszerűségekre való törekvését az alkotóképeség, az újító munka növekedését, az eszközök, a módszerek kidolgozásának tömegméretét, a szaktantermi hálózat kiépülése egyértelműen bizonyítja.

A pedagógus újító mozgalom módszertanának kidolgozatlanlansága, az irányítás hatékonyságának elmaradottsága, ellentmondásossága, ma még sok nehézséget okoz a pedagógus újító mozgalom tömegméretű kibontakoztatásában.

3.5. Magyar Pedagógiai Társaság tagozati munkája

A Magyar Pedagógiai Társaság az elmúlt 10 évben hatékonyan járult hozzá a pedagógia számára meghatározott társadalmi célkitűzések megvalósításához. A Magyar Pedagógiai Társaság megyei tagozatainak tevékenysége néhány éves múltat tekint vissza, ezért az utkeresés állapotában van. Ennek ellenére egyes megyék jelentős eredményeket értek el az alkotó pedagógusok összefogásában, munkájuk közkinccsételében.

Hiányosságként kell megállapítani, hogy lassu folyamat az előrehaladás. A tagozati munka elemzése terén általánosítható tapasztalatok hiányában a megyék jelentős része évenként egy-két rendezvényben tudja le a tagozati tevékenységét.

A tagozatoknál jelentős elmaradás mutatkozik a szemléletformálás terén, az irányítás vonalán, a tartalmi munka sokszínűségének kialakításánál.

Következtetések:

A tagozati tevékenység kellő szervezettséggel jelentős bázisa lehet a pedagógus alkotó munka tömeges kibontakoztatásának segítségével, a hasznos, korszerű gyakorlati tapasztalatok közkinccsé tételénél.

Ennek érdekében a tagozatokon belül az alábbi legfontosabb feladatok megoldása látszik szükségesnek:

- A tagozatok taglétszámának további emelése az arra alkalmas, alkotni tudó pedagógusok köréből. A megyei tagozatok a helyi elvárásnak megfelelő sokrétű feladatot csak 150-200 fős tagsággal tudják ellátni.
- Fontos a tagság központi és tagozati nyilvántartásának rendezése. A növekvő taglétszámra való tekintettel a tagozati nyilvántartás látszik célravezetőnek.
- A központi szakosztályi tagok nyilvántartását a Pedagógiai Társaság Titkársága végezze. Megyei nyilvántartásban csak akkor szerepeljenek, ha megyén belül is aktívan kívánnak tevékenykedni a tagozat munkájában.

- Növelni kell a tagság fegyelmét. A működési szabályzatban foglaltak betartása nagymértékben növelné a társaság presztizsét, lehetőséget adna arra, hogy folyamatosan új tagokat lehessen felvenni. /Ha a hosszabb időn át nem tevékenykedőket időről-időre kizárnák./
- Fokozni kell a tagozatok központi irányításának, orientálásának hatékonyságát. Tagozati tanács /munkabizottság/ létrehozásával rendszeresen lehetne ellenőrizni a tagozati munka részterületeit, a tagozatok helyét, szerepét a megyék pedagógiai életében. Új formák, módszerek bevezetésével, rendszeresen tartandó tagozati, titkári tanácskozások bevezetésével sok segítséget lehetne nyújtani a tagozatok vezetőségének.
- Az azonos érdeklődési körű, alkotó tevékenységet folytató pedagógusok részére célszerű alkotócsoportokat, munkacsoportokat létrehozni. Az alkotócsoportokon belül a fő cél a fórumteremtés legyen, /segítségadás, tapasztalatcsere,/ az alkotó munka közkinccsá tétele.
- A tagozatok a helyi sajátosságnak megfelelően törekedjenek az önálló profilok kialakítására. Mindezek figyelembevétele mellett a más szervekkel

való együttműködésre, a közös rendezvényekre is gondot kell fordítani.

- A tartalmi munka formáiként az oktatócsoportokon túlmenően a felolvasó ülés, tapasztalatcsere, tudományos ülés, ankét, publikációs munka látszik leginkább célravezetőnek.
- A tartalmi munka terén szükséges a folyamatos korszerűsége való törekvés. A pedagógiai ismeretterjesztés helyett a pedagógiai alkotó tevékenység tömeges kibontakoztatása, az eredmények közreadása álljon a munka középpontjában.
- Szükséges a pedagógia területén is, hogy a társaság, illetve tagozat ellássa a társadalmi kontroll, bírálat feladatait.

Összességében megállapítható, hogy a Magyar Pedagógiai Társaság megyei tagozatai fejlődésük ellenére igen sok ellentmondással, megoldásra váró problémával küzdenek. Kialakulatlan formai és tartalmi profilok hiányában csak részben, megyénként eltérő szinten tudnak eleget tenni célkitűzéseiknek.

Befejezés

Befejezésül szükséges megjegyezni, hogy a dolgozat a gyakorló pedagógusok alkotóképességének, alkotó munkájának, ezek egyes feltételeinek feltárásával kívánt foglalkozni, valamint az alkotó munka közkinccsé tételének legsajátosabb megyei helyzetének feltárását tűzte célul.

Nehezítette a helyzetet, hogy a témák nagy részénél mélyreható elemző irodalom nem állt rendelkezésre, ezért a dolgozaton is érződik az utkereső jelleg.

Mindezek ellenére bizom benne, hogy ha esetenként fejtegetéseim magán viselik is a szubjektív jelleget, mégis sikerült érzékeltetni, feltárni azokat az ellentmondásokat, amelyek a gyakorló pedagógus alkotó képességének, alkotó tevékenységének feltételeinél mutatkoznak és mindazt a nehézséget, amellyel a közkinccsé tétel küzd.

A hiányosságok feltárása, a következtetések levonása segítséget nyújthat az egyes részterületek vagy problémakörök behatóbb elemzéséhez.

Ugy érzem, bizonyítást nyert az is, amit a bevezetőben hipotézisként fogalmaztam meg, hogy a pedagógiai alkotó

munka jelentőségének és fontosságának hangsúlyozása mellett a feltételek ma még nem biztosítják az alkotó tevékenység gyors, tömegméretű kibontakoztatását.

Gyakorló nevelőinktől mérhetetlen energiát von el a nagymennyiségű írásos tevékenység, amelyet ugyanakkor tapasztalataik átadása érdekében kifejtenek, a pedagógiai irányítás nincs felkészülve az anyag feldolgozására, közreadására, felhasználtatására.

MELLÉKLETEK

- I. sz. Kimutatás a nevelői állomány alakulásáról
- II. sz. Felmérőlap /összesítő/ a pedagógusok pedagógiai kulturáltságának helyzete és fejlesztési lehetőségei c. vizsgálathoz
- III. sz. Felmérőlap /összesítő/ az általános iskolai igazgatók megítélése a pedagógusok ped.-i kulturáltságáról, a továbbképzés irányításának kérdéseiről
- IV. sz. Felmérőlap /összesítő/ az ált.isk. vezető szakfelügyelők véleménye a ped. kulturáltságról
- V. sz. Pedagógiai kiadványok
- VI. sz. Pedagógusok írásos tevékenysége
- VI/I.sz. Pedagógiai kiadványok oldalszáma, szerzők száma
- VII. sz. Felmérőlap eredményei pályázatokat író nevelőkről
- VIII.sz. Pedagógusok írásos tevékenysége
- IX. sz. Köznevelés
- X. sz. Pedagógus ujitások száma országos és Szolnok megye vonatkozásában
- XI. sz. Kimutatás a ped. ujitómozgalom eredményeiről
- XII. sz. MPT Megyei Tagozatok tevékenysége számokban
/1974-76./

I. sz. melléklet

Megyei összesen

K I M U T A T Á S

a nevelői állomány alakulásáról

M e g n e v e z é s :	1966/67.	1972/73.	1973/74.	1974/75.	1975/76.	1976/77.
Óvónők száma:	501	619	671	765	859	905
Képesítés nélküliek száma:	27	80	101	132	186	191
Képesítés nélküliek %-a:	5,3	12,9	15,0	17,2	21,6	21,1
Ált. iskolai nevelők száma:	2821	2795	2813	2841	2874	2997
Képesítés nélk. száma:	234	151	157	175	192	208
Képesítés nélk. %-a:	8,2	5,4	5,5	6,1	6,7	7,8

F e l m é r ő , l a p/összesítő/

a pedagógusok pedagógiai kulturáltságának helyzete és fejlesztési lehetőségei c. vizsgálatához.

Felmérésben részt vett: 75 fő.

1./ Iskolai végzettsége:

a./ Tanítóképző:	25	Nappali:	19	Levelező:	6
b./ Főiskola:	40	Nappali:	21	Levelező:	19
c./ Egyetem:	5	Nappali:	3	Levelező:	2
Tanítóképzőt főiskolát végz.: 1 fő,					
Tanítóképzőt főiskolát egyetemet végz.: 4 fő.					
d./ mikor végezte: 1945 előtt:	2				
	1945-55 :	19			
	1955-65 :	32			
	1965-75 :	24			

2./ Politikai végzettsége:

a./ M.L. Középiskola	26 fő,
b./ MLE III éves tagozat	16 fő,
c./ Szakosító	2 fő,
d./ Speciális tanf.	8 fő,
e./ Nem végzett	41 fő.

3./ Az elkövetkezendő 5 évben milyen továbbképzésben kíván résztvenni:

a./ Vezetői ismeretek spec.tanfolyama:	3 fő,
b./ Komplex 2 éves szaktárgyi gyak.szem.:	25 fő,
c./ Komplex ped.továbbképző tanf.:	7 fő,
d./ Pedagógiai spec. tanf.:	19
- Müvelődéspolitikai	2
- Neveléstudomány	1
- Lélektan	6
- Didaktika	2
- Oktatástechnika	8

- e./ Irányított önképzés, szaktárgyi: 10
- Pedagógia komplex: -
- egyedi ped. forma: 2
- nem kíván továbbképz. résztv.: 27.

4./ Kíván-e iskolarendszerű képzésben részt venni:

- Főiskola	Igen:	13
	Nem:	62
- Egyetem	Igen:	6
	Nem:	69

5./ Információval való ellátottság

- a./ Elégségesnek tartja-e az iskolába járó pedagógiai folyóiratokat, információs anyagokat:

Igen: 60
Nem: 15

- b./ Nevelők szakirodalommal való ellátottsága:

Jó: 44
Rossz: 31

- c./ Jut-e ideje a folyóiratok, a szakirodalom olvasására:

Rendszeresen: 26
Alkalomszerűen: 49
Nem: --

6./ Tömeges jellegű továbbképzési formák:

- a./ Jónak tartja-e a tapasztalatcsere jellegű őszi-tavaszi továbbképzési napokat:

Igen: 63
Nem: 12

Mit javasol: --

- b./ Nyújtanak-e hatékony segítséget a gyakorló pedagógusoknak az egyedi jellegű továbbképzések, tanácskozások

Elméletiek: 12
Formálisak: 9
Gyakorlati élettel kapcsolatosak: 24
Nem válaszol: 20

7./ Mi okoz nehézséget nevelő-oktató munkájában

- Elmélet: 7
- Módszertan: 19
- Az adott helyzethez alkalmazott gyak. megvalósítás: 34
- Nem válaszol : 24

/Kérjük a megfelelő részt aláhuzni, illetve a kipontozott részt kitölteni. Felmérés reprezentatív jellegű, név beírása nem szükséges, kérjük az őszinte válaszadást!/
.

F e l m é r ő l a p
/összesítő/

Általános iskola igazgatók megítélése a pedagógusok ped. kulturáltságáról, a továbbképzés irányításának kérdéseiről.

A felmérőlapot kitöltötte: 66 ált.isk. igazgató

1/A Milyennek tartja a nappali tagozatról kikerült pedagógusok pedagógiai felkészültségét:

- a./ Jónak: 34
- b./ Rossznak: 1
- c./ Közepesnek: 31

1/B Az elmélet és a gyakorlat összhangja:

- a./ Elmélet és gyakorlat külön válása: 47 %
- b./ Jó az összhang: 38 %
- c./ Nem válaszolt: 15 %

2./ Mi a véleménye a levelező tagozaton végzetek pedagógiai képzettségéről?

- Óvónő; Jó: 21 Közepes: 27 Rossz: - Nem válaszolt: 18,
- Tanító; Jó: 25 Közepes: 26 Rossz: - Nem válaszolt: 15,
- Főiskola; Jó: 17 Közepes: 38 Rossz: 5 Nem válaszolt: 11.

3./ Mi a véleménye a képesítés nélküli nevelők munkájáról:

- a./ megfelelő: 41
- b./ közepes: 6
- c./ kiemelkedő: 1
- d./ kevésbé alkalmas: 5

Nem válaszolt: /nincs kép.nélküli/ 13

- 4./ Az iskolavezetés munkájában mennyiben valósítható meg a közvetlen pedagógiai irányítás?
- a./ Jól: 6
 - b./ Megfelelő: 39
 - c./ Kismértékben: 21.
- 5./ Milyennek tartja iskolájában a munkaközösségek tevékenységét?
- a./ Jónak: 23
 - b./ Közepesnek: 39
 - c./ Rossznak: 4.
- 6./ Milyen mértékben nyújt segítséget a munkaközösség-vezető az iskolavezetésnek?
- a./ Nem: 6
 - b./ Közepes: 44
 - c./ Nagymértékben: 16.
- 7./ Megítélése szerint milyen jellegű a szakfelügyelői látogatás iskolájában?
- a./ Formális: 3
 - b./ Ellenőrző: 3
 - c./ Ellenőrző-segitő: 60

/A megfelelő rész aláhuzandó/

F e l m é r ő l a p

/összesítő/

az általános iskolai vezető szakfelügyelők véleménye a pedagógus kulturáltságról.

Felmérőlapot kitöltötte: 9 vezető szakfelügyelő

1./ Felügyeleti tapasztalata alapján mi a véleménye a szaktanárok ped.módszertani kulturáltságáról?

a./ Jó: -

b./ Közepes: 9 válasz

c./ Hiányos: -

d./ Miben látja a hiányosságokat:

- főiskolai képzés hiányossága, kevés és gyenge továbbképzés
- nem ismerik eléggé, nem is tudják kellően alkalmazni a szakirodalmat.
- önképzésre nincs idő, továbbképzés nem volt eddig hatékony,
- önképzés, továbbképzés hiánya,
- önképzés hiánya, túlterhelés, nemtörődömség
/Jellemző válaszok/

2./ Hogyan értékeli a szaktanárok nevelési tevékenységét?

a./ Jó: 1

b./ Közepes: 6

c./ Hiányos: 2.

d./ Hol jelentkezik hiányosság:

- fogalmak értelmezésénél
- gyakorlati végrehajtásnál /7 válasz/
- Nem használják ki a tárgy nevelési lehetőségeit
- a megvalósítás módja hiányos
- a kiadott tevékenység következetlen számonkérésénél
- következetlenség
- az aktivitás nevelési hatékonyságát nem használják ki.

3./ Milyen témakörök feldolgozását látja célszerűnek szakfelügyelői továbbképzéseken?

- Pedagógiai témákat
- Pedagógiai kutatás módszertani kérdéseit
- Nevelési lehetőségek felmérési módjait
- A felügyelet módszertani kérdéseit
- Pedagógiai módszertant
- Nevelési kérdéseket /5 válasz/

4./ Mi a véleménye a PTI módszertani kiadványairól?

- A kiadott anyagok színvonalasak
- Kevés
- Korszerűek, segítik a gyakorlati munkát
- Jól felhasználható, hasznos.

PEDAGÓGIAI KIADVÁNYOK

Megyék	Tanulmánykötet			Módszertani anyag			Sorozat			Össz.:
Megnevezése	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	1974, 1975, 1976, 1977.	Össz.:
Borsod	2	-	3	-	1	2	7	3	1/1	20
Békés	-	-	-	-	2	4	1	1	1/2	17
Bács-Kiskun	-	-	-	-	-	3	-	2	-	11
Baranya	-	2	-	-	-	-	-	-	1/2	12
Csongrád	-	-	-	-	6	9	3	2	-	20
Fejér	1	-	-	-	-	-	4	-	-	21
Győr-Sopron	1	-	1	1	1	-	-	-	-	10
Hajdu-Bihar	2	2	2	2	6	10	6	2	-	32
Heves	-	-	-	-	2	2	2	1	1/2	13
Komárom	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nógrád	-	-	-	-	-	-	-	-	1/2	6
Pest	1	4	-	-	-	3	-	-	-	8
Somogy	-	2	1	-	-	-	-	-	-	31
Szabolcs	-	-	-	-	-	4	3	-	1/1	11
Szolnok	1	2	5	2	-	-	18	-	1/1	28
Vas	1	1	-	-	1	1	-	-	-	4
Tolna	-	2	6	1	2	4	1	4/6	-	35
Veszprém	-	-	-	-	-	-	-	2/8	2/8	32
Zala	1	1	-	-	5	4	-	1/1	2/2	25
Budapest	-	-	-	-	-	15	13	-	-	30
Összesen:	10	16	18	6	26	61	59	14	20/36 30/56 21/43 9/13	366

PEDAGÓGUSOK IRÁSBESZÁMOLÓJA

Megyék	Pályázatok				Záródolgozatok				Ped.sz.	Végössz.
	1974,	1975,	1976,	1977, össz.	1974,	1975,	1976,	1977 össz.		
Békés	39	41	42	37	159	84	95	93	3493	541
Bács-Kiskun	24	36	49	53	162	32	29	95	4383	406
Baranya	42	47	45	45	179	70	84	80	4055	487
Csongrád	96	132	91	87	406	211	225	235	5900	1320
Hajdu-Bihar	96	116	140	155	507	102	231	182	4948	1186
Győr-Sopron	43	67	83	95	288	139	253	261	8967	1151
Fejér	-	-	-	19	19	105	79	86	4538	329
Nógrád	31	33	41	53	158	90	150	120	2025	628
Komárom	24	32	25	30	111	23	47	56	2694	280
Heves	22	24	28	30	104	52	190	293	3220	866
Somogy	34	43	52	28	157	120	112	130	2883	659
Pest	25	37	39	37	138	112	53	106	9403	482
Szolnok	45	77	44	75	241	82	96	121	3909	650
Zala	28	35	29	27	119	211	145	386	3352	1020
Vas	30	26	28	22	106	118	141	216	3576	707
Tolna	15	43	23	22	103	223	206	192	3380	724
Veszprém	96	-	115	-	211	96	111	141	3429	759
Szabolcs	52	67	68	101	288	49	98	112	8000	656
Borsod	23	83	80	69	255	429	246	373	8686	1303
Összesen:	765	939	1022	985	3711	2348	2591	3278	2261	10443

14154

PEDAGÓGIAI KIADVÁNYOK OLDALSZÁMA, SZERZŐK SZÁMA

M e g y é k :	Kiadvány száma 74-77.	Tanulmány	Módsz.l.	Sorozat	Összesen	Átlag	Szerző
Borsod	20	5/699	13/335	2/128	1362	136	26
Fejér	21	1/305	4/120	16/400	825	44	-
Szolnok	28	10/1966	18/285	-	2249	80	-
Tolna	35	9/443	9/524	17/1161	2128	60	95
Zala	25	2/206	9/888	14/2075	3169	120	174
Heves	13	-	7/350	6/720	1070	82	-
Szabolcs	11	-	7/576	4/465	1041	94	-
Bács-Kiskun	11	-	5/91	6/476	567	51	-
Győr-Sopron	10	3/177	1/108	3/466	751	75	12
Békés	17	-	8/510	9/1134	1644	97	-

F e l m é r ő l a p

eredményei pályázatokat író nevelőkről

Felmérőlapot kitöltők száma: 63 fő.

1./ Részt vett-e országos jellegű pályázatokon:

Igen: 19 fő.

Nem : 44 fő.

2./ Megyei pályázatokra ezidáig mennyi pályaművet adott be?

1 fő 29 pályázat

2 fő 15 pályázat

3 fő 7 pályázat

4 fő 6 pályázat

5 fő 3 pályázat

6 fő 2 pályázat

7 fő 1 pályázat

3./ Jelent-e meg cikke országos jellegű pedagógiai kiadványban?

Igen: 11 fő

Nem : 52 fő

a./ Ha igen hány cikk:

1 főnek 6 cikk

2 főnek - -

3 főnek 4 cikk

8 főnek 1 cikk

4./ Jelent-e meg írásos anyaga megyei kiadványokban?

Igen: 24 fő

Nem : 39 fő

a./ Ha igen, hányszor?

1-szer	18 főnek
2-szer	5 főnek
3-szor	-
4-szer	1 főnek

5./ Milyen tényezők motiválják írásos tevékenységre:

a./ Önművelés: Igen: 55 fő

Nem : 8 fő

b./ Tapasztalatok átadása: Igen: 47 fő

nem : 16 fő

c./ Pénzszerzés: Igen: 7 fő

Nem : 55 fő

6./ Biztosítottak-e a feltételek az írásos tevékenységhez?

- Van-e elég idő az olvasásra? Igen: 19 fő

Nem : 44 fő

- Áll-e rendelkezésre elég szakirodalom?

Igen: 37 fő

Nem : 26 fő

- Jut-e idő az alkotó tevékenységre?

Igen: 42

Nem : 21

- Kap-e segítséget az iskolavezetéstől?

Igen: 41

Nem : 22

7./ Érdeklődési köre szerint milyen témákkal foglalkozik szívesen?

Sorrend felállítás eredménye:

1./ Nevelési témák

2./ Pszichológiai témák

3./ Didaktikai témák

8./ Pályázatoknál kezd kialakulni olyan vélemény, hogy kevés a saját gyakorlati tapasztalat leírása. Mi erről a véleménye?

- Sok az irodalmi beszámoló: Igen: 12

Nem : 25

Nem v.: 26

- Sok az elvi frázisok felsorakoztatása:

Igen: 22

Nem : 14

Nem v.: 27

- A pályázatok az elvárások szintjén készülnek:

Igen: 22

Nem : 3

Nem v.: 38

- Kevés konkrét tapasztalatot tükröznek:

Igen: 22

Nem : 13

Nem v.: 28

9./ Milyen segítséget vár az irányító szervektől?

- Kutatásmódszertani előadásokat:

Igen: 36

Nem : 6

Nem v.: 21

- Oktatásmódszertani előadást:

Igen: 30 fő

Nem : 4 fő

- Egyéni segítségadást:

Igen: 23 fő

Nem : 9 fő

- Írásos bibliográfiát:

Igen: 43 fő

Nem : 2 fő

Nem v.: 18 fő

10./ Milyen elvárásai vannak az elismeréssel kapcsolatban?

- pénzbeli juttatást jelöl meg: 16 fő

- Segítségadás orsz. pedg. tev.: 22 fő

- Megyén belüli népsz.: 28 fő

- Iskola felé írásos elismerés: 37 fő

PEDAGÓGUSOK ÍRÁSOS TEVÉKENYSÉGE

M e g y é k	Szerkezet szerinti rangsor					Szakágak szerinti rangsor									
	Óvó- nő	Ta- nitó	Ált. tan.	Köz. tan.	Szaktan. tan.	Szak- felü.	Szak- Áll.ig.	M. pol.	Pszic- hológ.	Neve- lés	Di- dak.	OKT. nev.	Műv. tör.	Irány. vezet.	Szoci- ológia
Borsod	3	2	1	4	6	5	7	-	5	2	1	4	6	7	-
Békés	5	3	1	2	6	4	7	8	3	2	1	6	7	5	4
Bács-Kiskun	2	1	3	5	6	4	7	6	1	2	4	8	5	7	3
Baranya	6	3	1	2	4	5	7	4	1	2	3	-	-	6	8
Csongrád	3	5	1	2	6	5	7	3	2	1	4	-	-	5	-
Fejér	4	2	1	3	6	4	7	5	2	1	3	8	4	6	7
Győr	5	1	2	3	6	5	7	7	2	1	3	4	5	6	8
Hajdu	3	1	2	4	6	4	7	3	2	1	6	5	4	7	8
Heves	6	1	1	3	5	6	7	3	2	1	3	4	5	6	8
Komárom	4	2	1	3	6	5	7	3	2	1	6	5	4	7	8
Nógrád	3	2	1	4	6	5	7	5	2	1	3	4	5	6	7
Pest	2	4	1	3	7	5	6	6	2	1	4	8	3	5	7
Somogy	3	4	1	2	5	6	7	5	1	2	6	3	7	7	8
Szabolcs	6	4	3	2	5	5	6	5	3	1	4	3	5	7	8
Szolnok	3	1	2	5	4	6	7	4	3	2	5	3	7	7	8
Vas	5	7	2	3	4	1	6	6	3	1	4	5	7	5	8
Tolna	4	2	1	3	6	5	7	3	2	1	5	3	7	8	6
Veszprém	5	4	1	3	7	2	6	2	3	1	5	6	4	8	4
Zala	6	3	1	4	7	2	5	2	3	1	4	7	8	5	6
Budapest	5	3	2	4	6	1	7	3	2	1	5	8	6	7	4
Összesen:	83	56	29	64	112	83	134	81	39	26	91	110	117	122	144
Rangsor:	4	2	1	3	6	5	7	3	2	1	4	5	6	7	8

K Ö Z N E V E L É S

Évszám	Ped.sz.	Óvónő	Tanító	Tanár	Igaz- gató	Szak- felelő.	Tanácsi d.	T.I.	Össz. cikk.sz.	Összesen
1974.	44	1	5	150	80	6	8	4	562	254
1975.	44	-	5	187	51	12	15	7	662	277
1976.	44	3	22	117	43	3	10	6	478	204
Összesen:		4	32	454	174	24	33	17	1702	735

P E D A G Ó G I A I S Z E M L E

1974.	12	-	-	12	18	1	1	-	185	32
1975.	12	-	-	15	10	4	3	2	230	34
1976.	12	-	-	11	12	3	2	1	220	29
Összesen:		-	-	38	40	8	6	3	635	95

PEDAGÓGUS UJÍTÁSOK SZÁMA
országos és Szolnok megye viszonylatában

É v	Beadott uji- tások sz.		Elfogadott uji- tások sz.		S z o l n o k m e g y e			Min.OPI. feltérj.	Elutasi- tott uji- tások sz.
	orsz.	Szolnok orsz.	Szolnok orsz.	Szolnok orsz.	Eszköz	Módszer	Kifiz.össz.		
1948-1975.	1500	59	400	34	49	10	6850	-	15
1957-1962.	300	24	100	16	20	4	5150	-	8
1963.	110	3	35	2	3	-	600	1	1
1964-1966.	600	14	200	9	13	1	3800	-	5
1967.	289	15	84	11/490	13	2	5400	1	-
1968-1969.	400	19	160	11/536	12	7	5900	-	4
1970.	175	8	102	5/520	6	2	2600	-	8
1971.	160	5	85	3/333	4	1	1000	1	3
1972.	309	2	222	0	1	1	-	-	2
1973.	262	8	178	7/814	5	3	5700	-	2
1974.	464	4	273	4/450	4	-	1800	3	1
1975.	7	7	-	5	7	-	-	5	0
1976.	-	53	-	52/400	45	8	20800	-	2
1977.	-	2	-	1/1500	2	-	1500	-	1
Összesen:	4576	223	1839	160	184	39	61100	11	53

Ped. Szaksz. - Elnökségi Tájékoztató 1975/2 27 old.
Szolnok megye - Ujitási lap 1, 2 ,

KIMUTATÁS A PED. UJÍTÓMOZGALOM EREDMÉNYEIRŐL

Alsó és középfoku oktatás

Megyék	Ujítási javaslatok száma		Elfogadott uji tások száma		Elutasított uji tások száma		Dijazott mélyek száma		Kifizetett ujit. díjak összege	
	1972	-73	-74.	1972	-73	-74.	1972	-73	1972.	1973.
Baranya	6	4	2	2	2	2	4	2	1	1500
Bács-Kiskun	28	36	93	16	28	30	12	8	30	8000
Békés	31	4	29	21	3	15	10	1	15	1100
Borsod	1	-	32	1	-	-	-	-	-	500
Csongrád	11	8	8	10	8	6	1	10	6	10400
Fejér	7	10	9	7	8	8	-	7	10	8600
Győr	2	4	6	2	4	3	-	2	2	1000
Hajdu	64	51	30	58	33	26	6	18	27	39600
Heves	-	1	4	-	1	1	-	-	1	1000
Komárom	1	6	3	1	2	3	-	4	7	600
Nógrád	3	3	4	2	2	2	1	1	2	1000
Pest	-	4	3	-	3	3	-	1	2	1300
Somogy	3	5	9	3	2	8	-	3	5	5800
Szabolcs	1	-	9	1	2	6	-	1	7	4000
Szolnok	2	9	8	-	5	6	2	4	6	1500
Tolna	4	3	5	3	3	5	1	-	5	7500
Vas	2	-	-	3	-	-	1	3	3	3000
Veszprém	9	9	74	7	7	69	2	2	11	5200
Zala	12	6	6	10	5	4	2	1	5	2000
Budapest	9	7	3	6	2	1	3	5	2	3500
Összesen:	196	170	337	151	118	198	45	52	107	102600
Min.OPI	70	40	57	38	24	35	32	16	22	59400
Mindösszesen:	266	210	394	189	142	233	77	68	129	162000

MPT MEGYEI TAGOZATOK TEVÉKENYSÉGE SZÁMOKBAN

1974-1976.

Megyék	Létszám	Szakcsoport	Megyék k.t.cs.	Emlekülés	Külf.tan.ut.	MPT Szako.ü.	Külf.lát.	Kiadvány	Felolv.ülés	Tanácskozás	Pályázat	Tud.ülés	Kiadatlás	Felmérés	Tap.csere	Előadás	Nev.ügyi felm.	Ped.napok	Iskola muzeum	Összesen
Baranya	-	7	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	8
Bács	51	4	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	14
Békés	100	-	1	1	1	2	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	14
Borsod	91	-	1	3	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	17
Csongrád	51	-	1	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Fejér	55	-	1	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4
Győr	160	-	1	1	1	1	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	4
Hajdu	56	2	1	2	1	1	1	1	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4
Heves	32	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	13
Komárom	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Nógrád	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Pest	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16
Somogy	-	-	1	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	3	5	1	1	16
Szabolcs	-	3	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1	6	1	1	1	16
Szolnok	36	3	1	1	1	1	1	1	1	4	1	2	1	1	2	5	1	1	1	10
Tolna	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	5	1	1	1	15
Vas	35	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	5
Veszprém	45	4	-	2	-	-	-	8	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	1	15
Zala	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Összesen:	-	27	5	15	1	11	3	22	18	15	10	13	1	2	4	23	5	4	1	180

MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁGSzakosztályok, tagozatok tevékenysége számokban
1976 - 1977.

Formák	Szakosztály	Tagozat
Felolvasó ülés	95	157
Beszámoló	38	14
Konzultáció, vita munkaülés	245	160
Ankét, kerekasztal megbeszélés	61	12
Vándorgyűlés, kihelyezett ülés	40	29
Emlékülés	29	35
10 éves jubileumi ülés	7	3
Tantervbírálat	17	5
Tanfolyam	20	22
Klubfoglalkozás	10	-
Felmérés	2	9
Iskola, intézménylátogatás	25	10
Kapcsolat MPF-en belül	9	9
Kapcsolat hazai intézményekkel	79	66
Nemzetközi kapcsolat	17	25
Kiadvány /központi/	29	51
Tanulmány kutatómunka	28	49
Ujságcikk	208	235
Kiállítás	2	8
Pályázat	17	38
Díj, kitüntetés	18	10
Összesen:	995	947

Készült: Simon Gyula: A Magyar Pedagógiai Társaság
tiz éve c. beszámolója alapján.

/Ped.Szemle 1978. 1. szám 47. oldal/

IRODALOMJEGYZÉK

- 1./ Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének feladatai.
Kossuth K. 1972. /89.old./
- 2./ MSZMP XI. Kongresszusa. Kossuth K. Bp. 1973. /180.old./
- 3./ Aczél György: Országos Közoktatáspolitikai Aktiva.
Kossuth K. Bp. 1972. /12. old./
- 4./ Dr. Kelemen László: A pedagógiai pszichológia alap-
kérdései: Tankönyvkiadó Bp. 1970. /48.old./
- 5./ V. Nevelésügyi Kongresszus Bp. 1971. I. kötet
/103.old./
- 6./ V. Nevelésügyi Kongresszus Bp. 1971. I. kötet
/105. old./
- 7./ Suchodolski: A jövőnek nevelünk.Bp. 1964. /536.old./
- 8./ Suchodolski: A jövőnek nevelünk.Bp. 1964. /537.old./
- 9./ Suchodolski: A jövőnek nevelünk.Bp. 1964. /537.old./
- 10./ Kerékgyártó Imre: A nevelői személyiség és iskola-
vezetés. Ped.Társ. Bp. 1970. /127.old./
- 11./ Az állami oktatás helyzete és fejlesztésének fela-
datai. Kossuth 1972. /87.old./
- 12./ Vértesi Péter: Friss diplomások a továbbképzésről.
Köznevelés 1975. 42. sz. /8.old./
- 13./ Kelemen Elemér: Könyv a munkaeszközünk. Köznevelés
1974. máj. 24.sz. /86. old./
- 14./ Az állami oktatás és fejlesztésének feladatai.
Kossuth K. Bp. 1972. /83.old./
- 15./ Szarka József: Elmélet és gyakorlat. Ped.Szemle
1977. szept. 9. sz. /772.old./
- 16./ Szarka József: Elmélet és gyakorlat. Ped. Szemle
1977. szept. 9. sz. /773. old./

- 17./ Szarka József: Elmélet és gyakorlat. Ped. Szemle 1977. szept. 9. sz. /773.old./
- 18./ Ballér Endre: Tanterv vagy pedagógiai program. Köznevelés 1976. 30. sz. /szept.17./
- 19./ Pedagógiai Lexikon G-K. Akadémiai K. Bp. 1977. /475.old./
- 20./ Pedagógiai Lexikon A-F. Akadémiai K. Bp. 1977. /44. old./
- 21./ Pedagógiai Lexikon A-F. Akadémiai K. Bp. 1977. /790.old./
- 22./ Kerékgyártó Imre: Iskolavezetés. Magyar Ped.T. Bp. 1970. /123.old./
- 23./ Bodó László: A pedagógiai továbbképzés időszerű kérdései. Ped.Műhely Nyiregyháza 1976. /12.old./
- 24./ Horvát István: Széles utakon. Veszprém megyei Ped. Kiskönyvtár/14.old./
- 25./ Horvát István: Széles utakon. Veszprém megyei Ped. Kiskönyvtár /15.old./
- 26./ Medvegy Antal: Széles utakon. Veszprém megyei Ped. Kiskönyvtár /45.old./
- 27./ Lénárd Ferenc: Megyei kiadványok a megyei nevelés-ügy fejlesztésében. Jegyzőkönyv Zánkán 1975.máj.27.
- 28./ Lénárd Ferenc: Megyei kiadványok a megyei nevelés-ügy fejlesztésében. Jegyzőkönyv Zánkán 1975.máj.27.
- 29./ Lénárd Ferenc: Megyei kiadványok. Ped.Szemle 1973. 6. sz. /611.old./
- 30./ Balázs Mihály szóbeli összefoglalója, jegyzőkönyv. Siófok 1977. okt.

- 31./ Jáki László: hozzászólás a Megyei Kiadványszerkesztők Konferenciáján Zánkán 1975.
- 32./ Lénárd Ferenc: Szolnok megye kiadványairól. Ped. Szemle 7-8. sz. 1974. /736.old./
- 33./ Utmutató Ped. Szakszervezet 1973/2./belső kiadvány 19.old./
- 34./ Utmutató Ped. Szakszervezet 1973/2. /belső kiadvány 19. old./
- 35./ Utmutató Ped. Szakszervezet 1973/2. /belső kiadvány 19. old./
- 36./ Ungvári János előadása Ujitó - kísérletező pedagógusok országos tapasztalatcsere ankétja jegyzőkönyve 1973. máj. 21-22. Ped. Szemle Bp.
- 37./ Kelemen László előadása: Utmutató Ped. Szak. 1973/2. /belső kiadvány/ /35.old./
- 38./ Ujitási napló Szolnok MTVB.Műv.Oszt. 1952-1977.
- 39./ Ped.Szakszervezet belső tájékoztatója 1975.
- 40./ Elnökségi Tájékoztató Ped.Szakszervezet 1975/2. /belső tájékoztató/
- 41./ Elnökségi Tájékoztató Ped. Szakszervezet 1975/2. /belső tájékoztató 19.old./
- 42./ Elnökségi Tájékoztató Ped. Szakszervezet 1975/2. /belső tájékoztató/
- 43./ Elnökségi tájékoztató Ped. Szakszervezet 1975/2. /belső tájékoztató/
- 44./ Tanuljunk egymástól Ped. Szaksz. kiadványa 1975. /4.old./
- 45./ Tanuljunk egymástól Ped. Szaksz. kiadványa 1975. /84.old./

- 46./ Művelődési Közlöny 1977. 5. sz. /147. old./
- 47./ Országos Pedagógiai Ujitási Tanácskozás és Tapasztalatcsere c. kiadvány /48.old./ Ped. Szakszervezet 1975.
- 48./ Utmutató Ped. Szaksz. 1973. /20-21.old./
- 49./ Tanuljunk egymástól Ped. Szakszervezet Bp. 1975. /69-99. old./
- 50./ Magyar Pedagógiai Társaság Működési Szabályzata 1-2.old./
- 51./ Magyar Pedagógiai Társaság Működési Szabályzata 1-2.old./
- 52./ Simon Gyula: A Magyar Pedagógiai Társaság működésének tíz éve. Ped. Szemle 1978.I.sz. /42.old./
- 53./ Simon Gyula: A Magyar Pedagógiai Társaság működésének tíz éve. Ped. Szemle 1978.I.sz. /42.old./
- 54./ Simon Gyula: A Magyar Pedagógiai Társaság működésének tíz éve. Ped. Szemle 1978.I.sz. /47.old./
- 55./ Hajdu-Bihar megye beszámolója Beszámoló 1974-76. Magyar Ped. Társ. Bp. 1976. /125.old./
- 56./ Győr-Sopron megye beszámolója Beszámoló /119.old./
- 57./ Győr-Sopron megye beszámolója Beszámoló /111.old./
- 58./ Békés megye beszámolója Beszámoló / 91.old./
- 59./ Győr-Sopron megye beszámolója Beszámoló /180.old./
- 60./ Fejér megye beszámolója Beszámoló /119.old./
- 61./ Ped.Társ. Működési Szabályzata /4.old./
- 62./ Simon Gyula: Magyar Pedagógiai Társaság működésének 10 éve. Ped. Szemle 1978. I.sz. / 43.old./
- 63./ Simon Gyula: Magyar Pedagógiai Társaság működésének 10 éve. Ped. Szemle 1978. I.sz. / 52.old./

- 64./ Simon Gyula: Magyar Pedagógiai Társaság működésének
10 éve. Ped. Szemle 1978. I. sz. / 46.old./
- 65./ Békés megye beszámolója. Beszámoló 1974-76. Magyar
Ped. Társ. Bp. 1976. / 90.old./
- 66./ Bács-Kiskun megye beszámolója. Beszámoló 1974-76.
Magyar Ped.Társ. Bp. 1976. / 83.old./
- 67./ Békés megye beszámolója. Beszámoló 1974-76. Magyar
Ped. Társ. Bp. 1976. / 92.old./
- 68./ Simon Gyula: Magyar Pedagógiai Társaság működésének
10 éve. Ped. Szemle 1978.I.sz. / 51.old./
- 69./ Borsod megye beszámolója. Beszámoló 1974-76. Magyar
Ped. Társ. Bp. 1976. /104. old./
- 70./ Békés megye beszámolója. Beszámoló 1974-76. Magyar
Ped. Társ. Bp. 1976. / 94.old./

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	1. old.
1. A GYAKORLÓ PEDAGÓGUSOK ALKOTÓ TEVÉKENYSÉGÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSE	7. old.
1.1 Az alkotó tevékenység társadalmi, politi- kai fontossága	7. old.
1.1.1 Művelődéspolitikai elvárások	7. old.
1.1.2 A pedagógusokkal szemben támasztott kö- vetelmények	8. old.
1.1.3 A pedagógusi alkotó munka ellentmondá- sai	10. old.
1.2 Az alkotó tevékenység kibontakoztatásá- nak egyes kérdései az iskolában	22. old.
1.2.1 A pedagógusok pedagógiai kulturáltsá- gának néhány kérdése	23. old.
1.2.2 A felmérések, tapasztalatok alapján nyert adatok elemzése	27. old.
1.2.3 Részösszefoglaló	48. old.
2. AZ ALKOTÓ MUNKA KÖZKINCCSÉ TÉTELE	53. old.
2.1 Az alkotó pedagógusok írásos tevékeny- ségének tükröződése a megyei kiadványok- ban	53. old.
2.1.1 Elvi kérdések	58. old.
2.1.2 Számszerű adatok	65. old.

2.1.3 Tartalmi elemzés	68. old.
2.1.3.1 A pályázatok	68. old.
2.1.3.2 A záródolgozatok	78. old.
2.1.3.3 A megyei kiadványok	81. old.
2.1.3.4 A megyei kiadványok felhasználása	107 old.
2.1.3.5 A megyei kiadványozás és az országos kiadók közti kapcsolat	111. old.
2.1.3.6 Motivációs lehetőség a tömeges írásos tevékenységre	121. old.
2.1.3.7 Részösszefoglaló	127. old.
 2.2 A pedagógusok ujitásai	
2.2.1 Az ujitómozgalom jelentősége	129 old.
2.2.2 Történeti visszatekintés a számszerű adatok tükrében	134. old.
2.2.3 Az ujitómozgalom egyes tartalmi kérdései	147. old.
 2.3 A Magyar Pedagógiai Társaság, mint az alkotó, ujitó pedagógusok aktivizálásának eszköze	160. old.
2.3.1 Szervezeti kérdések	161. old.
2.3.2 A tagozatok tartalmi munkája	172. old.
2.3.2.1 A csoportmunka a tagozaton belül	173. old.

2.3.2.2 Önálló munka, vagy kapcsolt tevékenység a tagozaton belül	176. old.
2.3.2.3 Az alkotó munka közkinccsé tételének fórumai a tagozatokon belül	179. old.
 3. ÖSSZEFOGLALÓ, KÖVETKEZTETÉSEK	 186. old.
3.1 A közoktatási cél- és feladatrendszer kérdései	187. old.
3.2 Az alkotó tevékenység kibontakoztatása az iskolában	188. old.
3.3 Az alkotó pedagógusok munkájának köz- kinccsé tétele	197. old.
3.3.1 A megyei pályázati rendszer	198. old.
3.3.2 Záródolgozatok	200. old.
3.3.3 Megyei kiadványok	200. old.
3.3.4 Továbbképzési napok	202. old.
3.4 A pedagógusok ujitásai	202. old.
3.5 A Magyar Pedagógiai Társaság tagozati munkája	208. old.
 Befejezés	 212. old.
Mellékletek	

15-65/1978. bksz.

Tárgy: **Dajka Miklós**
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

Dr.Duró Lajos elvtársnak
tszv.egyetemi docens

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve . . . Dajka Miklós: A gyakorló pedagógusok alkotó, újító
munkájának feltételei és közkinccsé tételének egyes kérdései . . .

című doktori értekezését tisztelettel felkértem, hogy azt megbirálni sziveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szives figyelmét felhívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a bírálat elkészítésének és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelt értekezést a bírálóat elkészítése után szíveskedjék átadni tanszéke könyvtárosának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelyezése céljából.

Szeged, 1978. szept. 18.

C. Guastavini

dékán

A kiadmány hiteles:

.....
Don Cox
 föelöadé

Kapták: Dr. Ágoston György prof. . . .

Dr. Duró Lajos tszv. docens társbíró